

СОРОК ЛІТ ПРАЦІ

Ремісничо-промислової

Б У Р С И

У ЛЬВОВІ

2309.

40 ЛІТ ПРАЦІ

**УКРАЇНСЬКОЇ
РЕМІСНИЧО
- ПРОМИСЛОВОЇ
БУРСИ.**

1898.

У ЛЬВОВІ.

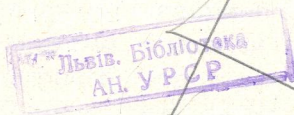
1938.

Д.

СОРОК ЛІТ ПРАЦІ

РЕМІСНИЧО - ПРОМИСЛОВОЇ БУРСИ
У ЛЬВОВІ

18.842

ЮВІЛЕЙНИЙ ЗБІРНИК

Львів, 1937.

У464(24е)7 я 43

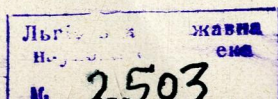
У464(4п)7 я 43

Матеріали зібрав і упорядкував:

МГР. ЯРОСЛАВ ЧУМА

НАКЛАДОМ Т-ВА «РЕМІСНИЧО-ПРОМИСЛОВА БУРСА» У ЛЬВОВІ

Графічні заведення «ВІКТОРІЯ» [М. Гевакової], Львів, ул. 3-го Мая 5

До Українського Громадянства

Визволення нації це не завжди пламенний зрив мас, але часто довгий ланцюг століття триваючих зусиль на культурному і економічному полі, кований свідомістю кожної її одиниці. Довгі роки всі напрямні нашої праці базували на селянстві, лише спорадично місто звертало на себе увагу. Тому коли глянемо з перспективи минулого на працю одиниць, які перші звернули свою увагу на потребу скріплення міст постійно осілим, українським елементом — не можемо поминути громадян бл. п. інженіра Василя Нагірного і президента дра Костя Левицького, що тому 40 років оснували Т-во Ремісничо-Промислову Бурсу у Львові, яке мало на цілі виховати незаможну ремісничу молодь на свідомих громадян та витягнути чи охоронити її перед денаціоналізацією, чи перед великоміським зіпсуттям. Вслід за ними пішли великі добродії Т-ва бл. п. Олександр Мишуга, світової слави мистець-співак і бл. п. о. Іван Залуцький, парох Теремовлі, що княжими дарами поклали тверді основи під розвиток Р. П. Бурси.

Теперішній Виділ Т-ва бачучи розріст молоді фахових шкіл кинув клич купна і розбудови обширнішої хати знайшов не лише Добродіїв, як митр. А. Шептицький, інж. Павло Дурбак, бл. п. др. Дарія Лежогубська, Чубатова, М. Ярка, але й щире розуміння у широких кругах нашого громадянства, яке у короткому часі зложило 7000 зл. За ті то гроші разом з квотою осягненою з про-

дажі реальности при вул. Ходоровського Т-во купило два будинки і площу при вул. Бартосівної ч. 3.

Цього року з нагоди 40 ліття існування Т-ва Виділ рішив видати оцей збірник, де побіч історії Р. П. Бурси на полі виховання, знайде читач цікаві подробиці з минулого наших міст, почує серцем писані спомини давніх та теперішніх бурсаків, послухає основного реферату про фахове шкільництво до котрого дорогу показує нашої молоді.

Висилаючи цей збірник нашим прихильникам, йдемо у нашої праці вперед, бо віримо, що ваша жертволюбивість допоможе нам покрити решту довгу, що тяжить на новій хаті. Ми переконані, що приклад наш стане заохотою для других міст, що скрізь ростимуть бурси — твердині релігійного і національного виховання широких кадрів промисловців ремісників і купців вірних дітей церкви і української нації

о. А. Буцацький

І. КРИПЯКЕВИЧ

Ремісничі учні в давніх часах

✓ У давніх ремісничих цехах існували докладні приписи, як має відбуватися наука хлопців, що хочуть учитися якогось

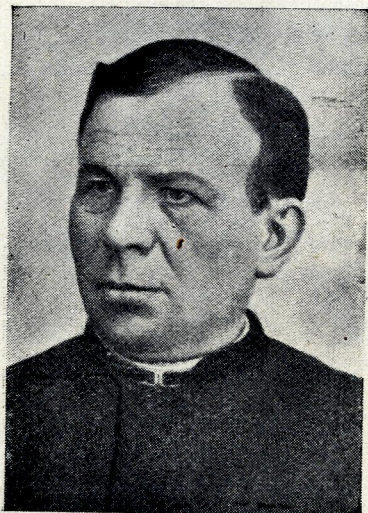

Митрополит
Андрей Шептицький
почесний член
Р.-П. Бурси

ремесла. Батько приводив сина до майстра і той спочатку брав його на пробу, на якийсь час, щоб пізнати, чи хлопець взагалі «цікавий» і чи надається до ремесла. Як проба випала успішно, записували кандидата до цехової книги учнів.

Там була зазначена дата запису, прізвище майстра, що приймав учня, імя учня, час, який має тривати навчання, винагорода учневі від майстра за його працю, імя того, хто має заплатити «записне» до цеху при вписанню учня та підпише «визвольне», як уже учень визволяється. Записне платить батько учня, або пан, що посилав хлопця до ремесла, як учень був із села; сини майстрів мали знижку вписового.

Майстер був обов'язаний сумлінно і докладно учити термінатора, «нічого перед ним не ховати». За те учень мав не тільки учитися ремесла, але також у всьому послугувати і май-

о. І. Залуцький
почесний член Р.-П. Бурси

строві й челядникам. У приписах одного малярського майстра зазначено такі обов'язки учня: утримувати варстат у чистоті; вичистити клітку з птицями; принести води; нарубати дров; вичистити убрання і чоботи майстра й челядників; виносити сміття; побігти скоро, куди прикажуть; бути у всьому вірним, «Що маєш робити, роби без того, щоб тебе наминали, лаяли, били... А як твій майстер є прикрий, таки терпи покірно, уважай це за покуту. Не шкодить це скромному юнакові, що покірно терпить і слухає майстра».

У приписах іншого цеху наказували, щоб учень уже був готов до послуги: «до вогня з залізком, з сорочкою до швачки, з підштанками до прачки, з китицею до панни».

За поміч у роботі майстер платить учневі невелику плату, «копійку від штуки». Коли ж пізніше учень визволювався, майстер мав йому справити нову одежу, а саме свиту, пояс, штани, пару сорочок, шапку і чоботи, і до того ще дати невелику суму грішми.

»Визволини« відбувалися у цеху, перед цеховою старшиною або й цілим зібранням цеху. Учень подавав свою зразкову роботу, т. зв. челядничу штуку, а майстер посвідчав, що учень

Олександр Мишуга
оперовий співак
почесний член Р.-П. Бурси

сам її виробив. Цех стверджував на основі реєстру, що учень перебував умовлений час, записував його до реєстру визволених і давав йому на письмі акт визволення. При цьому цех-майстер промовляв до визволенця, напоминаючи його, щоб усе чесно поступав, берігся від злого товариства, даліше вправлявся у своєму ремеслі і не працював у партачів. На кінець подавав йому руку, на знак, що він став уже товаришем, тобто челядником.

Це була урядова частина акту визволення. Але окремо ще новий товариш мусів взяти участь в іншому святі »визволин«, яке уладжували йому челядники. Це була просто весела забава, що відбувалася у якійсь господі чи коршмі, а новий челядник мусів заплатити своїм товаришам цілий бенкет. І це ще не вистарчало, — на такому прийомі недавній учень мусів

піддатися всяким веселим і докучливим псотам, які з ним робили старші товариші.

Головний зміст забави був такий, що ніби то учень є тупий, невчений, нічого несвідомий, і треба його щойно вивчити й огладити: Отже нпр. як це був столярський учень, то клали його на варстат, ніби прикручували шрубками, обрубували деревляними сокирами, пилювали пилами, гиблювали стругами, били молотками і т. д. При кожній новій пробі один з товаришів, найбільш дотепний, мав до новика смішну промову. Знову кравецькому учневі казали виставити рукав поза півпричинені двері, ніби що мають його втяти, щоб він показав, чи потрапить зішити без знаку, — а тимчасом нараз виливали коновку води до рукава і його цілого перемочували. Або садили товариша на стілець і ніби його перевертали, а як він хотів ратуватися, тягнули його за волосся і садовили назад. Ці дотепи нераз були такі жорстокі, що цехова старшина заборонювала улажувати такі визволини. Але це не дуже помагало, бо молодь усе відновлювала цей старовинний обичай.

Молодий челядник мав обов'язок перебути пару років на мандрівці по інших містах, щоб краще підучитися свого ремесла. Він діставав від цеху поручаючі листи і міг уже без труду йти у світ. По всіх більших містах були окремі челядничі господи, де кожний мандрівний товариш діставав притулок і харчі. Місцеві челядники приймали його радо, бо серед тодішніх ремісників панувала велика солідарність, опікувалися ним і вишукували йому роботу. На одному місці перебував він пару місяців, діставав посвідку, у кого і що робив і як поводився, — та мандрував далше. У такий спосіб по різних краєвих і чужосторонніх містах молодий челядник набирався нового знання і повертався до дому досвідним і освіченим ремісником.

Дай хлопцеві добре виховання і освіту — то даси йому палати й щастя, де тільки він не повернеться. Не буде він ані турбуватись, ані старатись про те все. Палати самі прийдуть до нього й будуть просити, щоб увійшов до них

Емerson.

Д. КОРЕНЕЦЬ

ФАХОВІ ШКОЛИ

Завданням фахових шкіл є підготувати молодь до праці в господарському житті через теоретичну і практичну освіту.

дир. Василь Нагірний
перший голова Р.-П. Бурси

Попри це одержує вона в цих школах також загальну і суспільно-господарську освіту, бо фахові школи мають виховати не тільки добрих рільників, купців і інших фахівців, але також освічених та обзнакомлених з життям горожан. В головному

ділимо ці школи на фахово-доповняючі, фахові або заводові школи і курси.

Перші доповнюють загальне і фахове знання молоді, що відбуває практику або термінує в якомусь підприємстві. Ця практика її головним заняттям, молодь вчиться там фаху, а в школі тільки доповнює своє знання наукою релігії, мови, рахунків і калькуляції, фахових рисунків, науки про товари і і предметів в приміненні до свого фаху.

Так само доповнення практичної науки мають за ціль різні коротші й довші курси, якими не тільки молодь, але навіть старші, доповнюють і поглиблюють своє фахове знання набуте практикою у варстатах. У відрізненні від вище названих доповняючих, фахових шкіл і курсів повні фахові школи мають за завдання подати знання молоді таки в школі й полученім з нею варстаті. В тім їх вищість над загальноосвітніми школами, яких укінчення не дає освіти потрібної до виконання якогось звання, коли фахові школи дають вже готового чоловіка до праці в якомусь званні. Вони теж можуть краще освічувати молодь фахово, ніж практика у варстатах, бо крім неї дають своїм учням теоретичне фахове знання, то значить вони вчать не лише як, але чому так, а не інакше треба робити, вони знаомлять молодь з найновішими здобутками теорії і практики даного фаху, а попри це доповнюють її знання добути в загальноосвітній школі та виховують на свідомого своїх прав і обов'язків громадянина.

Тому польська реформа шкільництва обняла також фахові школи і в останніх роках Міністерство Освіти дуже живо нею займається висилаючи знатоків за границю, де вони знакомляться з устроєм фахових шкіл, скликає анкети і наради педагогів і представників різних фахів і т. і. для зложення програми нових фахових шкіл. Знову для приєднання ширших кругів для фахових шкіл надається їм різні управлення між іншими право переходу їх учнів до високих шкіл та назви такі, як мають загальноосвітні школи: гімназії і ліцеї. Школи ці мають бути дуже різnorodні. Закон з 1933 р. передбачує 4 головні роди фахових шкіл, а саме промислові, торговельні, рільничі й домашні господарств. Ці школи мають далі ділитися на численні групи (26) і підгрупи (60), так що мають заспокоїти запотребування на різних, навіть дуже спеціалізованих фахівців, бо останньою ціллю реформи є вчинити край промисловим і як найбільш самовистарчальним. З важніших відмін фахових шкіл назвемо металеві, гірничі, електричні, деревні, гарбарські, текстильні, папірничі, мінеральні, техно-

льогічно-хемічні, будівельні, мірничі, комунікаційні, споживчі, одяжеві, галантерейні, графічного промислу, музичних інструментів, косметичні, купецькі, адміністративно-торговельні, огородничі, лісові, сільських господаринь, збірних господарств і т. і. Багато цих шкіл вже засновано, другі засновуються, не виключені теж і не передбачені реформою школи, бо можна подавати Міністерству проекти, згідно старатися за концесію на засновання різних шкіл, якщо тільки мається приміщення і фонди на уладження школи.

о. Евсейв Бачинський
третій голова Р.-П. Бурси

Є різні ступні фахових шкіл, з різними услів'ями прийняття, характером, часом науки і правами. Найнижчі це школи, що приймають молодь з народніх шкіл і шабля, себто нижчих сільських шкіл у віці 14–17 літ. Вони мають наскрізь практичний характер, наука триває 2–3 роки. Є це школи: механічні, столярські, шевські, кравецькі, школи науки шиття білля, рільничі, огородничі, господарські, куховарські і ін. Вони мають виобразувати кваліфікованих ремісників і т. і., для праці в менших підприємствах. Користь з таких шкіл особливо для нашої сільської молоді, яка не має спромоги кінчити міські школи, та скоро хоче здобути хліб в чужому або власному підприємстві. Ці школи особливо корисні в цих оселях, де

немає добрих ремісничих варстатів, де молодь могла б чогось навчитися, бо вони можуть нам дати добрих купців, ремісників, рільників, та злагодити безробіття на селі й роздріблення землі.

Молодь, яка покінчила народні школи II щабля, себто 6 клас 7 клас. шкіл, має вступ до середніх фахових шкіл. Досі були вони 2 і 3 літні, тепер замінюється їх на 4 літні гімназії. Фахові гімназії мають виховати висококваліфікованих ремісників і купців, які малиб крім теоретичного і практичного фахового підготування, ще загальну освіту. Вони знову спосіблять до різних фахів, тож є гімназії механічні, столярські, ткацькі, кравецькі, купецькі і ін. Осередком навчання в цих школах є варстати, а предметами загально-обов'язуючі й фахові. Тому абсолювенти цих шкіл можуть по відбутті недовгої, звичайно річної практики самостійно працювати у своїх чи чужих підприємствах, як їх відповідальні співробітники і керманічі. Найвищий ступінь середніх фах. шкіл це фахові ліцеї. Вони приймають молодь з покінченою новою гімназією, або 6 кл. давньої на дво- і трирічну науку. Школи ліцейного ступня будуть теж різномодні: гутничі, механічні, електричні, промислово-лісові, гарбарські, фарбярські, керамічні, водно-меліораційні, будівельні, рільничі, купецькі, адміністративно-торговельні й ін. Перед вступленням до деяких ліцеїв мусить молодь відбути фахову практику, найвище річну, прим. при гірничих, ткацьких, млинарських і рільничих ліцеях. Ліцеї мають вишколити молодь до організування і ведення більших підприємств, тому вони будуть давати ширше й глибше знання, ніж гімназії. Наука в них може тривати коротше, бо їх учні приносять вже більше образування зі школи. Ліцеї мають дати ширше теоретичне знання в класі, а рівночасно добру практику в шкільних варстатах. Осередком навчання в ліцеях є підприємство даного фаху, його організація і праця. Молодь має в школі пізнати цілість життя даного підприємства, чи то буде склеп, чи рільне господарство, чи промислове підприємство, так щоб вона добре вміла його повести і з усім в практичному житті дати собі раду.

Окремо ще треба згадати короткі, річні школи фахового підготування, особливо рільничі, які мають підготовляти самостійних господарів і господині. При цих школах будуть тут школи адміністративно-торговельного, родинного господарства, купецького і кравецького підготування для абсолювентів гімназій і ліцеїв. Вони дадуть молоді тільки основні практичні елементи фахового знання. На науку про-

мислових фахів рік не вистарчає, тому промислових шкіл того того роду не буде.

Вкінці згадаємо ще окремо про фахові курси у різній формі й для різних фахів, бо фахове шлілярство має примінитися до потреб життя і має на меті не лише виховувати фаховий нарибок, але також дошколювати і перешколювати працівників різних фахів. Курси обіймуть різні фахові спеціальности, та найбільше буде їх в промислі оджевому, споживчому, ґалантерійному і рільничому. Усі мають бути приготовлені до потреб звання.

Кожний ступінь фахозої школи веде до вишколення

о. Віцеректор О. Малиновський
четвертий голова Р.-П. Бурси

у-якомусь званні, чи то буде нижча, чи середня фахова школа, тільки що кожна з них призначає своїх учнів до іншої праці, бо вони мають різне шкільне і фахове підготування. Розуміється не є виключене, що дуже спосібні й пильні одиниці займуть в житті вище становище, як це, до якого їх школа підготовлювала, особливо як що вони не забували про своє дальше образування вже по її укінченню, бо в житті, особливо в практичних фахах нерідко вибиваються спосібні й підприємчиві одиниці, без огляду на добуте в школі образування, а нераз навіть самоуки.

По цих загальних заввагах перейдемо до подрібнішого перегляду фахових шкіл, передовсім українських, та наперед зазначуємо, що їх не багато й тому наша молодь повинна користуватися чужими особливо державними, а навіть приватними фаховими школами там, де українських нема. Фахові школи вимагають, крім нечислених, прим. купецьких, великих коштів на уладження варстатів, тож ми не спромоглися досі на такі школи, яких нам треба, щоб ми перестали бути

о. Александер Бучацький
п'ятий голова Р.-П. Бурси

народом дрібних рільників, а радше рільних пролетарів, бо власників карловатих господарств, якими є більшість наших рільників годі навіть господарями назвати. Аж дивно, що ми, хоча хліборобський нарід, маємо всього одну рільничо-садівничу школу Т-ва «Просвіта» в Милованню б. Товмача, один державний рільничий ліцей в Черниці б. Миколаєва н. Дністром, і річну школу молочарську «Маслосоюзу» в Стрию. З торговельних маємо річну нижчу і середню Р. Ш. в Яворові, та 3-річну середню «Рідної Школи» з річним курсом абітурієнтів у Львові. Тут є теж дві середні школи кравецько-білізнярські школи шиття білля Т-ва «Труд» і СС. Василянок, та 2 фахово-доповняючі школи, яких поза Львовом є теж дві в Тер-

нополі й Станиславові. Ось і ввесь наш дорібок в області фахового шкільництва. Поза тим є ще різні коротші і довші дошколюючі курси ведені нашою кооперацією та кореспонденційні курси РСУК для кооперативних працівників.

Куди численніші є польські, а навіть жидівські фахові школи. У самому Львові є побіч торговельних шкіл, які і ми маємо за виїмком ліцею, різні промислові школи давнішого і новішого типу як промислова школа і технічна державна гімназія, жіноча фахова школа і кравецька — шиття білля,

Інж. Юліан Мудрак
член Виділу Р.-П. Бурси

школа ґалантерійних виробів, сгородничч, положничч, летунських механіків, приватна жидівська механічна для хлопців і кравецька та школа шиття білля для дівчат. В Дрогобичі є фахова жіноча школа, а в Бориславі школа вертачів, у Яворові деревного промислу, в Ярославі будівництва, в Стрию ткацька, в Березниці б. Стрия рільнича, в Ланцуті суконничч, в Рудках жіночого господарства й середня фахового шиття. Станиславівське воєвідство має рільничу школу в Гароденці, шевську в Коломиї, деревну й промислову в Станиславові, в Жидачеві рільничу жіночу і ін.

Тернопільське воєвідство має фахову жіночу й шлюсарську машинову в Тернополі, промислово-деревну й кошикарську

в Бережанах, ремісничу в Камінці Струмівій, в Скалаті стельмарсько-ковальську, в Олеську рільничу жіночу і ін. На Волині є в Дубні, Володимирі, Здолбунові ремісничо-промислові й жіночі фахові школи, в Ковлі мірнича й дорогова, в Крем'янці будівельних ремесел і ін.

Численні й різноманітні школи є у Варшаві: промислово-технічний ліцей, школа домашньої праці, рисунків і малярства, технічно-залізнична, плекання хворих і дітей, учительська семінарія ремесел, хемічна, мірнина, будови машин, електрична, телетехнічна школа, семінар для вчительок господарства, красних штук, дорогово-будівельна, жіноча архітектури, промислово-технічний дівочий ліцей, косметична школа, школа сценічної і фільмової гри і ін.

Замітніші поза Варшавою є школа промислово-господарська в Лодзі для управительок пенсіонатів, в Домброві Гірничій гірнича й гутнича, в Радомі хемічно-гарбарська, людового промислу в Ченстохові, перерібки рільничих плодів і бджільництва в Люблині, мірнича й пром.-лісна в Ломжі, одягова й артист. промислу в Вільні, в Гдині є державна морська школа ліцеального типу, яка підготовлює механіків і офіцерів торговельної маринарки, в Грудзьондзу є годівельно-рільнича школа, в Кракові школа гігієністок, малярська й рисунку, рільничо-гірська, гафтарська, господарська семінарія для виображування вчительок, адмін.-господ. Інститут, який підготовлює до державної і самоуправної служби, залізничної, поштової і ін., а приймає абсолювентів 6 клас давньої гімназії.

Крім цих шкіл є багато інших різних типів і ступнів розсіяних по цілій Польщі, а крім цього плянується заснування інших, досі не ведених. Евіденцію всіх фахових шкіл веде порадня для вибору звання при Рідній Школі у Львові, вул. Сикстуська 46, де можна звертатися за інформаціями, а що важніше за порадою, яку школу для дитини вибрати, бо не кожна дитина надається до кожної школи. »Порадня« перекладає досліди над дітьми й відповідно до їх тілесних і духових прикмет, та спроможности фаху дораджує, в якій школі дитину примістити.

Кожний сам собі визначає ціну, ми стаємо малими або великими в залежності від нашої волі.
S. Smilos.

ДР. І. ВИТАНОВИЧ

Проблема українського міста

(1. Многобічне значіння міст. 2. Українське місто колись і нині. 3. Скільки нас у наших ненаших містах. 4. Що рішає про силу міст. 5. Чи годиться нам тратити надію. 6. Як нам скріплятися в містах).

мец. Теодор Рожанківський
член Виділу Р.-П. Бурси

Питання українського міста трудне. Розв'язати його скоро та легко не можна, хоч це основна, життєва справа нашої національної майбутности, нашого росту, сили й добробуту.

Про це свідчить нам розвиток великих націй, наша власна історія стара й недавня та сьогоднішня сучасність.

Місто, це вияв політичної, господарської, культурної си

ил країв, народів, вияв їх господарської й стратегічно-комунікаційної організованості.

Правда, не все було однакове значіння міст. Інакше воно було перед віками, інакше сьогодні.

Найважливіше те, що колись не жило стільки людности в місті, що сьогодні. Збирало воно дуже незначну скількість людности краю в своїх мурах і частіше людність військову, приналежну до державної адміністрації, чи як сьогодні кажемо бюрократію й менше людности творчої добра духові й матеріальні. Господарська вартість села переважала колись багато місто.

Та місто все містило в своїх мурах найбільш рухливу, активну людність, відважну й підприємчиву й вона дуже часто вирішувала в свою користь і загально-державні справи, хоч було її небагата в порівнанні з усією людністю краю. Бо міська людність скоріше може порозумітися, зорганізуватися ніж сільська. Мешканці міста живуть ближче себе, лекше їм там дістати вістей, освіти, доступ до влади і т. д.

Так було колись і в нашій старій княжій державі, в якій було більше як у інших сусідних народів багато великих, оборонних міст, з рухливою людністю, що вміла не лише воювати а й з крамом своїм далеко в чужину ходити — в Царгород, Багдад, Мезамбрію на схід, Краків, Прагу, Регенсбург на захід на північ до прибалтських варяжських, німецьких, англійських та французьких міст. На них спирав князь свою силу й опікувався ними, дбав, щоб вільні їм були шляхи й міцні брами чужини.

Якже ж впала наша державність, збідніли наші міста. Противники вигубили багато їх людности, розграбили їх майно та стали спроваджувати в мури наших міст усяких чужинців, давати їм льоти, аби могли скоріше як рештки місцевих міщан дороблятися. Боронилися наші міщани, гуртувалися в братствах при церквах, трималися своєї віри, що була їх заборолася, аби в чужому морі не пропасти. Та мало наших міщан витримало отті важкі змагання до тих часів, коли треба їх було якнайбільше.

Сьогодні інших народів міцних політично, багатих культурно й економічно далеко більша половина людности живе й працює в місті як на селі.

В наших ненаших містах на українській землі в великих містах що мають поверх 100 тисяч мешканців живе ледви 7-30% усяї людности краю, тоді як в Англії в таких великих містах живе біля 40% усеї людности, в Німеччині біля 30%.

так само в Півічній Америці 16⁰/₀ у Франції, 10⁵/₀ в Польщі, менше як у нас в Ромуїї, Югославії. У всіх більших і менших містах наших жиє біля 18⁵/₀ усієї людности. Більше ще української людности мають наші наддніпрянські міста, передовсім Київ, що має поверх 42⁰/₀ української людности, Харків поверх 30⁰/₀ української людности, Дніпропетровськ 36⁰/₀, велику перевагу укр. людности мають Полтава, Чернигів, Вінниця, Камянець і менші міста та містечка. Меншу скількість укр. людности має Одеса, так само західно-українські міста. Львів має ледви одну п'яту часть укр. насе-

Михайло Стефанівський
заст. голови і довголітній член
Виділу Р.-П. Бурси

лення, не більше має Станиславів, дещо більше укр. людности має Стрий 24⁵/₀, Тернопіль 25⁰/₀. Коломия має 18⁰/₀ укр. людности, зате 44⁵/₀ жидівської. Дуже багато жидівської людности мають волинські міста: Луцьк поверх 70⁰/₀, укр. лише біля 10⁰/₀, так само Рівне має біля 70⁰/₀ жидів, українців 17⁰/₀; бідний старий Холм має сьогодні ледви 6⁰/₀ українців, Ужгород 15⁰/₀, Чернівці 19⁰/₀.

Невесела картина. Потіхою може бути лише обставина, що про вартість міста не рішає саме лише число мешканців. Про вартість міст рішає не саме кількість голов (краще може ротів?). Дехто мірить вартість міст скількістю капіталів, що

є власністю мешканців, інші мірять міста вартістю нерухомостей їх власників. Та як добре придивитися, то всі ті міри не досконалі, хоч кожна має свою важність.

Наші міста багато різняться від західньо-європейських міст. Можнаб їх ще порівнювати кількістю людности, але яка та людність бідна супроти людности — скажім таких англійських міст чи німецьких. А вже кількість капіталів наші міста далеко, далеко не дорівнюють західно-європейським містам. В наших містах забагато непродуктивної людности, рухомої, що впливає й відпливає, вона головно є зборищем бюрократій та емеритів.

Не можна теж казати, що міцною й непорушною силою міст є капітали, які в сьогоднішніх часах бувають аж надто рухомі, пливкі та інтернаціональні. Мійські нерухомости, це великий доказ, чиею власністю є місто, але й їх матеріальна сила буває деколи досить пасивна. Тому згодитися треба, що, не вменшуючи вартість й тих чинників, які ми вчисляли про вартість міста та його силу рішають не мертві капітали, лише люди живі, та такі, що свідомі своєї мети, люди творчої снаги, що вміють виявити свою збірну волю хочби їх і небагато було, люди, що вміють солідарно творити матеріальні й духові цінности для себе й свого загалу. Нераз будемо ще мати нагоду переконатися, як духова сила зорганізованих спільнот в місті зуміє підпорядкувати своїй волі матеріальні засоби, бо вона їх творить, вона їх підмет, а вони її предмет.

Свідомі ваги українського міста мусимо мати постійно це все на увазі.

Тому отже не журімся й не попадаймо в розпуку, що нас мало, бо не кількість, (хоч і за неї також дбати треба), а скількість важна. Село наше душиться від безземелля й тому кращий його елемент треба відправляти зорганізовано до міста. Але тямити треба, що в місті нашим ідеалом мусить стати не бюрко, панська ласка й залежність, мітла сторожа, дверника, чи поденна праця або тижнева платня фабричного робітника — ні, нашим ідеалом має стати незалежний, глибоко врослий корінням в місто станок, підприємство, невідступний нікому, передаваний з роду в рід, звязаний тісно з національною традицією, вірою й спільними стремліннями всіх українських станів.

Тямити теж нам треба, щоб не ждали вони одинцем

того, аж адміністраційна влада накаже їм організацію примусову, або втягатимуть їх чужі агітатори в штучну класову організацію. Там їм сили не прибуде. Найміцніші вони будуть і незрушimi в добровільній, природній, національній організації, споєні незривними духовними нитками, та й у їх рамах не треба забувати за плекання станової організації, чести й солідарности.

Великі національні капітали треба нам у місті збирати —

Михайло Ярка
довголітній член

найлекше кооперативним способом мобілізувати наші дрібні матеріальні сили, (хто зможе нехай збирає їх сам та приватний капітал дуже рухомий, яка б була шкода як би хтось призбирав великий, а він перейшов прикладом через супруже, чи спадок у чужі руки).

Закріплюючи українські позиції в місті важне є підготувати людей, які знали б торговельне діло — це важне і для організаторів кооператив і всяких інших господарських підприємств, відтак обставити всі існуючі ділянки ремесел. Основна й найрізноманітніша підготовка ремісничої молоді, це справа в нас найбільш занедбана. Скаже може хтось, що

розвиток великих капіталістичних підприємств, розвиток машини випирає ремесло й воно не має будуччини. Відповімо йому, що помиляється. Поперше, що й до машини кращий кваліфікований ремісник, по друге показалося в таких навіть дуже промислових краях, як Німеччина й Англія, що там і досі менше більше стільки само людей живе добре з самостійного ремесла, що з заробітної платні в промислі. Показалося, що малі ремісничі підприємства легше перебувають кризу як великі. Треба тільки, щоб власники ремісничих варстатів уміли засвоювати собі тепер всякі нові здобудки техніки й торгівлі й не стояли на місці як їх прапрадіди. Раціонально ведені дрібні підприємства є більшою безпекою перед так тепер поширеною суспільною хворобою як безробіття. Вони твердіше тримаються рідного ґрунту, зберігають родини, підставу нації її фізичного й духового здоров'я.

Вкінці ще одна для нас дуже важна справа. Виховуючи й вишколюючи нашу міщанську молодь — пробоевиків у змаганнях за українське місто, мусимо також скоро подумати над засобами, що помогла б їм улажувати самостійні варстати праці. На державні підмоги числити годі, на зовнішню якусь доброчинність теж — тут найбільше pomoже самопоміч, шляхом гуртових зусиль самих заінтересованих. Немає тут місця, щоб ширше цю справу зясовувати (може десь іншим разом), скажу вам тільки молоді українські міщани учні й челядники, що високі гори, безмежні, чудні коралев, рафи творять не великани, а дуже дрібні сотворіння, що їх навіть голим оком годі добачити. Повірте й ви в свої сили!

Найслабша істота зосередивши свою енергію в однім напрямі може щось зробити — але найсильніший чоловік нічого не досягне, коли розпорошить свої сили.

Т. Карляйль.

МИКОЛА ПАСІКА.

Тяжкий шлях українського ремесла у Львові в давній Польщі

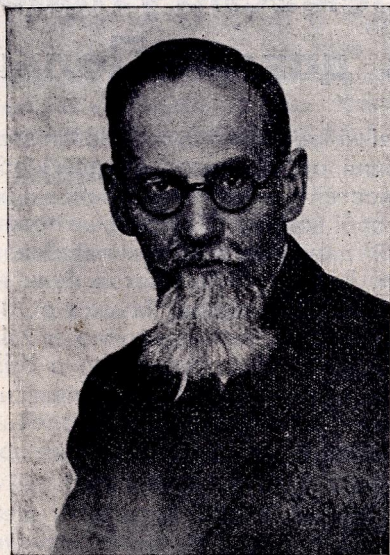
Вже в раннім середновіччі ремесло було зорганізоване в цехах. Вимагали цього тодішні суспільно-господарські обставини та різкий поділ суспільностей на стани і класи, які жили своїм окремим, замкненим у собі життям. Найскоріше повстали ремісничі цехи у византійській державі, а відтак перейшли до полудневої і західної Європи. В італійських містах були вони вже в IX і X столітті, у Франції подибуємо їх уже в XI ст., в Англії і Німеччині перші цехи стрічаємо щойно в XII ст., а поширювалися цехи в тамошніх містах щойно в XIII ст. До середньої і східної Європи цехові організації ремісників приходять з Німеччини разом з німецькими переселенцями, які принесли з собою т. зв. німецьке або маґдебурське право.

Ремісничі чи купецькі цехи були це організації, які гуртували людей того самого звання. Отже були цехи шевців, кравців, столярів, боднарів, золотників, дрібних перекупнів, більших купців і т. д. Цехи були рівночасно релігійними братствами і військовими організаціями. Вони гуртували теж тодішнє політичне й товариське життя ремісників. Однак найважливіше їх завдання було економічне (господарське): монополюючи організувати й порядкувати продукцію людей одної чи зближених до себе професій.

Перші вістки про існування ремісничих цехів у Львові маємо з XIII століття, отже вже з часів існування галицько-волинської української держави. Король Данило по заложенні Львова спровадив до нього ремісників з Німеччини, які зорганізувалися в цехи. В українській державі цехи гарно розвивалися аж до її упадку в половині XIV ст. Але й опісля, коли Галицька Волость перейшла під владу Польщі, життя

львівських ремісників було зорганізоване в цехах, одначе в них щораз більше переважали чужинці: німці, поляки і вірмени. Українські ремісники за весь час існування давньої польської держави в Галицькій Волості були упосліджені і мусили вести постійну і вперту боротьбу за свої релігійно-національні і станово-господарські права.

В минувшині інших міст мало прикладів такої завзятости спорів за приналежність до цехів та цехові гідности через релігійні і національні різниці, як у Львові¹⁾. Як ціле життя

інж. Павло Дурбак
член добродій Т-ва.

українців у Львові в часах давньої польської Речипосполитої було упосліджене, так само і життя українських ремісників було одним тернистим шляхом впертої і завзятої боротьби за національно-релігійні й економічні права. Як причину до упослідження українських ремісників давали польським міським і цеховим властям їх православна віра. А що віру і національність у тих часах утотожнювали, то була це релігійно-національна боротьба.

Щойно в 1572 р. появилася королівський декрет, який

¹⁾ Dr. Łucja Charewiczowa: Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski przedrozbiorowej. Lwów, 1929.

приніс українським ремісникам доступ до цехів і до їх достоїнств. Та ця рівноправність так і залишилася тільки на папері. Боротьба тривала аж до упадку Польщі, згл. до переходу Галицької Волости до Австрії 1772 р. Українці при-неволені були творити свої окремі ремісничі організації, але вони були радше релігійними братствами ніж цехами. Тому всею силою добивалися наші ремісники до членства в загальних міських цехах, щоб створити в них окрему віроісповідну групу. Самі українці твердять, що в отсих цехах «український нарід був здавень давна»: шевців, кравців, кушнірів, гарбарів,

Михайло Галібей
господар Р.-П. Бурси

поворозників, гребенярів, пекарів і т. д. Через цілий XVI вік тривали процеси українських ремісників з римо-катол. управою міста і цехів, й це уповажнює до твердження, що їх постійно відсували від цехового життя. При кінці XVI ст. їм все відповідали, що до цехів українців не можуть допустити, „bo wiara wasza niecotliwa jest y nie tak dobra iako nasza“²⁾ Ще в XVIII ст., хоч король Август III потвердив декрет про рівноправність українців, то цехові організації і міська управа далі упосліджували наших ремісників і не допускали їх до

²⁾ Архів Юго- Запад. Россії I. т. X.

цехів. Ця наглядна несправедливість й упослідження довели вкінці до заворушень у Львові. Українці облягли ратуш і комісарів у 1746 р. та дещо їх потурбували. Наведемо дещо прикладів на те, як поводитися цехові і міські влади супроти українських ремісників.

Про відношення цехових властей до українських кравців визначна польська історичка пише осьщо: «Віроісповідні різниці стояли на перешкоді згідному співжиттю членів цеху. Часто виступає на арену справа припинання учнів та їх виволін. Католиків дразнив зріст українського ремісничого нарізку. Не хотіли дозволити, щоб українські майстри держали і виволяли учнів-католиків. На місце померлих учнів, або тих, що втекли, українцям майстрам не дозволяли приймати нових учнів³⁾». Українські кравецькі майстри скаржилися: »забороняють виволяти учнів по ремеслах, нашу українську челядь, яка в них служить, приневолюють ходити до свого костела, а коли ходять до своєї церкви, то за це їх переслідують („mordują“) і мясо в губу пхають⁴⁾».

Натомість у цеху шевців була ніби згода і рівноправність. Але як звичайно — тільки на папері. В дійсності вимагали від українців цього, до чого вони цеховими статутами не були обов'язані. Отже прим. жадали від наших шевців праці і грошей на напругу костела св. Хреста, зате відмовляли належної частини доходів для церкви св. Николая.

Далеко гірше представлялася справа для українців у цеху сидельників. Там продовж сто літ ішла боротьба українських сидельників з польською цеховою старшиною. Ця боротьба прибирала різні види, а загострила її заборона майстрам приймати до науки ремесла учнів грецької (православної) віри. Українські сидельники скаржилися: »І чому ж то українець не має права до праці в місті, яке є столицею totius Russiae (цілої Руси), а в Кракові, головнім місті польської Корони, українець може бути цеховим учнем?« Всі ці обмеження були диктовані цеховою політикою. Вона мала на меті зубожити і знищити українських майстрів, бо майстер кожного ремесла без челяди »не багато або мало що зробить і заробить, бо вони його члени, а він їм голова⁵⁾». А якраз тоді (XVI ст.) українське сидельництво було славне зі своїх знаменитих ви-

³⁾ Dr. Łucja Charewiczowa: Згадана вгорі праця.

⁴⁾ Milkowicz: Monumenta Confraternitatis Stauropigianae Leopold. I. ч. 353. р. 1595.

⁵⁾ Cons. Leop. T. XVII. w. 153. р. 1597.

робів не тільки в Польщі, але і в чужих краях. Найкращими представниками українських сидельників були брати Юрій та Іван Кузьмичі Рогатинські. Вони то вели довгу, але безуспішну боротьбу за право держати учнів і визволяти термінаторів.

Некраще було і з українськими столярами. Їх також не приймали до цехів, а цеховим столярам не дозволяли працювати в українців. Славному українському друкареві Іванові Федоровичеві заборонив цех давати працю столярським учням

Др. Павло Цимбалістий
лікар Р.-П. Бурси

зі Львова і наказав спроваджувати їх зпоза міста. Але тоді Федорович мусів зголосити учня до цеху. Цей щойно тоді дозволив йому працювати у Федоровича, коли цього учня прийняв котрийсь із майстрів поляків до терміну і наче позичав Федоровичеві на пів року і то лише до робіт тісно звязаних з друкарством.

Такі самі митарства діялися і з українськими купцями-суконниками. Хоч привілей запевняв рівноправність для українських суконників, то в дійсності не дозволено їм відчинити ні одної крамниці. Та наші суконники вперто процесувалися і таки вибороли собі право торгівлі сукном у роздрібній і гуртівній продажі. Позви і відклики в тій справі тягнулися аж до

упадку Речипосполитої, а кошти цих процесів довели до руїни цей найбагатший цех у Львові!... Вже в 1597 р. римо-католичеське купецтво позиває українців-купців, що вони не хочуть ходити до костелів і брати участі в похоронах і жалібних богослуженнях.

Українців-малярів теж усунуто з львівських цехів. Польський архієпископ Соликовський в 1596 р. забороняє своєму священству давати малювати образи українським малярям і наказує повикидати всі образи з костелів, які не мають печатки львівського цеху. Міська рада затверджує цехові статuti, які забороняють приймати до цеху православних українців. Тоді українські майстри заклали свій цех.

Такі самі історії діялися з українськими різниками, кітлярями, голкарями й іншими ремісниками. Ця релігійно-національна нетерпимість міської ради і цехів супроти українців-ремісників, як також те, що польська шляхта поборювала цехові привілеї і перестала купувати вироби краєвого ремесла, бо вони в XVIII ст. вже не задовольняли її вибагливих вимог, дозволи львівське ремесло до упадку. Австрія, переймаючи Галицьку Землю в 1772 р. під свою владу, застає вже його в повному занепаді.

Вже з цього короткого огляду бачимо, що вперта боротьба українських ремісників за право до праці і за своє національне і релігійне обличчя має кількасотлітню традицію. Коли порівнюємо давніші часи з теперішніми, то переконаємося, що суть цієї боротьби майже не змінилася. Змінилися тільки її форми. Але коли наші ремісники будуть сильно зорганізовані, солідні, а продукти їх праці будуть якісно кращі від інших і коли наша суспільність придержуватиметься твердо клича «свій дім свого по своє», — тоді наші ремісники напевно вийдуть з цієї боротьби переможно. Це лежить в інтересі цілої української нації.

Кожний, хто має якенебудь ремесло, — має залізний капітал і займає почесне місце в громадянстві. Френклін.

о. КВІТ

Виховна праця бурси

Ще до недавна існувало у нас переконання, що головним завданням бурси є це, що б дешевшим коштом прогодувати бідного хлопчину, та допомогти йому дівратися до кавалка хліба. Про виховну сторінку бурси говорилося мало, а ще менше робилося в цьому напрямі. Зате ж мусимо покутувати сьогодні.

Василь Цьонь
секретар Р.-П. Бурси

Коли переглянемо історію якоїнебудь бурси, то переконаємося, що кожна за час свого існування вже сотки людей перевела через свою кухню і спальню. І коли б зчислити усіх бурсаків за час 20—30 літ, число їх доходило б до десятків тисяч. Вони колись були бідні, і багато з них зовсім за дармо

годувалися в бурсі. Сьогодні, деякі з них може теж бідні, але багато з них доробилися майна, вийшли на вище становище, забагатіли і живуть в достатку. Але киньмо клич між них: «Громадяни - Українці! Колишні бурсаки! Жертвуйте якийсь дар на ціли бурси, яка вивела вас між люди!» Чи багато відгукнеться на такий клич? Деж там! Забули! Ще й позлостяться, мовляв, я вже давно перестав на дідів робити! Це так тому, бо ми годували їх тіло, а не виплекали їх духа. Коли б бурса була подбала за їх духа, тоді зацікавлення і жертвенність були б інакші, тоді не по великих містах, а в кожному містечку побудували б бурсу — молоді й нації на пожиток.

Виділ і питомці в р. 1923

Тому сьогодні в веденню бурс кладемо вагу передовсім на виховання молоді, а потім на її прохарчування. Перше мусимо заспокоїти її духові потреби, а відтак тілесні, матеріальні. Це особливо дуже важне у відношенні до ремісничо-промислових бурс. Багато є ремісничої молоді по містах, які так зжилися з вулицею й міським шумовинням, що їх і силою не притягнув би до бурси. Є й такі бурсаки, що їм не подобається бурсацька карність, до культурно-освітнього життя не мають здібности, ні охоти, тому як лише трохи тримаються при грошах, втікають з бурси на приватне мешкання, бо там свобода, там можна пізними ночами вертатися домів, там можна всюди ходити, по кінах, дансінгах, шинках, та інших міських закамарках, там ніхто не звертає уваги. Це знаю з досвіду.

Виділ і пигомці в р. 1928

Але знаю теж, що приїжджали до бурси сини з заможніших і порядніших домів, і то з далеких сторін, та просилися до бурси тільки тому, бо чули, що тут пливе культурно-освітнє життя, виховна опіка й провід. І це саме є ці нитки, що зв'язують бурсака з установою на все життя. Бо він навчиться тут бути дійсним громадянином української нації. Тому нехай бурса не годує "будьяких" типів, але плекає характери.

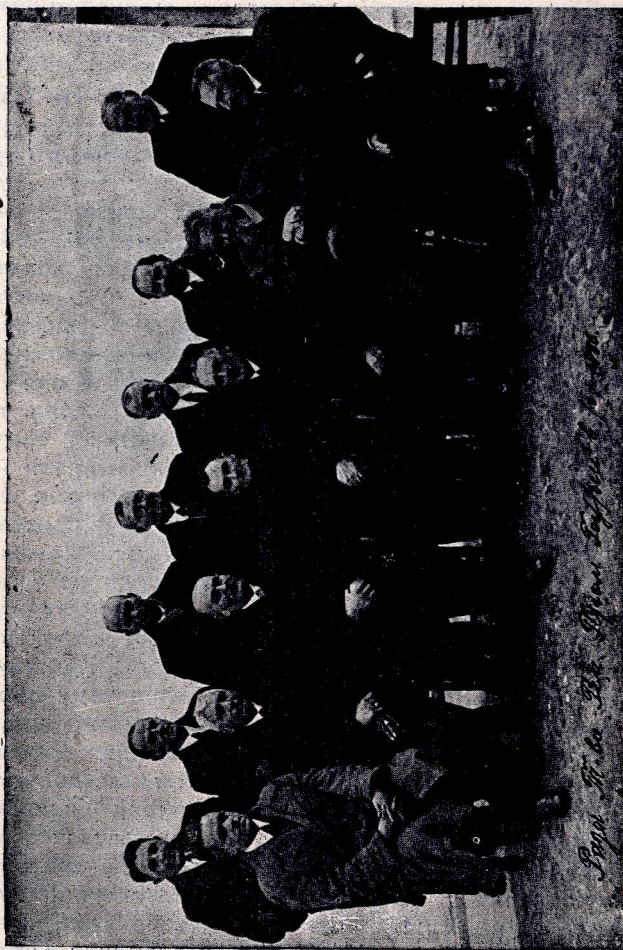
Треба зважити й те, що українська ремісничо-промислова молодь живе завчасно зрілим і самостійним життям. Оточення у варстаті, на вулиці, у різних клябах і брукова література роблять з нелітнього хлопчини відразу »зрілого мужчину« а відчуження від рідної місцевости й родини, брак щирої опіки й проводу змушують хлопчину до самостійного життя. Дарма, що одне й друге звичайно іде по хибній лінії.

Отож треба таких учнів й трактувати не в дитячому, чи шкільному, але справно й уміло у площині громадянської зрілості. Життя у місті трудне, важке, тверде, немилосерне, а при цьому й фальшиве, і треба допомогти учням пізнавати тверду дійсність і правду. Треба цю молодь виховувати й відразу впроваджувати у практичне громадянське життя, з яким вона вже зіткнулася.

У міському зіпсуттю й вуличній свободі молодь найскоріше затрачує віру. Тому треба цю віру розгрівати, зробити її не чуттєвою, але розумовою й життєвою, що б молодь мала силу поконувати моральну гниль і мала відвагу постояти за справу Христа. Молодь у місті витрачує гроші по шинках, та інших »розривкових« закамарках, вчиться задовжуватися, або й окрадати, тому треба вчити молодь ощадности. Але що б щадити, треба мати що щадити. А гріш буде завсіди, якщо молодь не буде пропивати й прокурювати свого заробітку. А треба знати, що по містах і малі підрустки засідають по шинках, а курять так завзято, що напевно у двадцятій весні життя впадуть жертвою сухіт. Лиш би переглянути вистави за вікнами убезпечених аптик, а наглядно переконаємося, що саме алкоголь, нікотина та інші наркотики руйнують робітничий й ремісничий стан. Тому треба ширити між молодю ідею »Відродження«.

Молодь є дуже скоро до товариських поражунків і рукозашної бійки. Майже кожний хлопчина у місті тримає у кишені »на всякий випадок« кавалок гострого заліза з варстату. Отож треба так покермувати цією молоддю, щоб випустила це залізо з рук, а натомісць взяла до рук інше оружжя цебто книжку, та вчилася розумом боронитися й поборювати свого

противника. Бурсацька читальня, бібліотека й добра преса піднесуть цю молодь до рівня культурної людини, та заправлять характер до боротьби проти ворожих кличів, проти кому-

Виділ Товариства в р. 1936

ністичних і інших агентів, проти плитких пожадань вулиці й низьких інстинктів, і заправлять духа до змагань за кращу долю свою й своєї нації.

Свою фізичну енергію можна теж виробляти, та не ру-

копашною бійкою зо своїм товаришем аж до криваго каліцтва, але, вправляти й виладовувати цю фізичну силу на спортових грищах у культурних змаганнях за славу українського імени. Спорт у всіх своїх ділянках дає належну заправу для нашого тіла, а при цьому вчить відваги, сміливости, витривалости, скорої орієнтації, рішучої постави, гартує мязи, гартує духа й заохочує до перемоги.

Та ще більше треба дбати про душевні потреби молоді. Дуже ублагороднюють душу людини хор і музика. Вони дають милу розривку й ушляхотнюють душевні почування. Бо треба зважити, що життя робітника чи ремісника у місті є дуже одноманітне. Усе той самий варстат, брязкіт заліза, дим і пил фабричних комінів, рух, гук і гамір вулиці дуже притуплюють в душі людини всяке чуття, й життя стає тверде, жорстоке. Заможніші міщани мають час на проходи, частенько виходять за місто, виїжджають на села, на літництва і відсвіжують свій ум на полі природи, зате молодь ремісничо-промислова майже зовсім затрачує звязок з природою. Життя цієї молоді є наскрізь змеханізоване. Цю молодь бавлять лише такі видовища, де головну роль грає екзотика, еротика, фізична сила, або ком зм. Вищі інтелектуальні інтереси й переживання мучать, нудять. Тому ця молодь найрадше шукає заспокоєння своїх духових потреб в цирках, шинкових забавах з пиятикою, на спортових грищах (як глядачі), на всякого роду перегонах, та вуличних сензаціях. Ці люди не узнають романтики, дошукуючись всюди грубого реалізму. Тому їх чуття є тверде, без милосердя, без сентименту, на кожну справу дивляться лише під видом матеріальної користи, й кожну не раз дуже складну квестію розв'язують по простому або навіть й за жорстоко. Тому хор, музика, концерти, академії, драматичні вистави, чайні вечорі, зорганізовані прогульки, літні оселі дуже додатньо вплинули б на життя міської молоді. Вони зарепрезентували б гідно цю молодь перед ширшим загалом громадянства й навязували б тісніший звязок з усіми іншими станами. І коли б одні з одними разом зживалися, одні в одних вживалися, пізнавали себе й розуміли, не було б цієї прогалини й ненависти, що підюджувана чужими агентами підточує силу української молоді, й то особливо по наших містах.

Треба втягати ремісничо-промислову молодь до культурно-освітніх установ, та впроваджувати у товариство культурних людей, де молодь присвоїла б собі усі форми культурного поведіння, мала б нагоду послухати відчиту, чи реферату, та

іншої розумної гутірки, чи бесіди. У товаристві культурних і вчених людей молодь стає свідомо й культурно, за те в товаристві з усякими вуличницями, та іншим міським шумовинням ця молодь котиться на найнижчий рівень псевдоцивілізації.

Товариські забави, чайні вечорі, спільні сходини, засідання, тощо, при участі людей інших станів, підносять цю молодь не

Управа бурсацької кооперативи в році 1902

тільки до культурної форми, але й до спільного вирозуміння себе, та успішної спільної громадянської праці. На жаль багато людей з інших станів дуже мало стрічаються з ремісничо-промисловою молоддю, й простіше можна сказати, не знають цієї молоді, зовсім не розуміють її життя, вимог, бажань й потреб. Одних від одних ділить якась відрубність, відчуження, а радше незнання. Одні одних як знають, то лише хіба з злих сторінок, одні одних знають викпивати, обвиняти, критикувати, що веде до громадянського роздріблення, а то й до станової ненависти. А шкода! Бо треба між цією молоддю бувати, її пізнавати, відчувати її серце й душу, та творити

поміст для сценування сил усіх верств громадянства в одній спільній ідеї української нації.

Коли мова про розривки, треба перш завсе згадати про гру в шахи. Вона мусить собою заступити гру в карти, при якій молодь збуває львіну частину вільних хвиль. Та при газардовій грі в карти молодь витрачає важко запрацьований гріш, а в додаток кінчить цю забаву сварнею, а то й рукопашною бійкою. Зате гра в шахи ублагороднює почування людини, виробляє гнучкість і справність ума, заправляє до глибшої думки, розваги, застанови й якогось плану. Є безліч інших культурних розривок, та гра в шахи все повинна стояти на першому місці.

Та не було б цілоти належного виховання, якщо б не порушити матеріальної сторінки ремісничо-промислової молоді. Бо тут виринає думка, що з цього, що молодь буде національно свідомо, й культурно, якщо вона не буде мати матеріального забезпечення? Якщо вона мусить жити на ласці чужих, які її дуже використовують, а то й зовсім лишають її без жадної праці на ласці голоду й нужди. Егеж! Виховна праця над молоддю, мусить і тут зачеркнути свій круг ділання.

Переглядаючи нераз пр. жидівські часописи, можемо частенько подибати таке оголошення: »Конкурс! З фундації блп. Н. Н. якогось там Баруха припадає в річницю смерти дня 6. червня 1936: а) підмоги для зубожілих жидівських купців, осілих у Львові, зглядно для вдів по таких купцях, і б) один посаг в квоті 3.000 зл. для панни мойсеєвого віроісповідання у віці не нижче 20 літ. Присилати удокументовані згошення до дня ... і т. д.

В українській пресі здається не скоро появиться таке оголошення. Ще таке диво не скоро станеться, щоб хтось для українських панночок посаг записував. І не скоро таке буде, що б для українського купця, чи ремісника, хтось що року призначував якусь підмогу. Для нас вже це б уло б великим здобутком, щоб хоч свій свому не шкодив, щоб український купець не конкурував з українським купцем, щоб український ремісник не очорнював і не підривав українського ремісника.

Але треба до цього виховати українську молодь! Треба виплекати у неї взаїмну щирість, довіря й добру волю для своїх товаришів по фаху. Треба заправити цю молодь до спількової акції, а перш завсе вщипити ідею кооперації. Тільки за поміччу кооперації може ця молодь дібратися до коштовних варстатів, торговельних спілок, підприємств і власних фабрик. А ціле громадянство нехай іде на стрічу цьому рухові. Укра-

їнських купців, ремісників і промисловців є мало, зате у нас велика маса українських споживачів, консументів, покупців. І ми від цієї великої маси українського громадянства не вимагаємо ні фундацій, ні записів, ні даровизни, лише щоб нарешті зрозуміли клич »свій до свого« й прийшли купувати, чи замовляти не до чужого, але до свого купця, ремісника промисловця. Це вже вповні вистарчалоб, щоб українське купецтво, ремесло, чи промисл розвивалися. Тоді й голоду

Питомці й управитель п. Е. Лабінський. Рік 1930.

і безробіття не було б по наших містах. Нехай би нарешті всі зрозуміли інтерес укр. села в укр. місті, й нехай би всі зрозуміли свій спільний національний інтерес.

Ось і вже після цього короткого нарису виховної праці рем.-пром. бурс, ясно бачимо, яке велнке їх завдання. І це нам доказує, як багато українське громадянство мусить вложити, що б ці бурси могли сповнити своє завдання.

Праця єдина з неволі нас вирве.
Нумо, до праці брати!

Б. Грінченко.

ЯР. СТИРЯНСЬКИЙ

СОРОК ЛІТ ПРАЦІ

Рік 1898, дарма, що застав нас в тяжких умовах господарського і політичного життях, був роком нових надій на ліпшу будучність, роком бадьорого підйому на нове життя. Тодішні наші провідники, а разом з ними весь свідомий загаль скріпили свої сили сподіванням для котрих здавалося не було меж. Не можна цьому дуже дивуватися. В цім році святкували Українці 100-ліття відродження своєї літератури. На цей рік припала 50 річниця знесення панщини. Обі ці річниці були наявним доказом відродження народу. Остався тільки спомин про неволю духа і тіла, а разом з ним радість широка і далека, що неволя ця давно минула.

Ювильні торжества святкував цілий край. Здавалося не було села, де не дійшла б чутка про день свободи. А за цею чуткою йшли довгим хороводом Богослуження в церквах, свячення хрестів і добрі надії на ліпшу будучність.

Організацію цього всенароднього торжества провадив Комітет зложений з представників усіх українських товариств у Львові. Від того Комітету вийшла думка про ювильні торжества зокрема про ставлення хрестів як видимих символів свободи. Бо справді, щож могло ліпше вказувати на відродження народу, як не хрест. Серед такого віруючого народу як наш, цей знак вказував кожному, старому і дитині, що доля нашого народу не пропаща, що по тяжких переживаннях Голготи прийде і для нас день воскресення.

До віри в цей радісний день закликав Ювильний Комітет. Не тільки закликав — але й показував шлях яким треба йти. В відозві Ювильного Комітету так писалося про той шлях :

„Помянувши добрим ділом патріотичні подвиги перших діятелів руских, що піднесли в гору знамя Руси, та ободрившись духом — памятаймо й на нашу будучність. Окрім самого обходу-знесення панщини й нашого відродження народнього — треба нам поставити памятку сего всенародньо-

го свята. Тою памячкою нехай буде утворення фундації „Руської Бурси Ремісничо-Промислової“, де би рускі діти могли виучуватися і виховуватися на добрих ремісників і промисловців в хосен і в честь свого народу. Сим отворив-бися також новий заробок для наших селян, котрі вже тепер не можуть вижити зі своїх ґрунтів а тим менше можуть обділити ними свої діти“.

Відозва ця, що сьогодні має історичне значіння Для Р. П.

Питомці й о. Квіт

Бурси кінчилася словами: „Не спічкємо пски не здобудемо собі кращої долі, яка годиться вольному а великому народові. Щасть нам Боже!“

Слова Ювілейного Комітету не впали на неприхожий ґрунт. Навпаки. Знайшли живий відгомін серед загалу нашого громадянства. Доказом цього була збірка на нову установу, яку перевели на Народнім Вічу у Львові п. Нагірна і п. Озаркевича. Зібрані гроші серед піднесених на душі вічевиків стали першою матеріальною основою під нову інституцію. Про її правні формальности подбав Комітет Основателів до котрего належали: Ю. Романчук, Др. К. Ле-

вицький, В. Нагірний, о. М. Пакіж, А. Андрейчин, літограф, Д. Ковальський, кравець, і Др. Д. Савчак.

Завдяки пильним заходам цих діячів тодішне ц. к. Намісництво затвердило предложений статут. В цей спосіб полагодивши правні вимоги — Основники не гаяли часу і йшли скорим кроком до наміченої цілі тобто до отворення бурси. Але вперід треба було придбати членів і через них поширити кличі і постанови Ювілейного Комітету на цілий край: До цієї пропаганди надавалися найліпше преса. Основники використали цей шлях і в тодішніх галицьких часописах появилася відозва про затвердження владою статута, про ціль й значіння нового товариства для нашого народу. Відозва кінчилася так: подаючи виїмки постанов статута Товариства „Ремісничо-Промислова Бурса“ до відома наших патріотів, надіємося, що вони поспішать з присилкою жертв на ту ціль, і громадно будуть приступати в члени сего многонадійного товариства, щоби воно, чим скорше могло розпочати свою позитивну працю. Інші народи ставлять пам'ятки помершим а ми ставмо пам'ятки живі, котрих ані вогонь ані буря не знищить“. В несповна тиждень пізніше появилася нова відозва з новими кличами і новими доказами про потребу розбудови Рем.-Пром. Бурси. Є в ній мова про тяжкі умови життя й праці нашого села. Населення прибуває — земля остає та сама. Конечно треба оглянутися за новими варстатами праці, коли нарід наш має жити і розвиватися. Є ще й друга причина, писали основники в відозві, чому ми повинні розбудувати наше ремесло і промисл. Цією причиною є конкуренція з другими народами. Годі чейже дивитися з заложеними руками на безупинне змагання інших до ліпшого життя. Треба і нам ставати поруч других на широкий шлях творчої праці у всіх ділянках життя. Для нашого народу за тісно на селі. Йдім тому до міст, опановуймо ремесло, фабрики крамниці для поліпшення своєї долі і для кращого завтра цілого нашого народу. Цю відозву підписали крім згаданих Др. Й. Шараневич, Др. Й. Делькевич і Гр. Васіка, шлюсар — передові громадяни і широко знані діячі. Голос їх і ентузіазм, а передовсім сила аргументів, що ними виказували потребу розбудови ремесла і промислу — не пролунав даремно. Найшов широкий відгук і повне зрозуміння у всіх верствах нашого громадянства. Це сталося тим легше, що край наш переживав в тім часі гарячку праці. Збудився по довгім і тяжкім сні примусового безділля — хотів дорівня-

ти іншим, що в щасливіший час почали працю над своєю культурою і поступом. А працювати було над чим — зовсім як в євангельській причті, де на велике жниво вийшло мало робітників. Куди не глянеш, скрізь була потреба рук і праці. В просвітній і політичній ділянці ми мали за собою вже перші кроки і проби, за це на других відтинках національного життя було тихо і глухо. Особливо економічно - господарське життя в його найважливіших організаціях: в промислі, в купецтві, ремеслі — представляло незавидну картину. В слід за цим наші міста тільки з назви були наші. Значіння

В 1929 р. управителем був п. Саварин

і впливи в них належали до тих, що мали варстати, крамниці, фабрики і ... гроші. А відомо в кого є гроші: в малоземельног селянина чи в купця і промисловця? Вправді в останніх літах мин. століття почався сильний кооперативний рух, вправді повставали в нас по селах спілкові крамниці, молочарні каси ощадности, але це було за дрібне світло, щоб прогнати темінь визиску і лихви чужого і як часто ворожого нам міста. Лихові могло зарадити тільки вперте відзискання втрачених позицій в місті. Тільки український промисловець, ремісник і купець могли відтяжити нужду галицького села і прийняти надмір голодних рук тільки в місто, зложене з української людности могло зрозуміти культурні потреби

українських сіл і не дати надмірові його рук іти в чужу землю за море на тяжке і злиденне життя емігранта, тільки українське місто давало запоруку, що свобода від панщинного кнута стане завдатком загального визволення народу у всіх ділянках життя, як воно довге і широке.

Але місто крім некваліфікованих сторожів і замітачів потребує вишколених і освічених фахівців: промисловців, ремісників, купців. Хто мав подбати про науку ремесла і торговлі в фахових школах для сільських хлопців, коли ідеалом наших багатіших людей уважалася державна посада, коли бідний зарібник міг з бідною дитині скромне удержання а про науку годі було говорити. В таких умовах був один вихід: треба було зорганізувати суспільну поміч для бідних і здібних хлопців а серед багатіших ширити переконання, що не тільки світа, що в державній посаді, що добрий купець, ремісник чи промисловець це теж звання поплатне для одиниці і важне для загалу. Цього далекосяглого завдання з волі Ювілейного Комітету мала підійнятися Ремісничо - Промислова Бурса. Не треба отже дивуватися, що її основокладами стали найдіяльніші громадяни без огляду на партійну приналежність і світоглядні переконання. Всіх їх зєднала думка про потребу спільної праці, там де йшло про добро цілого народу і про будучність його цвіту: молоді. В атмосфері зрозуміння ваги зачатей праці скликав Комітет Основників загальні збори на день 26. грудня 1898. Приявні довідалися про заходи для спопуляризованого Товариства, почули звіт касовий про зібраних 3000 К на нову бурсу. На перших Загальних Зборах не було більше понад 50 людей — але були це громадяни віддані народній справі. Між ними заняв перше місце В. Нагірний. В тодішніх наших умовах належав до рідких одиниць, що на вроджених способностях не обмежився лише вишколив їх в довгій праці в краю і за границею. По скінченню науки став одним з найдіяльніших провідників нашого господарського життя. Мав до цього відповідні студії і широкий досвід здобутий в Швейцарії, Австрії, Італії і Німеччині. Там, за границею, бачив як живуть люди і як працюють. В порівнянні до Швейцарії краю бідного, але добре загосподарованого, наш багатий край видався Нагірному жалюгідним й опущеним тереном, на якому безкарно жирували чужі лихварі виганяючи з останнього загону батьківщини темного і безрадного її власника в світ за очі. Нагірний обіцяє посвятити все своє життя для поліпшення долі свого народу. А що головною

передумовою того поліпшення вважає розбудову економічного життя — праці над господарським поступом нашого краю віддає всі свої сили і досвід. За його почином повстають такі економічні установи, як „Народня Торговля“, „Народня Гостинниця“, „Дністер“, „Труд“, в його голові зродилася думка про потребу оснування Ремісничо-Промислової Бурси, яку то думку акцентував Ювілейний Комітет. В. Нагірний зрозумів як мало хто з його сучасників, що розвій рідного промислу, торгівлі і ремесла залежить м. і. від фахово вишколених робітників. Не допоможе тут добра воля, замало є навіть мати відповідний капітал. Підприємства розвиваються або нидіють м. і. залежно від того, чи ведуть їх фахівці, чи люди без фахової освіти. Нагірний постановив должити багато зусиль, щоб переконання ті вщепити в наше громадянство, щоб і в нас інакше дивилися на звання ремісника, купця, чи промисловця. Прецінь годі подумати про добре здоров'я того чоловіка, що мавби сильно розвинену голову і груди за те ноги і руки як в малої дитини. Таке „здоров'я“ представляв власне наш національний організм. Не диво, що Нагірний, людина найбільше до цього покликана, взявся до лікування тяжкої недуги. За його заходами повстав, як про це вже була в горі згадка, цілий ряд економічних товариств, з під його пера виходили статті і книжечки про вагу економічного розвитку. Щоб цьому господарському розвою забезпечити органічні підстави — Нагірний дає почин до оснування Ремісничо-Промислової Бурси. Думка ця була щасливою з двох причин: насамперед підкреслювала вагу ремесла і торгівлі, а по друге відчиняла доступ незможним, а спосібним хлопцям вийти в люди. В цей спосіб нова інституція мала стати для українського ремесла і промислу тим, чим були бурси при школах для виховання священників, учителів, урядників, і т. п. Загальні Збори Рем. Пром. Бурси доцінили провідну роль Нагірного і вибрали його першим головою того товариства. Цей почесний обов'язок сповняв Нагірний до кінця життя. Тільки недуга перешкодила йому прийняти провід Товариства в рр. 1906—1909. Коли видужав кожнорічні Загальні Збори до 1921 р. вибрали його головою Бурси в тій надії, що ніхто ліпше не поведе цієї інституції від В. Нагірного. Події посвідчили і оправдали довіря загалу членів. В. Нагірний своїм авторитетом потрапив зеднати для Рем. Пром. Бурси такі симпатії у цілім краю, що згодом, коли ті симпатії перемінилися в мате-

ріяльну допомогу — існування Рем. Бурси стало на твердім і забезпеченім ґрунті.

Поруч Нагірного найбільше відданим Рем. Пром. Бурсі був майор І. Бачинський. Ввесь свій час вільний від професійних обов'язків (був касієром „Дністра“) присвятив Рем. Пром. Бурсі, що стала для нього неначе другою родиною. Незмінний касієр Товариства від його заснування довгі літа тим тільки клопотався, щоби Р.П. Бурса мала цілий дах над головою і кавалок хліба в хаті. Поза цим п. майор дбав про добре виховання приміщених у Бурсі питомців. Як б. військовий старшина цінив надівсе дисципліну. „Карність, точність і порядок то основні передумови вихованого чоловіка“ — звик говорити. Тих прикмет потребував і молодий челядник, чи купецький практикант. Тому п. майор з жовнярською послідовністю, що межувала іноді з безоглядністю домагався від бурсаків строгої дисципліни. Коли приходив до Бурси (а приходив щодня, іноді і два рази денно) питомці ставали в дворяд на військовий лад при чім „цімеркомендант“ здавав звіт. П. Майора цікавило все, важні справи і дрібниці. Питається про впис до цеху, про відношення майстра до питомця, інтересував його бурсацький обід, питався в кого подерті черевики. На місці розсліджував непорозуміння, карав дрібні провини від яких ніяка молодь на світі не була і не буде вільною. За добрі поступки хвалив і помагав як батько заплатити оплату в школі або направити знищений одяг. Але горе було тому недбалюхові, що не застелив ліжка в „кістку“, не вичистив хочби старих черевик. Для такого як і для маркирантів що втікали з варстату ніби то через біль голови — п. майор був безпощадний. Не знав ніяких оправдань, не узнавав ніяких викрутів. За такі і інші проступки слідувала кара. Все таки молодь любила свого виховника, так як діти люблять строгого, але доброго батька. Бо майор Бачинський хоч не рідко карав, за те дуже часто мав відчине серце і кишеню. Питомці це знали — тому караюча рука не була тяжкою.

Ще більшими симпатіями тішився п. майор в Раді Товариства. Симпатії ті здобув собі сердечним відданням і повною посвятою працею для добра Р. П. Бурси. Як довголітній скарбник Товариства старався передусім про гроші на ведення Бурси, отже гроші на харч, опал, світло, на адміністрацію, мешкання і безліч інших видатків для життя кількадесяти хлопців. Приблизно половину видатків покривали оплати — другу половину треба було зібрати поміж грома-

дянством. П. майор разом з дир. Нагірним і цілою Радою вишукували всі способи, якими можна було трапити до розуміння і до кишень громадянства. До цих способів належали: пропаганда в часописах і календарях, друковані щорікові звіти з діяльності Р. П. Бурси, врешті особиста намова і листи до знаних і незнаних людей. Провідною ниткою цих заходів була така думка: Р. П. Бурса є дуже важною інституцією для національного розвитку. Обов'язком кожного патріота є допомогти цій інституції в її важкій і відповідальній справі. Для приміру подаємо нижче дві відозви, що появились в різних щоправда умовах — але з одною і тою самою метою.

о. О. Квіт і п. Сачинський організують ремісничий спорт.

Перша з них це відозва долучена до звіту з діяльності Т-ва Р. П. Бурса за 1907 рік. Друга була поміщена в календарі „Просвіти“ за рік 1905.

СЛОВО ДО РУСКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ.

Товариства стали нині найуспішнішою підмогою всякого розвитку так у поодиноких гуртов чи громад, як також у цілих народів. Вся нинішня культура, весь промисл і торгівля, си мѣрила сили народів — се головнo добуток працѣ товариств и безперечным фактомъ естъ, що всѣ могучи народы цѣлу славу своєї культури и добробыту, а затимъ и славу своєї політичної сили завдячують лише витривалой праці кооперацій (товариствъ). Сего учить насъ історія еволюцій народів и після сего намъ поступати.

Старинний культурний рускій народ, прибитий важкимъ и довгимъ лихолѣтємъ подупавъ цілковито въ першій половинѣ XVIII. вѣку, стративъ свою культуру и промисл и сказаний бувъ навѣть на цілковиту утрату національної свѣдомости. Здавалось, що народ сей

щезне зовсімъ зъ лица землѣ и остане историчнымъ лишь споминомъ для пѣзнѣшой науки. Та на частъ еще доставъ ся под владу Австрій. Руску народнѣсть на Галицкѣй Руси зберегли тодѣ лишь хлѣборобы-селяне, недобитки мѣщанъ, выпертыхъ на далеки передмѣстя и жмѣнка зубожлого духовенства. Доперва подъ владою Австрій, народъ наш надѣлений хотяи не повною свободою цѣсаремъ Йосифомъ II, вступивъ у фазу вѣдродженя. По смерти Йосифа II. наступивъ зновъ занепадъ у вѣдродженю народнѣмъ та не на довго. Русалка Днѣстрова безсмертного Маркіяна въ роцѣ 1837, а знесене останковъ крѣпацтва цѣсаремъ Фердинандомъ въ маю 1848 р. дали свѣдомымъ и вѣдданымъ справѣ народнѣй одиницямъ импульсъ до невтомимой працѣ для добра и розвою свого народу. Спорадични и хосенни поризы до великой и кооперативной працѣ для добра народу стрѣчались и вѣдтак еще зъ важкими перепонами, одначе сильне завзяте освѣдомленыхъ героѣвъ робило свое и нынѣ е мы вже въ такѣмъ розгонѣ, що коли сами не станемо, коли сами не спроневеримось своимъ идеамъ, то чужа рука нашої працѣ, а затымъ и народного культурного та економичного розвою спинити не е въ силѣ. За собою маемо вже велики добутки кооперативной працѣ для народа такъ на нивѣ науки якъ и на нивѣ економіи. Крѣмъ позиточной дѣяльности великого числа читалень, крамницъ, спѣлковъ господарськихъ, стоваришень кредитовыхъ, „Січий“, „Соколивъ“, вистане згадати про вагу и хосеннѣсть такихъ институцій, якъ: Товариство „Прѣсвѣта“, Товариство Наукове ім. Шевченка, Товариство Педагогічне зъ одной стороны, а зъ другой Товариство „Днѣстеръ“, „Народна Торговля“, „Краевый Союзъ Кредитовый“, „Руска Шадница“ въ Перемишли, „Трудъ“, „Союзъ молочарскій“, „Земля“, „Сокільскій Базаръ“, „Народна Гостинниця“, „Народна Лічниця“ и инши, а запевнимсь, що до добробыту и культуры, а затымъ и до політичной силы поступаемо досить скоро.

Пригляньмось одначе, чи въ сѣмъ скорѣмъ походѣ до добра и славы нашего народу мы чого не забули, чи въ сѣй завзятой праці у тѣмъ святѣмъ порывѣ до економичного и культурного пѣднесеня народного памятаемо на всѣ условини, конечни до цѣлковитого его вызволеня зъ темноты и нужды — а спѣстережемо, що призбулисьмо на одинъ зъ найголовнѣйшихъ чинникѣвъ пѣдойму самостѣйного истнованія народу, а именно на вѣдповѣдно велику конечнѣсть знаціоналізованя ремесла и промыслу, сихъ необходимыхъ живчикѣвъ егзистенціи всѣхъ націй. Праця у сѣмъ напрямѣ стоить майже обломѣ бо крѣмъ дуже малого гуртка людей, цѣла суспѣльность водноситься до неи байдужо. Чи вѣчно потреба наводити примѣры на иншихъ народахъ, чи вѣчно треба пригадувати, що могучи нинѣ народы свою славу и силу завдячують въ першѣй мѣрѣ високому розвоеви свого ремесла и промыслу! При такѣмъ оцѣнованю працѣ около знаціоналізованя ремесла и промыслу, якъ утримуєсь межѣ рускою интелігенцією до теперъ, народъ наш не выбеся на свѣтсову арену яко организмъ повный и здоровый, а остане дальше калѣкою.

Сю аномалію въ змаганяхъ коло будовы народного добробыту на тривкихъ пѣдвалинахъ потреба пильно усувати и выобразовати въ якъ найскорѣмъ часѣ велике число у всѣхъ галузяхъ ремесла и промыслу фахово вышколенихъ, а національно освѣдомленыхъ людей, щобы спинити рѣкрѣчно уходячи въ чужѣ руки міліоны руского гроша, и обернути ихъ на свою корысть, щобъ опанованемъ ремесла и промыслу опанувати на ново всѣ руски мѣста и мѣсточка, яки надають

тонъ и цѣлый напрямъ політицѣ, а зъ котрыхъ насъ ремесло и промыслъ чужинцѣвъ выперли, щобы вѣдтакъ приспособивши велику скѣлькѣсть правдиво-фаховыхъ людей приступати до закладаня спѣловыхъ підприємствъ, оперуючихъ на велику скалю и дати заробокъ соткамъ тысячѣвъ своихъ людей, щобы достарчити своихъ фаховцѣвъ и закордоннымъ братамъ, зъ котрыхъ зыски тягнуть чужинцѣ, щобы надто и до американськихъ рускихъ кольоній выслати своихъ рѣднихъ піонерѣвъ ремесла и промыслу.

Безъ пляново обдуманой кооперативной працѣ у сѣмъ напрямѣ, опертѣй на выдатнѣмъ пожертвованю зъ стороны нашої интелігенціи, народъ нашъ мусить остати на далыше крайно бѣднымъ и упослѣдженымъ, бо хлѣборобъ; ся чисельно найсильнѣша класа и підстава нашої націи безъ принуки и помочи зъ стороны свѣтлѣйшой частини буде далыше шматовати свой задовжений клаптыкъ поля на только частей кѣлько дѣтей у котрого, а дѣти ти жерты ся будуть мѣжъ собою далыше в бѣдѣ и нуждѣ о кожду пядь землѣ пски яко вывласнени и здеморализовани не опиняты ся въ двѣрскихъ або жидѣвскихъ наймахъ, або не дѣпнуть кваліфікацій мѣйскихъ рубачѣвъ та воднособѣ.

До гоеня сеи тяжкой раны живого народного організму, до націоналізованя у насъ ремесла и промыслу, а затимъ до прискореня и скрѣпленя тривкого добробыту народного взяла ся одинока на цѣлу галицку и буковинску Русь „Руска Бурса ремѣснича и промыслова у Львовѣ“, товариство, основане въ 1898 роцѣ т. е. въ 50 роковины панованя Найяснѣйшого Монарха Францъ Йосифа I. и наданя свободы всѣмъ народамъ Австріи, товариство, що має за задачу: удержувати бурсы, въ котрыхъ руска ремѣснича и промыслова молодѣжь дѣствовала бы не лишь утримане въ часѣ приписаной науки, але такожъ — де бы доповнювано домашне еѣ виховане, убагасродняючи еѣ духа и розвиваючи еѣ фізичны силы; установляти въ мѣру фондѣвъ стипендіи на далыше образоване молодѣжи; удѣлювати запомоги на подорожѣ и курсы наукы; вивѣновувати бувшихъ питомцѣвъ товариства варстатами, машинами и иншими приборами до самостѣйного веденя ремесла и промыслу; устраювати взѣрцеви варстаты; удержувати фаховыхъ учителѣвъ и инструкторѣвъ; выдавати фахово періодичны письма и творы зъ области ремесла и промыслу и т. и.

Цѣль Товариства гарна, потреба такого товариства конечна, особливо въ народѣ економічно нерозвиненѣмъ якъ нашъ, выдатнѣсть працѣ товариства при рѣвночаснѣмъ слабѣмъ попертю зъ стороны суспѣльности значна, вкладка членьска (4 короны рѣчно и одна корона вписового) невелика, а однакѣмъ товариство се є на дорожѣ до розвязаня задля браку фондѣвъ. Вже пятый рѣкъ зъ ряду замикає товариство рахунки значнымъ недоборомъ, а остала гѣтовка на рѣкъ 1908 є вже на вычерпаню.

Передаючи найсвѣдѣмѣйшимъ одиницѣмъ нашої суспѣльности звѣтъ зъ дѣяльности Товариства Руска Бурса ремѣснича и промыслова у Львовѣ за рѣкъ адміністраційный 1907 до ласкавого перегляду, мусимо завважати, що соромъ бувбы нашої суспѣльности, еслибъ допустила до упадку сеи інституції, коли дѣрбными датками можна єи запевнити на довгы лѣта хосенну єгзистенцію.

Богато въ насъ справдѣ иншихъ справѣ важныхъ, на які охочо складаємо жертвы, але памятаймо, що и сирава удержаня сеи інституції є дуже великого значѣня въ розвою народнѣмъ.

Складаючи жертвы и працю для другихъ громадянськихъ коопе-

рацій не скупѣмъ ихъ таксъжъ для сеи одинокои ремѣсничої и промысловой Бурсы, а надто освѣдомлюймо и найменшого брата хлѣбѣ-роба о велико́й потребѣ и хосенно́й дѣяльности сеи институціи, а коли сеи насъ зрозумѣе и потребу пожертвованя серцемъ вѣдчуе, тодѣ быть и хосенна дѣяльність нашої бурсы на хосенъ и славу свого народу запевнена.

Спѣшѣмъ отже всѣ, хочбы зъ найменшою лептою вѣ помѣчь сѣй институціи, а хто зъ насъ засѣдає вѣ выдѣлахъ повѣтовыхъ чи громадскихъ або є членомъ, управы засѣбѣвшихъ товариствъ, нехай ужие свого впливу, щобы и зъ вѣдтамъ на рѣчь нашої Бурсы прийшли певни субвенци. Спѣшѣмъ зъ помочєю скоро, щобы вѣдтакъ не було за пѣзно!

Львѣвъ вѣ червни 1908.

За Выдѣлъ Товариства : Руска Бурса ремѣснича и промыслова
Иванъ Бачиньскій
голова

Календар „Просвѣти“ за 1906 р. стр. 159.

ВІДОЗВА.

В імени одинокої на цілу Галичину і Буковину РУСКОЇ БУРСИ РЕМІСНИЧОЇ І ПРОМИСЛОВОЇ у Львові звертаємося до свіх П. Т. Земляків з отсею відозвою в надії, що розуміючи величезну вагу тої институції, не дозволите, щоби она під напором недоборів зниділа. Вся Русь повинна спішити скоро з видатною помочію, бо відтак може бути за пізно. Вкладки членські (4 кор. річно і 1 кор. вписове) і добровільні жертви більші і менші належить слати на руки п. Івана Бачинського у Львові, Ринок ч. 10. Всечестніших Отців і ту часть інтелігенції, що стикається з народом, просимо, щоби і межи народом збирати для нашої Бурси хочьби крайцарові датки, а Бурса випровадить не одну хлопську дитину на люди. Пам'ятаймо, що на рівні з иншими народами станемо доперва тогди, коли здобудемо доходи з ремесла і промыслу. Инші народи цінять науку ремесла і промыслу так високо, як і науки права або медицини і тому власне стоять висше о ціле небо від нас. Крайна пора опам'ятатися і нам і не дозволити, щоби рускі діти, котрі не одідичили господарства рільного і не мають засобів або охоти до кінчення шкіл гімназіальних і студій, університетських, ставали самими наймитами, рубачами, водносами або фірманами, бо через се єсьмо упосліджені а головнійше ще, що через заняте чужими руками ремесла і промыслу на нашій землі єсьмо найбільнійшою нацією. Від часу відкриття Бурси т. є. від вересня 1899 року до кінця 1904 року поміщених було в Бурсі 67 питомців. З того визволилось 16, т. є. 3 столярів, 5 слюсарів, 2 малярів, 4 різьбарів, 1 переплетник, 1 бронзівник і 1 крамар; 25 питомців є в науці, 5 перейшло до майстрів тутейших і там кінчать науку; 15 відійшло з ріжних, причин незалежних від Бурси, а 2 зістало звільнених за зле поведене. Поза Бурсою у майстрів поміщено за старанем Ради 14 хлопців. Один з укінчених питомців нашої бурси п. Михайло Гранковський, син селянина з Чабарівки, став учителем різбарстві в школі промысловій в Станиславові. Вже ті дати показують, яку велику і важну задачу прийняла на себе бурса і що сповняє єї по можности. Од-

нак коли в р. 1903 жертви суспільности з субвенціями Рад повітових і руских Товариств винесли 70% видатків, то в р. 1904 змаліли до 52%, так що всі приходи з доплатами питомців і процентом від ульоківаних капіталів винесли лиш 83% видатків а 17% недобору покрити мусіла Рада з засобів з літ попередних. Дальше так бути не може, коли маємо зватись народом культурним, бо не в убожестві нашім лежить головний корінь лиха, але в нерозуміню і нехтованю людського поступу і культури.

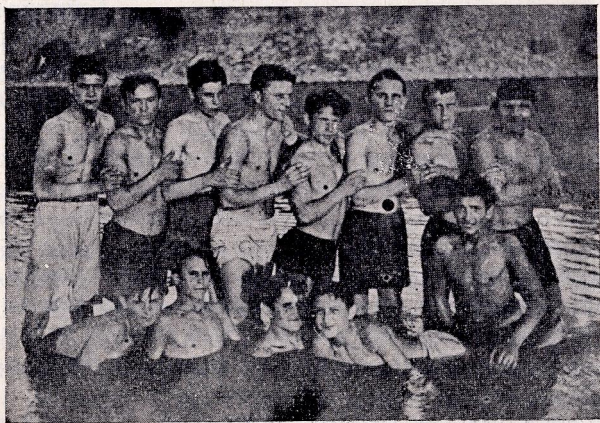
Віriamo, що голос наш не буде голосом вопіюючого в пустини, але що кождий сьвідомий Русин уживе всеї енергії, щоби приєднати Рускій Бурсі ремісничій і промисловій у Львові як найбільше членів і призбирати для неї як найбільше добровільних датків, за що іменем бідних, а жадних науки ремесла і промислу дітей складаємо з гори сердечне Спаси-Біг.

У Львові, в марті 1905.

ВАСИЛЬ ЧУМА
секретар.

ІВАН БАЧИНСЬКИЙ
скарбник.

ВАСИЛЬ НАГІРНИЙ
голова.

На прогульці купаємося у ріці Стрий

Праця як скрізь і тут не пропала даремно. Р. П. Бурсою зацікавився цілий край. Поплили жертви більші і менші. Сойм краєвий, Державна Льотерія, Виділи Повітових Рад, Ради Громадські і довгий список патріотів поспішили Р. П. Бурсі на поміч. В тім часі Р. П. Бурсу стрінула несподіванка, що перейшла найсміливіші надії найбільших оптимістів. Про неї буде мова пізніше. Тут тільки згадаємо, що коли

В. Нагірний в 1906 р. не міг прийняти проводу Бурси — Загальні Збори не бачили іншого кандидата на це важне становище поза Бачинським. До 1906 року проводив Він Бурсою як її голова. По тім часі не перестав нею цікавитися як давніше за молодих літ.

Але прийшла старість а з нею тяжкі дні. Майор Бачинський почав нездужати. До бурси приходив тільки раз на день. До того ці відвідини не мали вже давнього значіння. Не було звітів і контролі. Слабшав голос, неначе спомин по давній силі. Аж одного дня сталася річ нечувана і сумна. П. Майор не прийшов до бурси зовсім. Це був знак тяжкої недуги. П. майор положився до ліжка — неначе на заслужений відпочинок по струджених днях. Відпочивали сходжені ноги, відпочивали руки. Та думка працювала, як за молодих літ. Того самого дня настоятель бурси діставав письмо писане дрижакою рукою: „Прошу прийдіть до мене завтра о год. 3.

Бачинський

Трудно переказати всі питання п. Майора в розмові з настоятелем. Коли про них думаю родиться в мені одно бажання: дай Боже кожній дитині мати такого доброго батька. Не булоб тільки сліз на світі і біди.

Памятаю останню мою зустріч з нашим Майором. Сидів в глибокій фотелі прикритий теплим одягом. Як звичайно старий чоловік. Та по хвилі, коли мова зійшла на Бурсу — я переконався, що це тільки тіло емерита — бо духом Він був молодий і молоднів даліше за кожним словом, що інформувало старушка про нашу працю, наші успіхи і надії.

„Глядіть Свидови, не давайте там людей несумлінних“.

„Будинок при Ходоровського, як треба буде, продайте — але тільки своєму“.

„Зеднайте більше членів, побудуйте більший дім для хлопців, принайменше на 100 місць“.

„Настоятелем нехай буде чоловік з відповідними кваліфікаціями, що мешкавби постійно в бурсі. Однорічні тільки експериментують — а Бурса вимагає праці“.

Ось ради, які я почув в останнє від нашого Майора. В останнє, бо за місяць чорні клепсидри принесли сумну вістку: майор Бачинський упокоївся в Бозі.

Такі то люди як В. Нагірний і І. Бачинський будували перші основи під Р. П. Бурсу. Нічого тоді дивуватися, що ті основи були сильні і тривалі. Це показалося вже в першім році існування Бурси. Не було щоправда великих капіта-

лів, не було досвіду і готових взірців — але був ідейний підйом і така щира посвята для справи, що кожне море видавалося глибським по коліна дарма, що керманичі Р. П. Бурси були старі і досвідчені люде.

До першої Р. П. Бурси зголосилося багато хлопців, що хотіли вчитися науки ремесла. Всіх на жаль годі було прийняти, бо були це здебільша діти дуже бідних батьків. Для ширшої помочі не було покищо відповідного забезпечення. До обмеження числа питомців долучувалася ще й друга причина. Ведення великої бурси, зокрема для ремісничої молоді, вимагало вироблення виховної і адміністраційної практики, а до цього власне надавався невеликий гурт. З цих оглядів Бурса складалася з 6 питомців, яких Рада примістила в викаймленій хаті при вул. Жулінського 15.

Та хата як осідок виховної інституції лякала і відстрашувала. Тісна і занедбана як звичайно чиншові дома, подібала на все тільки не на Бурсу. Не було окремої світлиці ані їдальні. Не було де прочитати книжки. Було за це багато сусідів так як по інших чиншових домах. Сусіди ці не творили найліпшого виховного середовища. Молодий хлопчина мусів нераз бути свідком їхніх прикрих розмов, мусів слухати сварку за те, що заголосно йшов по сходах, що засильно співав в кімнаті. В такій атмосфері розуміється тяжко було жити. Правда, тверде життя виробляє твердих людей — але умовини життя при вул. Жулінського не так були тверді, як непригожі для виховної установи. Оставалася одна дорога: найти ліпше приміщення. Справа ця ставала тим пильніша, що число питомців сильно зростало — так, що маленька родина з 1899 р. побільшилася за пять літ майже п'ятикратно. В році 1904 Р. П. Бурса мала вже 28 питомців. Для тієї громади було тісно не тільки серед невідповідного сусідства, але по кімнатах приготованих лише для 20 хлопців. Треба було скоро шукати хати. Воно легко сказати, але тяжко зробити. Чому? Бо власник кам'яниці таку має вдачу, що хоче взяти добрий чинш і доброго льокатора тобто такого, що шанувавби будинок. Чи питомці могли бути такими? Власники відповідали як змовлені: ні. Молодечу буйність і веселість міняли зі злою волею і не було способу, щоб перекопати про їх хибні думки. Коли нарешті хто згодився на наєм хати, то гроші, яких домагався були такі, як на спроможність Бурси високі, що не було мови про те, щоб скоро поправилася бурсацька доля. В цей спосіб витворилося зачароване колесо. Годі було провадити бурсу в старім

поміщенні — але й годі було змінити на хату відповіднішу. Справа, видавалося, була безвиглядна. Погіршувала її обставина, що частину (д. старого) дому де приміщувалася бурса на домагання магістрату розібрали. До зміни як бачимо принаглядали не тільки виховні причини.

Маючи це все на пам'яті Загальні Збори вже в році 1904 висказують побажання оглянутися за способами, що уможливилиби купно власного дому. Ініціатори цієї щасливої думки здавали собі добре справу, що виховання молоді можливе тільки у відповідно збудованій хаті. Все інше було ліпшим або гіршим сурогатом. „В своїй хаті своя правда“. Але як до цієї хати дійти? Порожня каса не давала ніякої запоруки на шкоре здійснення цієї думки. До того між членами Р. П. Бурси не було великих богачів, щоб можна було мати надію на якусь несподіванку. Оставалися дрібні жертви і членські вкладки. Але ці приходи вистарчали з трудом на прохарчування питомців. Відложити на купно хати не було з чого. Практична отже бартість пляну про купно хати не була, як бачимо, велика. Але не в практичній сторінці його значіння. Він, неначе дороговказ, показував шлях, яким треба було йти. Це не важне, що шлях той був тяжкий і довгий. Важне те, що він був. Згодом як прийшли нові люди і нові часи перешкоди сильно змаліли і Р. П. Бурса могла почати серйознішу працю над вихованням молодого нарибку нашого господарського життя в своїй хаті. Поки це сталося — треба було відбутися ще кілька літ прикрих досвідів по чужих кутах. Значалося від пл. Стрілецької 2, де по довгих митарствах вдалося Бурсу ульокувати. Та не на довго. Новий господар і другі комірники переконалися в короткому часі, що з бурсою не вийдуть на добре. Наші хлопці, так зрештою як скрізь на цілім світі молоді хлопці, любили музику, спів, забави і жарти. Бувало по праці в бурсі гуділо як в улию перед рійкою. Гамір і радість, іноді сварка а завсіди рух і сміх гомоніли, як природне право дітей і молоді. На жаль того права не міг зрозуміти властитель хати, і по несповна річнім побуті виповів мешкання... Почалися нові клопоти і нові пошукування за хатою. На жаль даремні. Мешкань було доволі, але на бурсу ніхто не хотів згодитися. Рада Т-ва переживала дуже прикрі дні. Грозили прикрі консеквенції. Говорилося зовсім поважно про розв'язання Т-ва. Кожний з членів Ради здавав собі щоправда справу з необчислених втрат колиб до цього прийшло. Де поділися діти, що досі жили в бурсі? Куди піде надмір рук з нашого села? Колиж

здобудемо свої міста, якщо покинемо цю важну стійку? Такі і подібні питання не давали спскою членам Ради і застановляли шукати ратунку де тільки можна. На щастя ратунок знайшовся. Т-во „Просвіта“, що віддавна інтересувалося розвоєм Р. П. Бурси, рішило винаймати часть будинку на приміщення бурси. В цей спосіб за 7 літ існування змінила бурса 3 рази своє приміщення не так для вишукування відповідного мешкання для виховної інституції як радше тому, що обставини серед яких прийшлося працювати були, як зрештою скрізь, непригожі. Будинок „Просвіти“ теж не надавався на приміщення бурси. Будували його на зовсім інші

Їдемо вузкаторівкою в гори

ціли. Колиж „Просвіта“ згодилася прийняти на якийсь час Р. П. Бурсу — то тільки тому, що не було іншого виходу. Але якийсь час минув і по півторарічнім побуті в „Просвіті“, коли агенти того Т-ва сильно поширилися — Р. П. Бурса одержала вістку про те, що з таких то і таких причин „Просвіта“ мусить мати більше місця в своїм домі і тому виповідає Бурсі місце з днем 1. 12. 1908 р. Раді Т-ва осталися дві дороги, або шукати і просити чужих, або подумати над купном власної домівки. Дотеперішній досвід відкидав першу думку з цілою рішучістю. В такому разі оставалася тільки друга можливість. Але як її здіскнити? Як купити хату не маючи гроша, до того в тяжкий час і серед бідного на загал громадянства. Вправді Т-во „Просвіта“ признало 600 К. річ-

ної підмоги, вправді зібрано на власну хату 1805.20 К. Але з тими грішми тяжко було братися до хати на приміщення одинокої в цілім краю ремісничо-промислової бурси, до того не в якімсь містечку, а в столиці краю. Тому Рада Т-ва мала дуже тяжке завдання. Вибраний до купна Комітет сходив усі вулиці, торгував зі всіми посередниками — але нічого доброго не було. Вправді якась пара старушків записувала свою хату тому хто її передержить до кінця життя, але та хата не тільки була подібна до своїх властителів, але в додатку була тісна і на кінці міста. За кожний інший об'єкт треба було заплатити грубі тисячі. По довгих пошукуваннях Комітет довідався, що при вул. Ходоровського 3 є відповідний будинок за відносно можливою ціною. Комітет негайно оглянув ту хату і ствердив, що можна поважно почати розмову про контракт купна і продажі. Щоб справа поступала скоріше Комітет уповажнив Й. Делькевича до пертрактацій. Тимчасом інші члени внесли прохання за грішми до „Краєвого Союзу Кредитового“. Тим разом доля показала ласкавішою. За признану позичку підписано контракт купна дому при вул. Ходоровського 3. за суму 21.500 К. В цей спосіб Р. П. Бурса покинула комірне і перейшла на своє власне господарство. Цей факт мав основне значіння для дальшого розвитку Товариства, — так, що купно власної хати можна вважати за граничний степінь в його історії. Тепер доперва Т-во могло подумати про плянову працю назначену статутом і вказану потребами практичного життя. А потреби ці були справді великі. Поза бурсою працювали сотки наших хлопців по чужих фірмах і в чужих людей. Ніхто ними не опікувався. Родичі, якщо жили, були далеко, чужинцеві — майстрові не дуже залежало на вихованні нашої дитини. В цей спосіб молоді хлопці жили в несприятливих умовах, що постійно грозили їм втратою віри, національної свідомості й моральної вартості. Хто мав показати певний шлях в життя? Хто мав навчити любози своєї Батьківщини? Р. П. Бурса уважала це своїм обов'язком і одним з перших завдань. Але про це можна було думати тільки в своїй хаті.

Поза цим були інші пильні завдання. Австрійські міста, а передусім Відень, сильно відчував брак молодих кандидатів до ремесла. Добрі фахівці хотіли вчити свого фаху зовсім безплатно — та не було кого. В нас за це було надмір молодих рук, яким треба було дати фах і запевнити будучність. Це не менше від першого завдання ждало своєї черги. Подібно як в справі опіки над ремісничим доростом

поза бурсою — ніхто не був більше покликаний до висилки наших хлопців в далекий Відень на науку, як Р. П. Бурса. Але вповні могла вона відповісти тому завданню щойно тоді, коли не треба було клопотатися дахом над головою чи незаплаченим чиншом. Нарешті і саме виховання питомців приміщених в бурсі зовсім інакше могло виглядати в своїй хаті. Дперва тут можна було розпочати плянову виховну працю над виробленням характерів, над вихованням молодих людей на свідомих і творчих громадян. Поправді не у своїй хаті зачалася праця виховна. У своїй хаті вона була тільки ширша змістом, більше плянова і ліпша під оглядом організаційним. Основи її поклала Рада Т-ва від самого початку існування бурси. Далеко тоді було до належної оцінки спорту все таки питомці Р. П. Бурси ходили два рази в тижні на руханку до Т-ва „Сокіл“. В меншій мірі Бурса старалася за образования інтелігенції, освіти і характеру своїх питомців. Успішними засобами до тих різnorodних цілей були: бібліотека, реферати, поговірки, спільні богослуження і реколекції, вистави аматорського гуртка, спілкова крамниця, хор і орхестра, спільне свячене, св. - Миколаївські Вечори — і гуртове життя питомців разом з управителем Бурси.

Основником бурсацької бібліотеки був один з наших священиків (безіменно зложив на ту ціль 60 К.) вже в році 1901 — отже в самих початках існування Бурси. Не знаю чи міг зробити гідніший дарунок цей скромний жертводавець. Видно дуже любив Він молодь і сильно дорожив нею, коли дав їй в руки таку цінну річ як книжку, добру книжку. Хтось сказав, що дім без книжок подібний до чоловіка без життя і душі. Бурса на щастя мала життя і душу. Хлопці по науці і по праці брали в руки книжечки „Просвіти“, „Рускої Матиці“ і інших видавництв і уявою поринали разом з автором в давні княжі і козацькі часи. Книжечки ці були першою школою національної свідомости. Відомости там вивчені доповняли відповідні реферати. Реферати з рідної історії і літератури виголошували др. К. Левицький, Л. Цегельський і Рубінович. Поза цим з бурсацької бібліотеки можна було дістати книжки про широкий світ, про чужих далеких людей, про різні чуда людського ума і уяви. Все те захоплювало молодих, жадних знання хлопців. Без окремої принуки вчилися вони як у школі, собі і своїй інституції на користь.

Рівнож велике значіння для виховання питомців Ремісничо-Промислової Бурси мали вистави Українсько-

го театру. В споминах з того часу підчеркнув автор сердечне відношення питомців до сцени. Читаємо там, що кожда вистава була подією в житті Бурси. Слово, пісня і образ пронизані могутньою силою краси промовляли до молодих душ сильніше від всього, що досі доводилося чути, бачити чи переживати. Нічого тоді дивуватися, що театр став другою побіч книжки школою, де молоді ученики вчилися пильно „яких вони батьків сини“. Згодом питомці почали наслідувати „правдивий театр“. Була це щоправда не легка справа — не було ні відповідної салі на проби, не було режисера — але чого не докаже молодеча охота! З неї зродилися Св.-Миколаївські вистави, а далі інші постановки, що стали постійним джерелом бурсацького безжурного життя і радості. Разом з аматорами працював хор і оркестра. Полею до попису для них були Шевченківські роковини. Цю добру традицію заховують сьогодні наслідники бурсацької братії з перед 35 літ.

Інше цілком завдання мала спілкова крамниця. В поміщених в цій книжечці споминах є про це докладніша мова. На цім місці згадаю тільки, що Бурса не забувала про вишкіл торговельний незалежно від цього, чи хто готовився на купця чи ні. Виходила з розумного становища, що кожний ремісник чи промисловець повинен розумітися на основах купецтва. А основи ті можна найлекше пізнати в практичній роботі.

На довгий життєвий шлях не вистане бути тільки фахівцем, здобути хочби й основну освіту, замало є мати хочби й витончене почуття краси. В життю треба ще сильних душ і характерів. Тямили це провідники Р. П. Бурси і тому молодіж нашої інституції не занедбувала релігійних практик. Що неділі ходили питомці на Службу Божу, а в часі великого посту відбували реколекції і сповідь і разом приступали до св. Причастя.

Як бачимо ця невеличка громада жила повним життям і гідно готовилася зайняти в будучности корисне місце для себе і передусім для народу. Як потрапили провідники Бурси розвинути в крайню непригожих умовах таку працю — це зістане їх тайною. Не мали готових взорів, не мали грошей, тинялися по чужих кутках — все таки виховували, всесторонно виховували повірену собі молодіж. Ще більше здивовання нас зустрічає, коли пригадаємо собі, що всі тодішні провідники не були фаховими виховниками. В. Нагірний був економістом, І. Бачинський військовим старшиною,

а А. Оприск — столярем. Тайна їх виховного успіху лежала здається мені в тім, що любили вони молодь і дорожили своєю інституцією. А хто любить — той багато може.

Почування Бурси в своїй хаті потрапить оцінити тільки той, що самий пережив цілу одисею з недобрими господарями і подібними до них комірниками. Було це почування самопечної незалежності, що межувала з зарозумілістю. По шикарах в чужих хатах власний куток видавався мрією. По правді будинок при вул. Ходоровського 3 далекий був до ідеалу. Складався з п'яти кімнат і двох веранд. Разом з подвір'ям займав площу біля 130 м². Збудований якимсь інжиром для власного ужитку — надавався найкраще на літниськову віллу. Здається мені, що тільки через помилку не поставили його в Ворохті... До сільської вілли був подібний ще тим, що не мав допроваджених каналів. Що це значить, знає кожний мешканець великого міста. Поза цим будинок був невеликий, не мав окремої світлиці, не було в нім відповідної кухні, не було учальні, не було салі руханкової. Але не було чужих господарів і сусідів, зрештою це була своя хата і ця обставина рівноважила всі інші недостатки. Тому в новій Бурсі поплило життя жвавішим темпом, а разом з ним росли якнайкращі надії на чимраз ліпшу організацію опіки над фахово працюючою молодю. До чергових завдань Бурси по наладнанню купна дому належав догляд над хлопцями поза Бурсою, особливо над тими, що працювали і мешкали серед чужих людей. Рада Т-ва здавала собі вповні справу з небезпек, що постійно загрожували тій молоді, так під оглядом релігійним, як і національним. Протиділати лихові треба було негайно. Тому Т-во поперте заохотою своїх Загальних Зборів приступило до організації т. зв. Огнища. По відповідній зміні статута заложено „Огнище“ при вул. Міцкевича 22. В невеликій домівці збиралася неділями молодь послухати реферату, заграти партію шахів, прочитати часопис, або заспівати, як велить наш товариський звичай. В короткому часі „Огнище“ здобуло таку симпатію, зєднало тільки учасників, що треба було оглянутися за більшою кімнатою. По відповідних заходах вдалося найняти більшу хату при вул. Коперника 5. На жаль не на довго. Високий чинш змусив Раду Т-ва перенести „Огнище“ до власної хати при вул. Ходоровського. Не тому, щоб там було відповідне місце, а тому, що не було іншого виходу.

Крім організації „Огнища“ ще одна справа живо займала увагу членів Ради. Цією справою була висилка хлопців

на науку до Відня. Перша проба зроблена ще в 1900 році ви-йшла доволі удачно. Хлопці наші здобули собі у віденських майстрів добру опінію як солідні робітники. Вправді трапився випадок, що кількох сильно затужило за хатою — так, що треба було їх відвозити — решта натомісць трималася як правдиві мужчини, — знаючи добре, що світ не батько, а доля не мати.

Рада Р. П. Бурси навязала з Віднем постійні зносини. Їх вислідом була зростаюча числом висилка молодих кандидатів на ремісників. Цифри нехай зілюструють працю нашого Т-ва в тім напрямі. Виїхало до Відня в році 1900—1905 хлопців — 41; 1910 — 26; 1911 — 41; 1912 — 57.

Тих кілька цифр говорить дуже багато. Колиб поза цією працею Рада Т-ва не зробилаб нічого більше — її заслуги для рідного господарства булиб не малі. Та це був тільки один з відтинків довгого фронту завдань і обов'язків. Важний щоправду але не одинокий. Бо в дома росло число питомців як гриби по доші.

Поміщена табелька показує стан в поодиноких роках.

В році	було питомців	В році	було питомців
1899	6	1906	41
1900	11	1907	?
1901	17	1908	50
1902	18	1909	34
1903	37	1910	34
1904	28	1911	41
1905	32	1912	27

З цієї табельки можна зауважити зріст числа питомців в загальному, але в поодиноких літах траплялася депресія. Чим це пояснити? Була мова вже про те, що бурса приймала молодь незаможну. Помагати треба було не тільки оплатою за харчі, але й купном одіння. Це було можливе в міру того як впливали жертви, субвенції і членські вкладки. В загальному вони були не великі. Для прикладу згадаю, що Виділ Краєвий признав Бурсі в 1905 р. „аж“ 100 К. субвенції. Щож

казати про другі уряди, установи і про приватних людей. Наша суспільність не багата. До того замало мала розуміння для праці такої інституції як Р. П. Бурса. Тому, коли приходили худіші роки треба було відмовити місце хлопчині, що хотів вчитися, мав непересічні здібності, але не мав грошей, яких і Бурса не мала... Але бували щасливіші часи. Почтар крім жертв дрібних приносив до Бурси заграничний чек на більші суми. Тоді поправлялися настрої в Раді Т-ва а в слід за тим проходили до Бурси нові питомці, інші з поза Бурси діставали підмогу або заплачений білет на науку до Відня. З незрозумілих для загалу причин почтар з загра-

Мила зустріч в Бубниці

ничними чеками приходив до Бурси щораз частіше оставляючи по собі тільки радости, що нема змоги передати її на папері. А кілька матерей благословило того великого пана з Києва, з Берліна, Медіоляну, Парижа чи Варшави, що посилав Бурсі на науку для десятків, соток їхніх синів? Кілько було тих матерей — я не знаю. Але знаю, що прізвище Олександра Мишуги вимозляли в Бурсі з якимось особливим піетизмом. Діялося насамперед за напrawdę княжі дари, а потім за докази доцінювання праці Р. П. Бурси назагал недоцінюваної навіть серед провідників нашого господарського життя. Не хочу подавати всіх жертв зложених О. Мишугою для Р. П. Бурси. Бувби це довгий список чотирицифрових чисел. Розкажу радше про те, як Т-во купило дім при

вул. Ходоровського 3 і як його заплатив А. Мишуга. В горі була згадка про грубу позичку в „Краєвім Кредитовім Союзі“ на заплата до дому. Позичаючі знали, що тяжко буде віддати, але не припускали ні на хвилю, що віддадуть хочби прийшлося, як то кажуть, рвати гроші зіпід землі. Тимчасом прийшли тяжкі часи разом з великими і конечними обов'язками, від яких не можна було відмовитися. Треба було гроша на організацію „Огнища“. Гроші вимагала висилка кандидатів до Відня. Великі гроші коштувало ведення бурси. До того жертви в порівнанні до потреб ставали чимраз менші. Іноді не було чим заплатити видатків на життя, на хліб, на бульбу. Як в таких умовах сплачувати позичку? Це важке питання відбирало спокій у деяких членів Ради і мимо пошукування ратунку на всі можливі способи — відбирало надію на здійснення широко продуманих плянів. Коротко кажучи грозила ліквідація Бурси. Правда Рада Т-ва не дармувала. В тисячах примірників розходилися по краю звіти з діяльності Р. П. Бурси, часописи друкували відозви і поклики, в товариствах появилися збіркові пушки на Р. П. Бурсу, в крамницях можна було купити наліпку на листа з написом: жертва на Р. П. Бурсу у Львові. Ці заходи не були даремні. Принесли деякий гріш — але до сплати довгу не було з чим братися. Як вийти з тяжкого положення? Справа була безнадійна. Від кого було ждати помочі, коли її не дало громадянство ні держава. Не можна було мати великих надій на жертвенність меценатів, укр. промисловців чи купців просто тому, що такі не існували. Все таки всупереч всім тим сумним фактам сталася річ зовсім несподівана і далека від звичайного людського рахунку. Одного дня почтар приніс заграничний переказ на 25.000 К. (двадцять п'ять тисяч корон). Ще раз сповнилася пословиця „Над сиротою Бог з калитою“, а Р. П. Бурса разом з цілим укр. громадянством не знала, чи більше дивуватися чи дякувати. Бо заграничний переказ не прийшов від багатого укр. фабриканта чи купця, його надавцем не був також укр. політик чи громадянський діяч. Гроші ці і тим разом Р. П. Бурсі прислав Олександр Мишуга. Саме тоді добігала шістьдесятка в Його житті, волосся місцями прикривала сивина, слабшав голос, а приятелі говорили Йому: свого дому не продавай — придивися на себе, Ти вже не молодий і ледви чи заробиш на життя“.

Мишуга усміхнувся і відповів: знаю, що молодим вічно не буду — все таки дім продайте, є такі, що більше потре-

бують від мене. Ці слова вирішили долю величавої кам'яниці при Краківським Передмістю 6 у Варшаві, а Р. П. Бурсу вратували від прикрих досвідів.

Але хто був власником тієї кам'яниці у Варшаві, хто був тим великим добродієм, ким був Олександр Мишуга?

В „Українській Загальній Енциклопедії“ стрінете коротке, але ядерне вияснення: героїчний тенор європейських сцен. Те саме скажуть Вам старші люди, що мали нагоду чути знаменитого співака перед війною на Шевченківським Концерті у Львові. Не думайте, що крім того співака був ще інший Олександр Мишуга, що з особлившою увагою слідив розвій Р. П. Бурси і на цей розвій давав грубі гроші. Ні, двох Олександрів Мишугів не було. Був один, співак європейської міри і людина великого серця в одній особі. Знаю, що дивує вас, чому саме Р. П. Бурса була предметом уваги О. Мишуги? Чому великий співак з широкого світа інтересувався невеличкою інституцією зовсім далекою від мистецького життя. Кілька інформацій зі життя Мишуги нехай буде відповіддю на це питання.

В п'ятидесятих роках минулого століття прийшов на світ в хаті бідного шевця в селі Виткові Новім в Радехівщині син, якого при хресті назвали Олександром. Дитина ця жила незаметно серед твердих умовин і тяжкого маломістечкового життя. З дрібних батькових зарібків треба було прожити п'ятеро дітей. Коли всі здорово ховалися було ще пів біди. Але як до хати заглянула недуга — прийшлося нераз терпіти голод і холод. Ці прикрі гості далися відчуті родині Мишугів особливо тоді, коли їх мама, клопатами і недугою зломана, замкнула очі на віки. Сирітська доля заступала до хати бідного шевця. Доля незавидна, болюча і тяжка... значена працею над сили, пониженням і непевною годиною. Старий Мишуга постансвив роздати дітей між люди, бо в хаті не було чого і як сидіти. Олекса був слабкою дитиною — тому батько довго думав, що з ним зробити. Нарешті рішився і завіз його до Львова до дяківської школи при церкві св. Юра. Тут зачалоса для малого Олександра нове життя. Велике місто сильно розвивало молоду уяву, в школі учився співу з нот, в бурсі читав багато книжок. Здавалося, що все буде добре. Та доля сирітська — не добра доля. Пригадувалося Олександрові нераз і недва а разом з тією трагічною пригядкою не ставало ні хліба ні грошей. До дому було далеко, навколо жили чужі і байдужі люди.... Нікому ні пожалуватися ні просити помочі. В ті тяжкі дні, дні терпіння фізичного і духового, Олександр переживав важке змагання зі світом і собою. На щастя вийшов з нього побідником, твердим і готовим на всяку долю. А доля ця не була і на далі для нього ласкавою. Згадуючи в пізніших літах злидні дяківської бурси — писав Мишуга в своїх споминах так: „я дивуюся нині як я

міг перенести це жахливе життя — а що я не загинув — то хіба чудо створив Бог зі мною“.

Поправді тих чуд в житті Мишуги було більше, бо тверде життя йшло за ним безупину. Коли покинув дяківську школу і жив на станції, чи пізніше в ставропільській бурсі — скрізь відчував тернисту дорогу, що не знала ні милування ні жалю. Це тверде життя сильно вразило ніжну вдачу молодого Олександра. Зненавидів він тоді зі всіх сил своєї душі ті страшні умовини, серед яких бідний і незграбний хлопчина мусить терпіти голод, холод і бруд, серед яких незвинені терпіння ломлять неодно молоде життя. І певно вже тоді обіцяв собі і своєму Богові, що може колись тим, що жити будуть в такій біді як Він.

А тимчасом, щоб дійти до чогось і мати спроможність помагати другим — треба було вчитися і працювати зі всіх сил. Батько зовсім не міг йому помагати — тому Олександр знайшов собі лекцію за 3 К. а згодом почав співати неділями в церкві. За ці невеликі зарібки записався до гімназії. Але гімназійні студії довгі і коштовні, а Мишуга хотів скоро скінчити науки і стати до праці для свого народу. Тому покинув гімназію і з великою охотою взявся до науки в учительській семінарії. Покінчивши її зівстав учителем у Львові. Про свої молодечі мрії з того часу так писав у своїх споминах: „Я хотів бути правдивим апостолом Христовим. Всі мої мисли, всі мої мрії зверталися туди, до того бідного народу з якого я сам вийшов — я день і ніч думав над тим, як поліпшити його долю“. З таким гарячим серцем взявся Мишуга до праці в школі. Був для дітей неначе батько. Поза їх добром не мав здавалося іншої цілі в життю. Та припадок змінив основно його шлях і завернув його служити не гуртові малих дітей а мистецтву. А сталося це так: Мишуга вчив своїх дітей співати. Одного разу прислухувався продукціям того дитячого хору професор співу Висоцький. Подобався йому дитячий спів, а ще більше голос дірігента. Запросив його до себе і заохотив до праці. Молодому учителеві не треба було два рази повторяти. Забрався так серйозно до науки, такі робив поступи, що по році показалася потреба виїзду заграницю. Мишуга не журився, що не має грошей на науку. Знав себе, знав свою витривалість на холод і тяжку працю, знав і поїхав до Медіоляну. Трудно переповісти в коротких словах всю біду, яку зазнав і пережив Мишуга в чудовім італійським краю. Кілько разів повторилися тут злидні з дяківської бурси, кілько терпких хвиль зі станції — хтож почислить? Все таки Мишуга не подався, видержав до кінця, так як тоді, коли ще хлопцем був в голоді і холоді далеко від хати і батька.

По скінчених науках почав мистецьку кар'єру. Недобра досі доля усміхнулася врешті до нього. Критика і публіка в Парижі, Медіоляні, Відні, Києві, Варшаві, Петербурзі, і інших великих містах признали Олександра Мишугу за першорядного мистця. Ентузіастичним похвалам не було кінця. В слід за тим славні театри запрошували Мишугу до себе. М. іншим сильно запрошували його Американці і театр в Лондоні. До тих вершин значіння і слави дійшов Мишуга, як ми бачимо, тільки шляхом витривалої праці, що межувала іноді з героїською самопосвятою. Варта це згадати всім, а особливо молодим людям. Життя О. Мишуги це знаменитий взір як жити і працювати, щоби здійснилися молодечі мрії, щоби користь з нас була не для себе, а для других. Бо хоч

часи бурсацької біди осталися для Мишуги тільки прикрим спомином — хоч мав Він гроші і славу, не собі їх готовив, а тим, яким обіцяв перед Богом ще тоді, як в душі горіли молсдечі ідеали. Ось причина чому великі гроші які Мишуга діставав за свої виступи — принесив листар до Ремісничо-Премислової Бурси, до Музичного Інституту ім. Лисенка, на церкву в ріднім Виткові, на „Літературно-Науковий Вістник“, на „Радугу“. Поза цим давав Мишуга кому тільки було треба, хто тільки до нього звернувся. Так виповняв своє слово, дане Богові і собі. — Міг це робити тим більше, що був людиною скромною над всяке слово. Його братанич Др. Лука Мишуга у споминах про свого великого стрія оповідає дрібну, але цікаву подію: стрій посилав мені до Відня гроші на студії. Якось обіцяв мене відвідати в переїзді через Відень. Радість моя з того приводу була велика. Я так хотів особисто подякувати мойсму Добродієві за все, що я від нього дістав. Ко-

Веселе щасливе хлопча життя!

лиж появилвся в моїй кімнаті — я не знав як тішитися. Говорили ми про різні справи поки стрій не звернув уваги на мій недавно куплений за 50 к. капелюх. „Чий то капелюх?“ поспитав стрій. Знаючи його вдачу я сказав: „це капелюх мого товариша з другої кімнати“. „Що за міністер той товариш, що мешкає в другій кімнаті, певно заплатив за ту глупість може й двацять ринських замість видати їх на книжки, чи які інші пожиточні речі... а то раз глупі люди. Замість думати про те, щоб щось дорогоцінного вложити в голову — думають блестіти тим, що на голові“. До кінця свого життя не вмів блестіти Олександр Мишуга. Вмер як бідна людина на чужині. За те жие і певно житиме вічно в серцях того народу, для якого він жив і працював.

Дальші фундаменти під Рем. Бурсу поклав парох Теребовелі о. Іван Залуцький. Була це людина дуже богата тож не диво, що мав чимало знайомих, з яких одні шукали

в нього впливів, другі помочі найчастіше грошевої. Були певно і такі, що числили на якусь частину, коли о. Залуцький писатиме останну волю.

До котрих належала Р. П. Бурса? Час до часу звертали-ся члени Ради а передусім В. Нагірний до о. Залуцького і просили жертви на бурсу. Від жертви цієї о. Залуцький ніколи не відмовлявся. Як людина д. господарна о. Залуцький високо цинив працю Р. П. Бурси. Знав, що відбудова господарського життя займає важне місце у цілому національному житті, заохочував молодих людей до праці в ремеслі і купецтві, до розумної господарки не тільки словом. Життя його було повчальним прикладом як має працювати український священник на селі. Життя це визначалося великою ощадністю, передбачливою господарністю і скромністю, що переходила в простоту. О. Залуцький не знав, що значить справляти широкі прийоми, чужі йому теж були коштовні забави. За те невеликі гроші, придбані розумною і ощадною господаркою, радо позичав тим, які гроша потребували. Помагав в цей спосіб своїм парохіям та й загалом своїм людям вийти з біди і оминути жидівського лихвара. Цими позичками став о. Залуцький д. популярною людиною в своїй околиці. До „банку“ у Свидовій (де о. Залуцький був парохом) спішили люди і мало хто не заратувався. За невеликий відсоток і добру та совісну поруку о. Залуцький давав позички, а приходи з того єдиного в своїм роді підприємства обертав на купно землі від жидів, які в ті часи, часи еміграції до Америки, часи сильно поширеного п'янства і господарської скрути використовували наших селян і забирали їм батьківську землю. Таким чином маєток о. Залуцького зростає і за кільканадцять років такої господарки о. Залуцький був одним з найбагатіших священників. Але не писалиб ми про це багатство — так як не пишеться про закопані таланти — колиб о. Залуцький був тільки добрим господарем. Він був також добрим священником і патріотом. Не відмовляв помочі тим, що потребували, жертвував на народні цілі. Благородність його душі видно передусім з запису 120 моргів поля Р. П. Бурсі. Чи можна було ліпше використати маєток? Чи треба було ліпшого признання для праці Бурси? На ці питання не треба відповідати.

Треба тільки підчеркнути, що запис цей не тільки забезпечив Бурсу, не тільки підніс можливості міщан теребовельських і підгаєцьких (о. Залуцький передусім для тих міст призначив свій запис) — але самому жертводавцеві

зєднав тривалу пам'ять за цю велику жертву, гідну правдивого священика — патріота. Жертвенність Олександра Мишуги і о. Івана Залуцького для Рем. Пром. Бурси — була тривалим фундаментом, на котрім згодом нові діячі ставили щораз вижчу надбудову. А тимчасом від тих твердих основ розбивалися різні дрібні перешкоди. А було їх доволі. Магістрат на примір не годився на переведення каналізації в Бурсі при вул. Ходоровського, Школа Промислова постійно не признавала нашим ученикам стипендій, або не хотіла вчити наших дітей своєї релігії. На ці шикани треба було шукати виходу. Він завсіди знайшовся, бо поправді перешкоди ці були дрібні і гону до розбудови не могли стримати. Стремління ці зруйнувала щойно світова війна.

Прийшла до нашого працьовитого краю як злодій, як лютий ворог. По дорозі нищила все, не питаючись кілько гроша і труду коштувала наша будова, кілько мозолів виросло на руках наших батьків. Хіба пожар жалує або повинь милує свої жертви? Так і війна не пожалувала наших надбань дарма, що край наш був щойно на доріжку. Наша інституція теж впала жертвою тієї грізної хуртовини. Члени Ради пішли на війну — а коли не стало господаря осталася одна тільки дорога: замкнути бурсу а хлопців розіслати до дому. В цей спосіб Р. П. Бурса, що завдяки Нагірним, Бачинським, Мишугам і Залуцьким почала таку потрібну працю — мусіла припинити свою діяльність. В документах осталися тільки спомини про організацію „Огнища“ і про висилку хлопців до Відня, про працю, що прорубувала перші кроки байдужности для господарського життя і дала нашій суспільности кілька соток добрих фахівців і добрих громадян. Спомином теж були репрезентаційні виступи Ремісничо - Промислової Бурси на Ювілею Котляревського в Полтаві, на Шашкевичівських поминках у Львові, на господарській виставі в Стрию, чи врешті на зїзді Ремісничої Палати у Львові. Спомини ці були тим прикріші, що дійсність була дуже сумна. Українство, як чайка при битій дорозі, зазнало чимало терпінь і горя. А разом з ним, як кість від кости, тяжкі дні переживала Ремісничо-Промислова Бурса. По повороті австрійських військ в вересні 1916 року за старанням майора Грозика відкрито на ново бурсу, але її праця не тривала довго. Нові воєнні події приневолили думати і братися за інше діло. Таким чином Р. П. Бурса розпочала нормальну діяльність доперва по українсько-польській війні. Дарма, що Товариство мало за собою поверх 20 літ праці — все треба було

зачинати наново. Інвентар був знищений, про будинок можна сказати те саме. Розбрилися по світі члени Товариства, а лихо погіршувалося тим, що цілий край представляв одну страшну руїну. Цеж переважно на наших землях відбувалися зтяжні бої, по наших містах і селах таборували всі народи Європи, а навіть далекої Азії. Край наш неначе господар по жажливій пожежі витягав з попелищ останки своєї праці, щоби згодом як вигояться попарені від ратування руки, братися на ново до праці. Так звик робити від давна, ще як степова дич нападала на тихі села... За відновлення діяльності Р. П. Бурси взялися старі діячі разом з директором Василем Нагірним, передусім ті, які ще були на волі. А тому, що таких не було багато — а до такої праці як ведення бурси мало хто з нових рвався — пиняво поступала віднова, так пиняво, як ціле наше торішнє життя. Всетаки навіть в ті тяжкі хвилі Р. П. Бурса не гаяла часу. Поволі збирала сили до праці ще більш важної і відповідальної як до війни. Помогли їй в цім наші установи і добрі люди. Олександр Мишуга дальше прислав нові жертви, Товариство „Дністер” і Земельний Банк Гіпотечний уділили позичок, Українці з Америки і Горожанський Комітет з великим прихильником Р. П. Бурси, Рад. Др. Степаном Федаком не забував ніколи про інституцію з вулиці Ходоровського 3. Завдяки цим допомогам Рем. Пром. Бурса ставала щораз ліпше на твердий ґрунт і почала навязувати свої змагання диктовані потребами хвилі до виробленої вже перед війною програми. В цей спосіб праця і жертви затирали сліди великої руїни, яку залишила війна на нашій установі, дарма, що сліди ці були навіть при тодішнім обезціненню гроша зовсім не малі. Оціночна Комісія устійнила шкоди спричинені війною на суму 302,500 Мр., з чого Р. П. Бурса не дістала ні одного гроша відшкодовання. Проте праця її, хоч загальмована на час — як тільки умовини дозволили — не зупинялася ні на хвилю. Сталося це передусім тому, що Рем. Пром. Бурса мала щастя до людей. Одні з тих жертвами, другі працею поборювали всі перешкоди і закладали тверді основи під тривалу будову. До таких щасливих для Р. П. Бурси діячів належав безсумніву о. Евзебій Бачинський, вибраний на Загальних Зборах 1921 року третім з черги головою Товариства, тоді коли недуга звалила директора Василя Нагірного і не дозволила йому дальше працювати. О. Евзебій Бачинський, людина впливова і з виробленими зв'язками, поміг Бурсі видержати час тяжкої господарської кризи, яка наступила в ро-

ках 1921— 1923. Це був час так званої інфляції, час данин і інших несподіванок. Оплата за ціломісячне удержання в Бурсі вистарчала іноді на купно 1 кг цукру. Зарадити лихові і вдержати бурсу в такий час можна було тільки великими зусиллями. Від них не відмовився ніколи о. Евзебій Бачинський разом з цілою Радою. На засіданнях обмірковували способи, якими можнаби здобути хоч троха грошей на покриття найпильніших видатків. Вслід за нарадами часописи друкували відозви про вагу такої інституції як Р. П. Бурса, курзори ходили до наших громадян з бльочками по надзвичайну данину на бурсу (тоді данина була в моді). Поза цим організувала Рада вечерниці і концерти, щоби за всяку ціну вдержати бурсу в ці прикрі і непевні часи. Була ще одна

1936 рік. Настоятель о. О. Годунько й питомці

справа, що займала чимало уваги і коштувала багато трудів і гроша. Була про те згадка вгорі. Тут випадає сказати ще кілька слів. Будинок при вулиці Ходоровського 3, де Товариство примішувало 40—45 питомців не мав ні своєї каналізації, ні свєї води. З цього приводу Товариство мало багато мороки. Доведення каналу домагалася не тільки влада, але щоденне життя, а передусім гігієнічно-санітарні огляди. Так само жити такий громаді без води— це була не мала біда. Рада Товариства рішила за всяку ціну довести воду і запровадити канал. Але це була не легка справа. Дорога до мійського каналу була далека, вела вгору — лихо погіршувалося регуляційним пляном, що не дозволяв на перепроводжування ніяких змін в тій околиці, де мали повстати нові

вулиці. Те все правда, але як мала жити Р. П. Бурса в великому місті без води, каналів? Поза Радою Товариства ніхто тим не переймався. Рада тимчасом шукала виходу з тяжкого положення на всі можливі способи. І вихід нарешті знайшовся. Дарма, що особливих сусідів Бурса не мала — все таки один з них по довгих інтервенціях згодився на каналізаційне отримання. Тим добрим сусідом був шпиталь св. Лазаря. Тільки дякуючи його людяному прововоді і впертим заходам Ради Бурси, а передусім о. Е. Бачинського і заступника голови п. Михайла Стефанівського вдалося вратувати Бурсу від тяжких досвідів. Та вдержання бурси і її дальший розвиток, це тільки половина праці о. Евзебія Бачинського і членів Ради, що працювали з ним разом. Більша вдячність Товариства належить йому за що інше. Маємо на думці упорядкування формальностей в справі запису о. Івана Залуцького. Запис цей, біля 120 моргів поля, досі судом не затверджений — находився в селі Свидова повіт Чортків разом з легатами записаними для родини о. Залуцького і для Товариства Слуг в Підгайцях. Війна перешкодила перевести судові формальности і поділити ввесь маєток згідно з волею о. Залуцького. Наслідок того був такий, що три власники мали маєток, але не виділений і не затверджений судом. О. Евзебій Бачинський, як людина опитна, здавав собі справу з такого положення і постановив запровадити в Свидовій лад. До переведення постанови взявся тимбільше, що ходили якісь недобрі чутки, немовби йшли потаємні старання підважити вагу запису о. Залуцького.

Від тієї пори зачинається енергійна праця біля упорядкування правного титулу до маєтку в Свидовій. За почином о. Евзебія Бачинського йдуть один за другим листи до адвокатів: Др. Електоровича в Чорткові і Др. Ловицького в Підгайцях, до родини о. Залуцького, до о. Токара, опікуна Товариства Слуг в Підгайцях. Але листами не можна було всього зробити. Тому зачинається правдива мандрівка зі Львова до Чорткова, до Підгаєць, до Теребовлі і Тернополя. Беруть в ній участь: о. Евзебій Бачинський, Михайло Стефанівський, Михайло Галібей, Василь Цьонь, Стефан Гевак і Іван Возк. Результатом дворічних заходів, що коштували чимало труда і гроша, було затвердження запису (90 моргів поля) о. Івана Залуцького на власність Товариства Ремісничо-Промислового Бурса у Львові. Решту поля (біля 30 моргів) Товариство відступило шляхом угоди родині о. Залуцького. Аж тепер можна було подумати, що зробити з тим ма-

етком і залежно від цього рішити так, або інакше. Було три можливості: 1) винаймати поле, 2) вести самому господарку, і 3) продати. З тих можливостей третя була найліпша. Поле віддалене біля 250 км. від Львова не має тієї вартости, що поле в Малехові або Соломці (це села близько Львова). Продати поле в Свидовій, а купити недалеко від осідку Товариства наказував простий розум. Рада порішила так зробити, але на жаль того рішення не можна було здійснити. На купно есього маєтку не було купця — за продажу частину поля не можна було нічого доброго купити під Львовом. В цей спосіб осталися дві інші можливості: виарендувати або провадити господарку самому. Проти першої, тобто проти аренди, виступила значка часть членів Ради. Думку свою мотивували тим, що аренда не принесе по заплаченню податків ніякого доходу, що арендаторська господарка, — то рабівнича господарка, що не було гідних арендаторів.

З цих причин Рада Товариства помикула справу аренди Свидови і почала обмірковувати останню можливість, а саме ведення господарки на власну руку. Започаткував її о. Е. Бачинський, а продовжав цю працю четвертий з ряду голова Р. П. Бурси о. Віцеректор Духовної Семинарії Олександр Малиновський. Вибираючи о. Віцеректора на голову Р. П. Бурси Загальні Збори не могли зробити ліпшого вибору. О. Віцеректор, як бувший старшина У. Г. А. мав великий життєвий досвід, дарма, що літами був молодий. Досвід цей поширив, зокрема в ділянці адміністраційній на становищі Віцеректора Духовної Семинарії і на студіях німецьких виховних заведень для ремісничої молоді широко знаного о. Кольпінга. Першим завданням о. Віцеректора було поширити сітку ремісничих бурс на терені міста Львова. Середмістя, Личаків, Городецька, Жовківська, Янівська і Стрийська повинні мати свої виховні дома для української фахово-працюючої молоді — до цього маємо стреміти — ось програма з якою зачав працю о. О. Малиновський. Програму цю не тільки зложив і відповідно уаргументував, але завдяки своїм впливам почав щасливо здійснювати. З часописів довідаєся загал, що Р. П. Бурса дістала від Митрополита Андрея Шептицького величавий будинок при вулиці Пасічній 2. (про це є докладніша мова в окремій статті цього збірника) але загал не знав, що о. Віцеректор за тим будинком сховався цілий Львів і весь час вільний від своїх обов'язків присвячував Бурсі, що поза Духовною Семинарією стала його другою духовою дитиною. На придбання нового приміщення для

Бурси не скінчилася праця о. Голови. Треба було його відповідно переробити і влаштувати, щоби там знайшли дах над головою десятки хлопців жадних науки і іншого від тісної селянської хати життя. Хто давав гроші на ліжка, столи, шафи не записав ніякий протокол — проте Бурса при вул. Пасічний 2. в короткім часі мала все потрібне до нормального життя і праці. Але тих умовин не мала централія Бурси при вул. Ходоровського 3. Будинок тієї „централі“ подобав радше на опущену хатину в якімсь передмістю малої містини. Був малий, знищений, не мав в мешкальних кімнатах світла — мав тіску кухню. Словом зовсім не надавався на виховне заведення. Отець Голова був свідомий того і постановив ділати. На десятках засідань обмірковували члени Ради спосіб поправи. чи розбудови будинку. Нарешті внесено до магістрату пляни. На місці старої рудери при вул. Ходоровського ч. 3. мав стати гарний поверховий будинок. Магістрат, щоправда не дуже спішився з затвердженням цього проекту — попри бурсу мала йти згідно з регуляційним пляном вулиця, все таки коли минув якийсь добрий час — Бурса дістала затверджений плян. Зачалася гарячкова праця. Треба було здобути зовсім не малі гроші, годити майстрів, подумати над приміщенням питомців на час будови. Коли ті справи щасливо розв'язано, коли будівничий Йосиф Делькевич почав згідно з пляном розбирати часть старого будинку, копати місце на фундаменти, звозити цеглу і вапно, словом, коли будова поступала скорим темпом вперед — кожний український патріот тишівся, що в самім середмістю стане хата, в якій знайдуть захист, опіку і добре рідне слово десятки наших хлопців. На жаль радість була завчасна. Лихі люди постаралися про те, що магістрат цофнув затвердження плянів і заборонив дальшу будову. Товариство знайшлося в дуже тяжкому положенні. Старий будинок, дарма, що був тісний, все таки міг з бідною служити ще кілька років — представляв тепер жалюгідний образ. Частина його була розвалена, на подвір'ю його було повно грузу, каміння, вапна, землі і цегли — звичайно як на будові. Питомці, що мешкали в розібраній тепер частині перейшли до інших кімнат, кухню перенесли „тимчасом“ на ошклену зі всіх сторін світа веранду. В міжчасі члени Ради не замикали дверей в Магістраті. Представляли, просили і переконували — а все надармо. Бурса хоч не хоч почала вести тяжке життя, що іноді нагадувало циганський табір. В тих умовинах треба було жити не тиждень або два, але повних шість літ. Такого довгого

часу треба було на поплатення довгів зятягнених на будову на привернення хоч якого порядку. Все таки навіть в цих тяжких умовах Бурса вела свою виховну працю. Аматорський гурток і хор провадили свої проби в кімнаті, що була розмовницею, їдальнею, спальнею, інфірмаром і т. д. Бурсацька Кооператива торгувала в „склепі“, що нагадував стрих. Спортовий клуб тренував завзято, дарма, що довкола була веранда і сусідський город з рожами. Що більше: навіть конференції релігійні і виховні відбувалися дарма, що не було ніякої салі, де можнаб зійтися свобідно гуртові 35 хлопців. Але чого не докаже добра воля! Прецінь ліжка можна винести на двір навіть серед зими, щоб тільки гідно вшанувати листопадові роковини чи інший величний день. В цей спосіб клітка, що мала бути мешканням, під вмілим проводом наших таки декораторів мінялася на театральну салю. Іноді Т-во „Зора“ відступало нам правдиву сцену, де можна було гідно наслідувати правдивий театр чи концертний попис. В слід за „Зорею“ пішла „Просвіта“ при вулиці Супінського. Тут і там приймали наших аматорів радо, і тішилися їх успіхами як власними. А успіхи були справді не малі. Про них дещо писали і часописи. Для прикладу наведу дві нотатки.

„МИ ЙДЕМО В БІЙ“ !

Н. Час падолист 1935 р.

В домівці читальні „Просвіти“ у Львові при вул. Супінського 23, відіграв у неділю 16. ц. м. „Аматорський Гурток Ремісничо-Промислової Бурси у Львові (при вул. Ходоровського ч. 3) виставу на 4 дії П. Мірчука п. н. „Ми йдемо в бій“! Саля була по береги набита. В антрактах грали на мандолінах українські пісні. Штука перейшла з великим успіхом. Треба подивляти питомців Бурси, що крім своїх фахових занять мали час навчитися бездоганно роль і відіграти їх добре на сцені. Сама річ виховуюча, державницька. Жаль тільки, що між публікою не було багато наших відомих громадян. Замало наше громадянство цікавиться життям нашого ремісничо-промислового доросту. А треба, бо під теперішню хвилину це для нас чи не найважливіша справа.

Я

З ЖИТТЯ РЕМІСНИЧОЇ МОЛОДІ.

Вечір пісні і слова.

Діло, травень 1936 р.

Українські ремісничі бурси Львова (дві хлопячі та одна дівоча) уладили в дні 11. ц. м. „Вечір пісні і слова“ в салі Т-ва „Зоря“. Салю виповнила вщерть реміснича молодь. Були також деякі поважні громадяни і представники преси. Настоятель бурси при вул. Пасічній о. О. Годунько виголосив промову з питомим йому жаром, вказуючи на великі завдання українського ремісництва. Відтак виступали напереміну хори бурси при вул. Ходоров-

ського під управою п. Т. Юськова, хор жіночої бурси під управою п. дир. Надрагової і хор бурси при вул. Пасічній під управою п. Наріжного. Ті виступи були доказом, що наша ремісничка молодь має добрий провід, завдяки якому має змогу плекати любов до рідного слова і рідної пісні та культивувати свої таланти. Декламували: питомець О. Безхлібник і студ. Л. Герман, який своєю високомистецькою декламацією полонив салю. П. Т. Юськів відспівав своїм милозвучним голосом дві пісні, за що публика нагородила його невмовкаючими оплесками. Симпатичний вечір закінчено національним гимном.

Поза цим кожного року відвідував Бурсу св. Миколай. Добрі люди, передусім п. Стефанівська, Видавництво „Новий Час“ і інші, подбали, щоб кожного питомця обділити хочби і скромним дарунком. Нехай не відчуває, що батько і мама далеко. Такий завівся звичай. Добрий і вартий дальшої уваги. В великій пості брала бурса, згідно з практиками нашої церкви, участь в реколекціях, сповіди і св. причастю. Бо чоловік живе не тільки хлібом...

Літом Бурса організувала прогульки в околиці Львова, до Гошова, на Підлиську Гору, над Дністер. А поза цим копали хлопці футбол згідно з обов'язуючою модою. А коли самі мали цього копання доволі — йшли на змагання „України“ і заохочували її прерізними способами до перемоги. Бурса в міру своїх спроможностей хотіла піти на зустріч спортовому ентузіазмові своїх питомців. Тому на весні 1935 року появився в пресі комунікат про організацію першого ремісничого табору на Соколі. „Нехай і молодий ремісник відпочине від мійської задухи, нехай пізнає свій край і його красу. Нехай побачить гори — а до кінця життя стремітиме зазвсіди в гору“ — так закликали ми молодих хлопців з цілого краю до мандрівки. Але терен не був приготований і не ввінчався успіхом. Зголосилося дуже невеличке число таборовиків. Між ними кількох поза охотою не мали ні гроша при душі, іншому лікар казав виїхати в гори, врешті трапився і такий, що бажав невеликим коштом провести вакації в таборі з... цілою родиною. Це все зложилось на неуспіх. Проте Бурса не покинула думки про ремісничий табір. Заздалегідь приготувала потрібні засоби (сотиковою ощадністю), а коли тією працею заінтересувалася Комісія Виховних Осель і Мандрівок — доля ремісничого Табору була вирішена. Справді в другій половині серпня 1936 р. навздогони з дощем драпалися по верхах Горганів наші молоді хлопці. І дякували Господеві, що дав їм таку добру школу і таких обозних як браття Кивелюки. В старій бурсі не забували також про пра-

цю самоосвітню. Про кожду важнішу подію з нашої історії, з нашого життя опрацьовували члени Самоосвітнього Гуртка відповідні реферати. Поза цим читали часописи (Діло, Новий Час, Батьківщину, Христос Наша Сила, Господарсько Кооперативний Часопис, Літопис Червоної Калини, Комар, Торговля і Промисл) і книжки визичені з бібліотеки: „Просвіти“ і бурсацької. Час до часу приходили до Бурси запрошені референти з докладами на різні теми. По докладі була звичайно дискусія іноді дуже палка. Так плило життя в старій бурсі. Дарма, що перешкоди були тяжкі, і крайно непригожі. Дарма, що не було хати лише недобрі сусіди, але бу-

Наш хор. По середині диригент п. Т. Юськів

ла охота йти вперед, вчитися, гартувати тіло й душу, щоб стати добрим фахівцем, добрим громадянином, гідним членом свого народу і своєї церкви. Поза успіхами тут і там докучали нам малі клопоти. Наведено для прикладу спір за дорогу. Адвокат Др. Боровец (якого жінка публично присягала Р. П. Бурсі загладу) мав на нашій дорозі, що вела до його городу право сервітуту. Це право розумів він так, що дорога є його власністю. Тому поставив браму і замкнув дорогу неначе до своєї хати. Треба було ратувати добрий шмат землі. Рада мала неодну тяжку годину — поки нарешті суд завдяки невтомним заходам меценаса Рожанковського признав, що п. Боровец не має права займати дороги. Може нею переїхати тільки в разі потреби і більш нічого. В цей спосіб здобула Бурса свою дорогу. Тепер на місці брами п. Боровця поставило Товариство свою, щоб усі знали, що

до нашої землі ми маємо право і вміємо як зайде потреба за нього постояти без огляду на те, чи до вподоби кому наша впертість. Пригода з брамою дрібна, все таки добре характеризує умовини в яких Бурса працювала. Були вони тяжкі, щоб не сказати дуже тяжкі. Цеж на своїй парцелі стримали нам будову так як на нашій дорозі поставив „добрий“ сусід свою загороду, мовляв, тепер мое право. Видно, дуже не на руку комусь були співи наших хлопців, що бувало літніми вечерами згадували про червону калину, про стрільців і про нашу славну Україну. Проте хлопці не хвилювалися чужою завистю. Співали даліше. А слівали гарно. Як звичайно молоді люди. Слухали того співу дівчата і слухав український Львів, Чогож більше треба нашим хлопцям? Груша, щоправда була в сусідськiм саді — але наші хлопці вижче цінили честь від дрібної приємности. До саду бігали тільки за пилкою, коли Білик сильно вдарив „свічку“. Не мали чого нарікати сусіди на Бурсу. А коли нарікали — то лише тому, що там співали про калину і стрільців. Та не зважаючи на сусідське негодування — треба було скоро рішати про дальшу долю Бурси при вул. Ходоревського. Принагляювали до цього різні причини. Насамперед стан самого будинку був такий занедбаний, що даліше в такім виді, тай ще як виховне заведення, існувати не міг. Дах зі старої бляхи домагався направи, те саме було з дверима, вікнами, стінами. Словом цілий будинок домагався ґрунтовної віднови. Це можна було відносно легко зробити — але на Раді не було дослівно ні одного члена, щоби голосував за поправу старого будинку. Для таких міркувань були свої рації. Передусім будинок цей був дуже малий, і найбільші гроші вложені в поправу не поширилиб місця, бо поширити старого будинку з огляду на регуляційні прсекти не було можна. Тимчасом до бурси зголошувалися десятки хлопців. Цеж був час (він і досі триває), що нашій молоді остала тільки одна дорога на забезпечення собі будучности. Тільки в торгівлі, в ремеселі чи в фабриці міг і може наш меткий молодець знайти пристановище. Всі інші шляхи йсму не доступні. Рада Товариства свідома справи і такої дійсности рішила, що не можна вкладати тяжкого греша в тісну хату, яка не помістить більше як 20 людей тоді, коли нам треба приміщення на сотки. Можна було щоправда розібрати старий будинок і побудувати згідно з регуляційним пляном кількоповерхову кам'яницю. Але цей проєкт лишився надалі проєктом, бо не було такої дрібниці як 80.000 зл та й не було покищо нових о. і. Залуць-

ких і Олександрів Мишугів. Такими міркуваннями і плянами займалися особливо Загальні Збори в році 1933. І порішили за всяку ціну вийти з зачарованого круга провізорії. Але ці справи мав перевести в життя п'ятий з черги голова о. Олександр Бучацький. Нововибраний голова тішився в краю і у Львові опінією доброго виховника і великого приятеля молоді. Як один з довголітніх провідників пластового уладу здобув собі цю опінію працею біля організації таборів і вакаційних осель. Особливо оселя на Остодорі придбала о. Александрові Бучацькому опінію людини зі щасливою рукою. Не диво, що Загальні Збори одноголосно вибрали о. професора головою в надії, що заплутану справу будови нової бурси розв'яже ксерисно Товариству і есій українській суспільности. Чи справдилися надії Загальних Зборів — побачимо пізніше — тепер пора поглянути на нові завдання, які треба було виконати, Р. П. Бурса мала всього 33 членів. Що з такими гуртом можна зачинати? Хто підтримає таке важне діло як будова нової хати, коли Товариство мало таке невелике число прихильників. Приєднати нових членів! Такий клич став першим завданням нової Ради. Вслід за тим з краю і по Львові наші громадяни читали відодеу такого змісту:

ВАША ДОСТОЙНОСТЕ !

Скрізь, на зборах і в пресі, публічно й приватно, говориться в нас про вагу купецтва й ремісництва.

Кажуть: Купці, ремісники й промисловці не тільки помножують національне майно, але — що важніше — мешкаючи по містах, стають тим самим важним, а іноді й рішальним, чинником управи краю, бо ж — як відомо — місто, а не село кермує державами й народами.

Говорять: одною з причин наших недавніх невдач було це, що міста наші — не наші. Вслід за цим загальне бажання: змінити дотеперішню тактику й, поруч інших питань, посвятити й справі нашого міщанства більше уваги.

На жаль, за цими голосами не йдуть діла. Свідчить про це прим. факт, що Ремісничка Бурса у Львові має всього 33 членів. Не треба довго доказувати значіння такої інституції. Зрозуміли це добре наші сусіди й — не зважаючи на це, що мають свою державу — стараються про свій ремісничий доріст більше як ми. Недавно посвятили велику 4-поверхову каменицю на ремісничу Бурсу...

Це все повинно нас переконати, що справа, про яку пишемо, важна й займає одно з перших місць нашої уваги. Зокрема тепер, коли дороги до державних і самоврядних посад для нашої молоді недоступні.

Тому, не зважаючи на наше особливо тяжке положення, не зважаючи на кризу — мусить наш інтелігентний загаль знайти дрібку часу й гроша та цим засвідчити солідарність із стремліннями Ремісничої Бурси.

Апелюючи до тієї солідарности, прохаємо Вашу Достойність приступити в члени нашої Бурси.

Львів, в грудні 1933.

ГОЛОВНА РАДА РЕМ. ПРОМ. БУРСИ У ЛЬВОВІ:

о. Ол. Бучацький
Голова

Василь Цюнь
секретар

ЧЛЕНИ РАДИ:

Мих. Стефанівський, інж. Юл. Мудрак, Др. П. Цимбалістий, о. О. Ма-
линовський, Ст. Лаврів, Мих. Ярکا, Мих. Галібей, С. Гевак, І. Вовк.

ЧЛЕНИ ПРОВІРНОЇ КОМІСІЇ:

М. Гебус, о. Попель, С. Процьків.

Відозва ця не лишилася без відповіді. Від усіх суспільних верств вписувалися нові члени, дарма, що кожний наш громадянин перетяжений вкладками до різних товариств. Таким чином число членів збільшилося за короткий час десятикратно. Рада Товариства заохочена такою моральною і матеріальною підтримкою постановила почати будову нової бурси. В касі щоправда не було грошей, не легко їх було позичити в банках — але в Раді були члени, яким будова Р. П. Бурса була так само близька, якби йшло про хату для власної родини. До тих членів належав передусім Михайло Стефанівський, власник шлюсарської робітні і визначний громадянин. Р. П. Бурсою інтересувався ще з молодих літ, розуміючи як мало хто її вагу для виховання молодого ремісника чи купця.. Місто велике, до того чуже місто, крило в собі не малі небезпеки для молодого хлопця, що прийшов зі села на науку. Кілько наших людей стратило віру батьків, привчання до рідного краю в чужім середовищі великого міста? Кілько кадійних молодців пішло манівцями, лише тому, що не мали поруча, яким можна би зійти з крутих сходів чужого довкілля. М. Стефанівський розумів незавидну долю сільського хлопчини на науці у Львові — тому віддавна працював в Раді Р. П. Бурси, яка на його думку, мала заступити родинний дім для бурсацької братії. Та не тільки в Раді працював М. Стефанівський. Справу Бурси популяризував в різних товариствах, де займав звичайно місце активного члена. Що більше. Навіть серед своєї рідні не забувавсь про Бурсу, (прим. збірками підчас родинних свят). Словом використовував кожную нагоду, щоб Бурсі придбати добрих опікунів і дещо гроша. Нічого тоді дивуватися, що будову нової бурси уважав М. Стефанівський за справу пильну. Треба нею, казав, зацікавити край, а гроші знайдуться. Не для Львова

тільки призначена ця інституція. До спопуляризування Р. П. Бурси веде одна дорога: преса. Дорогу цю ми використовували не раз і не два. Для прикладу наведу тільки дві статті, які помістили Новий Час і Діло.

Новий Час, червень, 1935.

УВАГА РЕМІСНИЧИМ БУРСАМ!

Від давна актуальна в нас справа безробіття і малоземельності села стає з кожним днем ще більш актуальна. Як від цього лиха визволитися — ось питання, що ставить собі кожний думаючий громадянин-українець.

Нажалі відповіді на поставлене питання немає забагато. Еміграційні можливості, що перед війною лагіднили галицьку нужду, нині не існують. Щоденний досвід учить, що праця в державних і самоврядних установах для нас не доступна. Про купно землі теж годі ду-

На пам'ятку

мати. Деж тоді поділити надмір рук? Як запевнити дітям будучність? Як уможливити народові розвиток? Ось низка тривожних питань, що відбирають сон родичам і провідникам народу.

Але відповідь мусить найтися, бо життя не знає ні зупинок, ні порожнечі. Відповідь ця знана. Загал думає, що торгівля, ремесло і промисл — ось єдині нині можливості. Й думка така правильна. В нас досі немає своїх годинників, шклярів, фармацевтів, майже немає купців, фризєрів, бляхарів, кафлярів, електротехніків і багато інших фахів. Але як здійснити намічений плян? Іншими словами, що треба зробити, щоб наша молодь вчилася ремесла, торгівлі?

Торговельні підприємства, варстати ремісничі і промислові знаходяться зправила по містах. Міста концентрують не тільки все культурне життя (школи, бібліотеки, музеї, театри, галерії образів, видав-

ництва), але також й економічне життя (банки, біржі, фабрики, варстати ремісничі, підприємства торговельні). З цього виходить, що молодь наша приготувиться до життя, коли працюватиме по містах, особливо більших, де є відповідні варстати і підприємства.

Але життя в місті дороге. Оплата за удержання виносить щонайменше 40 зл. місячно. Якже-ж зможе наш селянин післати сина на науку до міста, коли ця наука триватиме 3—4 роки?

Справа видалась би безнадійною, коли би не добрий приклад з передованих часів. Тоді наше національне відродження творило нове життя. Новим організаціям треба було інтелігентних провідників. Цих інтелігентів (у тодішньому розумінні цього слова) давала гімназія. Пролунав тоді клич: Якнайбільше здібних дітей до гімназій. А щоб клич цей не завис у порожні, як даремне слово — треба було сотворити умовини для його здійснення. Крім широкої пропаганди ваги середньої школи так для добра заінтересованих одиниць, як і для загалу, починали наші діячі організувати бурси, де за невеликою оплатою, гімназійна молесдь могла вчитися собі, родині й нації на добро. Ось у кількох словах генеза наших бурс, що далеко до війни густою сіткою вкрили наш край. Не тут місце писати про те, як сновнили вони своє завдання. Одно тільки можна ствердити: роля їх у розвитку нашого народу була велика. Вже до війни було в нас досить провідників: священників, адвокатів, учителів, лікарів.

Сьогоднішній час, як кожний з нас бачить, ставить нові домагання. Гімназію й університет, чи техніку може кінчити тільки невеличка кількість. Абсольвентів тих шкіл не ждуть готові посади — а надто наука в цих школах довга і коштовна. Більшість здібної молоді шукатиме свого призвання в промислі, торгівлі і ремеслі. Ось що змушує нас подбати про відповідні умовини побуту в місті для тієї молоді. Іншими словами: наша увага ремісничим бурсам.

Про ремісничі бурси досі забагато не говорено. Правда, завдяки таким передовим діячам, як Ю. Романчук, д-р. К. Левицький, О. Качала, В. Нагірний, співак О. Мишуга, О. Залуцький, засновано Т-во „Реміснична Бурса“ у Львові в р. 1898, але поза одиницями загаль не зайнявся цим товариством, не оцінив його як треба. Тому Товариство ледви вязало кінці, удержувало всього 30 питомців. Про пропаганду своїх ідей у краю в тих умовинах годі було говорити. Ось причина явища, що в нас немає міщанського стану, немає своїх купців, ремісників, промисловців, а вслід за цим не маємо міст. Дальші консеквенції цього факту оставляємо догадливісті читачів...

По війні справа ремісничих бурс стала, поруч інших, важним питанням. У Львові поширено Ремісничу Бурсу, завдяки допоміж Експеленції Митрополита Шентицького. (Сьогодні львівська Реміснична Бурса удержує 80 питомців). За Львовом про організацію ремісничих бурс подбали: Станіславів, Перемишль, Тернопіль. Перші кроки вже зроблені. Пора на дальші.

Хто знає про небезпеки великого міста для недосвідченої селянської дитини, небезпеки для тіла й душі — для заховання національного імені і честі, цей на ремісничі бурси зверне увагу. Кому відомо, як тяжко живуть наші селяни і хтоб хотів помогти їм у тяжких злиднях — цей стане прихильником ремісничих бурс. Хто доцінює вагу міщанства в національній розвою — кому цей розвій не слово, а життя, цей pomoже ремісничим бурсам.

Цієї помічі потребує сьогодні і львівська Реміснична Бурса. В старім малім домі не може помістити всіх, що хотіли б в бурсі мешкати.

Відмовити їм не можна. А треба старатися про місце. Ось причини повстання „Фонду Будови Ремісничої Бурси“ у Львові. Колись на стару бурсу складали всі верстви громадянства (артист О. Мишуга!) Чи-ж сьогодні не поважніша пора, щоб іти їх слідами?

Ярослав Сперан

Діло, люпень 1936.

ДЕНЬ РЕМІСНИЧОЇ БУРСИ.

Кілька слів про вагу Ремісничої Бурси у Львові і її пляни на найближче майбутнє.

У пресі п'явилися вістки про збірку на Р. П. Бурсу:

Користаємо з цієї нагоди і йдемо по інформації, щоб наш загальний пригадав собі про життя і змагання цієї важної для нас установи.

Ось кілька важніших вісток:

Т-во „Ремісничка Бурса“ удержує у Львові дві бурси — одну при вул. Ходорівського 3, другу при Пасічній 2. В цих бурсах є ледви 80 вихованків. Це число в порівнянні до 10.000-ої нашої ремісничої і купецької молоді м. Львова говорить само за себе. Кілько ще треба праці і зусиль, щоби всю цю молодь забезпечити від впливів сутерин і вулиці! Теперішній Виділ під енергійним проводом о. проф. Бучацького старається перш за все про нову, простору хату. Але це справа не легка. Удержання двох бурс коштує багато енергії і гроша. Бо в бурсах мешкають найбідніші з найбідніших. Зі своїх марних зарібок (1—4 зсл. на тиждень) вони, очевидно, не моглиб удержатися у Львові. Бурса про таких не забуває. За мінімальні оплати (5—20 зол. місячно), творенням стипендій Рем. Бурса уможлиблює науку неодному з наших спосібних хлопців. Яка радість, коли з цих хлопців виробиться добрий фриз'єр, електротехнік, купець! На селі змарнувавсяб ще один талант. Бурса докладає всіх зусиль, щоб таланти росли. Бо є для кого.

На питання, звідки Бурса дістає грошеві субвенції, дістаємо таку відповідь:

„Від 5 літ ні уряд, ні самоврядування не помагають нам — коли не числити 8 тон вугля жертвованого нам львівською управою міста в останніх двох роках. Зате помагають нам наші члени. Маємо цих добродіїв 260. Місячним вкладками (0.50 зол.) постійно підсилюють наш невеличкий бюджет і помагають нам у нашій праці. Крім цього дістаємо час до часу якусь більшу жертву від наших установ і свідомих громадян. У цей спосіб при дуже ощадній господарці маємо змогу запевнити нашим питомцям здоровий і простий харч, дуже скромне приміщення і відповідну опіку й виховання.

„Більше зусиль вкладаємо в купно нової хати. До цієї справи зобов'язували ми всі сили й надії. Мусимо придбати нову хату вже в найближчих місяцях? Годі відправляти з нічим десятки хлопців, що ждуть від нас помочі і підтримки. Коли не ми — то велике місто заопікується нашим доростом. А від тієї опіки нема чого ждати ні нашому народові ні нашій церкві“.

„Які заходи робите, щоби придбати гроші на нову бурсу“ — питаємо даліше.

„Це справа нелегка добути нині 50.000 зол. Громадянство має досить тягарів, а на меценатів того покросю, що пок. мистець Ол. Мишу-

га, нині велика посуха. Все таки не тратимо надії. Тернопіль має свого д-ра Якова Турина — чому ж би Львів мав залишитись між останніми?

„В першу чергу популяризуємо справи Рем. Бурси. В найближчій часі запросимо нашу пресу на нараду. Знаємо її силу, значіння і цінимо її поміч у кожній важкій справі. Надіємося знайти зрозуміння для наших змагань. — Крім цього зачали ми акцію збіркову. Маємо вже 2.000 зол. До 50.000 далеко дорога. Це правда. Але не менша правда в тім, що наші зусилля і поміч нашого громадянства не підуть на дармо: у Львові збудуємо нсву ремісничу бурсу!“

Розмова скінчена. Відходимо з Ремісничої Бурси сильніші, ба-дюріші.

Ярослав Сперан

Наша преса заєсиди дуже прихильно відносилася до по-чинів нашої установи і радо містила всі наші статті про спра-ви Р. П. Бурси. Вряди - годи згадували наші часописи про вагу Рем. Пром. Бурси самі. В Ділі з дня 27. жовтня 1935 р. читаємо в передовій статті під заголовком: За розбудову ремісничих бурс ось що:

Діло, 26 жовтня 1935.

ЗА РОЗБУДОВУ РЕМІСНИЧИХ БУРС.

Перед кількома днями відбулись у Львові загальні збори Т-ва „Реміснича Бурса“, на яких — як наші читачі вже знають — рішено перевести розбудову утримуваної Товариством бурси для ремісничої молоді так, щоб вона, замість теперішніх 30—35, дала в себе примі-щення принайменше 80 вихованкам. У звязку з цією ухвалою впало на зборах кілька цікавих думок про необхідність розбудувати у нас ремісничі бурси взагалі й у Львові зокрема, про вагу такої розбудови й національно-морального виховання нашої ремісничої молоді тощо. Згідно з нашою заповіддю у звітномленні з тих зборів вертаємось і ми до цієї переважної справи.

— Чи знаєте — говорив на зборах один з наших старших ремісн-ків, що працює у виділі Т-ва „Рем.-Пром. Бурса“ ще зперед війни — чи знаєте, що як ми заснували ремісничу бурсу, то вона була довго одинокою ремісничою бурсою у Львові? І що львівські поляки прихо-дили до нас не раз не два, щоб поглянути, як така бурса виглядає і зібрати потрібні інформації, як таке діло вести? А нині маємо у Льво-ві такий стан, що поляки утримують тут сім великих бурс для ремісн-ичої молоді, до яких стягають і наших хлопців з сіл — очевидно, під умовиною зміни обряду, а ми стоїмо майже на тому самому місці, на яксму були 38 літ тому, коли закладали нашу бурсу. До того в поль-ських ремісничих бурсах живе по 100—200 вихованків, а в нашій не можна ніяким робом примістити більше, як 30—35 хлопців.

Виводи того нашого громадянина-ремісника, що їх ми вище на-вели, такі проречисті, що не потребують хіба ніяких ближчих по-яснень. А висновок з них теж ясний: мусимось забратись енергійно і негайно до розбудови існуючих у нас ремісничих бурс і до тво-рення нових у тих більших містах, де таких українських бурс нема, а де вони повинні конче бути.

Мотивувати й вияснювати нашому громадянству потребу творити якнайбільше бурс для нашої ремісничої молоді уважаємо зайвим. Хто має очі й бачить, що довкола нас діється, той нас дуже добре зрозу-

міє. Зрозуміли цю потребу і самі вихованки ремісничої бурси у Львові, що — як ми чули у звідомленні їх настоятеля — складають на ту ціль що суботи свої заощаджені сотики (а з чогож вони можуть ошаджувати?) і зібрали вже за розмірно недовгий час понад 300 зол.!

Оповідання про те, як ті бідні хлопці відмовляють собі не раз вської приемності і несуть у суботу свої заощаджені сотики до спільної каси, щоб тільки збільшити „фонд будови ремісничої бурси у Львові“, просто зворушувало. І думали ми, слухаючи того оповідання: Коли молоді ремісничі хлопці розуміють так добре вагу розбудови своєї бурси (чи будови нової) і відмовляють собі просто від уст, щоб тільки зложити на ту ціль свою цеголку, — то чи широкі круги українського громадянства, ввесь наш загаль, не поспішить їм з допомогою? Чи наше громадянство, що своїми лептами вдержує стільки різних уста-

о. прал. Куницький промовляє на посвяченню нової Бурси 15. XI. 1936 р.

нов і станиць національного життя, моглоб відмовити своєї лепти на будову й розбудову ремісничих бурс у Львові та в краю?

Як дотепер — у нас було рішуче за мало зрозуміння для справи ремісничих бурс і виховання в національному дусі ремісничої молоді, що у львиній частині приходить до міста з наших сіл. До білих круків належать у нас такі громадяни, як пок. оперний співак Олександр Мишуга, чи теж пок. о. Залуцький, що стали фундаторами ремісничої бурси у Львові. До білих круків належить і визначний український громадянин д-р. Яків Турин разом зі своєю дружиною, що хоч живе постійно у Відні, не тільки не порвав звязків з рідним краєм, але й усі ошадности сзого трудящого життя призначив на будову бурси для ремісничої молоді у Тернополі.

Поза тими кількома громадянами і тими кількома більшими містами, де існують українські ремісничі бурси (Львів — 2 бурси, Станиславів, Тернопіль, Перемишль) — якось мало хто цікавиться життям-буттям нашої ремісничої молоді. А як багато говорять і пишуть у нас про потребу здобування міст, про розбудову наших ремісничих варстатів праці і т. д. і т. д.! Якжеж думати про все те поважно, коли не заопікуємось якслід нашими ремісничими хлопцями, коли не забез-

печимо їм даху над головою і ложки страви?!

Тому закликаємо все наше громадянство, щоб воно присвятило більшу увагу справі будови й розбудови українських ремісничих бурс у Львові та в краю. Заопікуйтесь бідними селянськими дітьми, що приходять масово до міста, шукаючи тут у голоді й холоді праці по всяких ремісничих варстатах, робітнях і фабриках! Не даймо їм пропасти для рідної церкви й рідного народу!

Подібно писав і „Хліборобський Шлях“.

3 жовтня 1935 р.

СЛОВА І ДІЛА.

Село душиться від надміру робучих рук. Голод виганяє кожного дня сотки сільських хлопців і дівчат з села. Де? У місто йдуть вони шукати праці. Бо в селі — і в свому і в сусідньому і в кожному селі — вони зайві. Бо всюди забагато ротів до їди і замало загонів, щоби при них вижити.

Місто: Нема дня, щоб до нашої редакції (та й певно до інших), не прийшов молодий українець з села з проською: „Дайте мені якусь працю!“ Або: „Порадьте мені, як я можу вивчитися ремесла!“

— Підіть — радимо — до ремісничої бурси може там Вас приймуть — відповідаємо.

— Був там, але там нема місця...

Розкладаємо безрадно руками. Що йому порадимо, куди його пішло? Хто займеться хлопчиною, що покинув село з твердою постановою остатись в місті?

Він остане! Але враз з тим втопиться в чужому морі. Ще рік-два живі будуть у нього спогади про читальню „Просвіти“, про церкву, про свою націю. Але ті спогади скоро вибе йому з голови чужий майстер і чуже оточення. І врешті одного дня майстер поставить перед нього до вибору: Або змінй метрику, або йди к чорту.

А притуплена совість підкаже йому: Змінй! Змінй! Бо опиниши знов на вулиці!

І знов число тих, що покинули свою національність і віру батьків побільшиться. Занотує ту подію у своїх книгах метрикальний уряд і... на тому кінець. Кілько таких випадків було за останніх 15 літ, кілько їх є кожного року, кожного дня? Імя їм легіон. Багато...

В силу нових обставин у нас назріли нові пекучі питання. Говоримо і пишемо багато про плянове переселення надміру хліборобського населення до міст. Говоримо і пишемо про konieczність творення нових варстатів праці, про розвиток торгівлі, промислу, а головню ремісництва. Доказуємо, що все це треба перевести негайно, плянвою, на велику скалю! Бо інакше грозить нам руїна, доля невільників, киятських кулісів.

Статями по наших газетах на ту тему і чорнилом, що його зужито на їх написання обдіпивби цілий Львів і затопив би пару вулиць. Але на говоренні й писанні кінчиться, життя пливе по старому так, як плило ще тоді, коли з села у місто йшли лише кандидати на служниці, а весь надмір села мав вільну дорогу до Америки, Канади і до Пруси.

Перед 38-ми роками наші батьки відчули потребу взяти в опіку кандидатів на ремісників і створили першу у Львові ремісничу бурсу. Виховували в тій бурсі кількох хлопців, а деяких навіть до Відня на науку посилали. Пізніше найшовся чоловік, що зрозумів вагу ремісничих бурс для нації і жертвував 20.000 корон на її потреби. Це був не-

забутній співак і громадянин Мишуга. Завдяки тому дарові Рем. Бурса дійшла до власної хати при вул. Ходоровського. Було де примістити вже 15—20 хлосців.

Вже по війні львівська Митрополія купила дім при вул. Пасічний і віддала його до ежигку Ремісн. Бурсі. А перед кількома роками найшовся знов меценат о. Залуцький і записав Рем. Бурсі 96 моргів поля в селі Свидова чортківського повіту.

Колись Рем. Бурса діставала субвенції з Магістрату. Це не ласка. Хто викупує промисловий патент, платить рівночасно певну квоту на пром.-рем. бурси. Ті гроші Магістрат розділює між бурси. Але в останніх роках Українська Бурса вилетіла з евіденції... Не дістає ані сотика.

Як згадано, наша бурса була у Львові перша.

В міжчасі польських рем. бурс повстало 7, а в них місць на 1500 бурсаків. А в наших бурсах?

В суботу 19 жовтня відбулись загальні збори Ремісн. Бурси. Присутних 30 членів. Словами: тридцять !!

Зі звітів довідується, що Рем. Бурса має несповна 300 членів, які вплачують (або ні) по 50 гр. місячно вкладки. Це поза оплатами бурсаків — одинока поміч, яку має бурса від українського громадянства. По „княжому“ вивіновує громадянство свою найважливішу ділянку...

Слухаєте звітів: на Ходоровського — дім валиться. Місця є на 20 а живе там 35. І голосяться все нові. Але для них нема місця! Вони йдуть в сутерини, або в чужі бурси.

Стан цей — говорить звітодавець — є ганьбою для нас !

Але послушайте даліше: Бурсаки кинули клич будови бурси. Не для себе, бо заки вона стане, вони не потребуватимуть бурси. Для своїх наслідників.

...І за рік бурсаки, оті найбільші пролетарі між пролетарями зібрали зі своїх нужденних тижневих заробітків на будову бурси 305 зол.!

Чи можна бути песимістом ?

А бурса при Пасічний: У ній 39 бурсаків. І там булоб більше, говорить о. Годунько, але вона на краю міста, а по друге — годі приймати за знижкою, бо з чого доплатити решту? (У тій бурсі є стипендисти „Батьківщини“ — поліщуки). А кандидати на ремісників звичайно, бідні.

Маєте образ: У Львові дві бурси, а в них 74-ох бурсаків. У Львові кандидатів на ремісників - українців тисячі. А з них може сотні залишуться українцями. Бо вдержати при нації той елемент можуть лише бурси. А їх на 80 місць.

День в день чуєте: що Рідна Школа гине і жадає помочі, Просвіта жадає помочі. Від тих, що ведуть Ремісничі Бурси нічого не чуєте. Десь у куточку примістились вони і товчуть свою біду. Їм все ще здається, що ремісничі бурси — це ще далі справа кількох одиниць, і справа кількадесяти бурсаків.

А тимчасом обставини основно змінилися. Не матуристи з гімназій, не укінчені правники і філософи, але ремісники, купці, промисловці рішатимуть про характер наших міст і про те, чи надмір сільського населення для нації пропаде чи його спасемо.

Справа ремісничих бурс — загально-національна справа. На рівні з Рідною Школою, зПросвітою, з Сільським Господарем !

Не 300, але 30.000 членів мусить мати це Товариство. Не 100, але

1000 місць мусить воно приготувати для бурсаків. І має воно право жадати помочі від українського громадянства. Але, щоби поміч прийшла, треба її жадати. Треба справу ставити широко, всесторонно! Не консервувати стан зперед 20-ти літ є завданням Т-ва Рем. Бурса. Бо обставини наклали на нього стократні обов'язки!

Це під увагу нового Виділу в старому складі.

Д. Паліїв

Таке зичливе відношення нашої преси до Р. П. Бурси захопило Раду Товариства запросити представників преси на нараду в справі будови нової бурси. Нарада та відбулася в березні 1936 і відбилася живим відгомном у цілій пресі. Ось що писали приявні на конференції:

„Українські Вісти“.

НЕДОЦІНЕНА СПРАВА.

Пресова конференція в справі розбудови ремісничих бурс.

Одна з найбільш недоцінених занедбаних загалом нашого громадянства ділянок це справа закладання і розбудови ремісничих бурс по містах. У нас багато гвориться про побільшування нашого стану посідання по містах і про вагу міського елементу в житті нації, однак зорганізовано рсбитись в тім напямі дуже мало. Колись історики нашого національного розвитку не зможуть досить надивуватись, як можна було цілими десятиліттями занедбувати таку переважну справу для нації, що хоче жити своїм життям.

Лише малий гурт людей цікавиться цією справою і працює для неї з посвятою. Мало хто знає, що існує в нас у Львові Товариство Ремісничо-Промислова Бурса, яке удержує і веде дві бурси для ремісничого доросту: при вул. Ходоровського і при вул. Пасічній.

Щоб зацікавити ширший круг громадянства такою переважною ділянкою, скликала Управа цього Т-ва пресову нараду на день 7 березня б. р. Явилися на неї представники отсих українських часописів: Українські Вісти, Батьківщина, Діло, Новий Час, Нова Зоря, Правда, Мета, Українське Юнацтво і Христос Наша Сила. Присутних було 20 осіб представників преси, Т-ва „Рідна Школа“ і ремісників.

Нараду відкрив голова Т-ва Ремісничо-Промислова Бурса о. проф. О. Бучацький в домівці бурси при вул. Ходоровського 3. По короткому історичному вступі про розвиток Т-ва о. голова м. ін. сказав: Маємо у Львові тільки дві хлопячі бурси для ремісників учнів, в яких є біля 80 хлопців й одну бурсу для жіночої ремісничої молоді при вул. Кошаровій. Її веде Т-во опіки над молодю. Тимчасом поляки мають таких бурс у Львові аж 10. Крім того є такі бурси в нас ще в Станиславові, Перемишлі і Тернополі.

Хоч яка це важна ділянка для нашого національного стану посідання по містах, то не находить вона в нашім громадянстві належного зрозуміння. А тимчасом ми маємо такий наплив зголошень до ремесла молоді з сіл, що треба б заложити кілька нових бурс. Яке значіння для національного і релігійного виховання будучих наших ремісників мають такі бурси, багато доказувати не треба. Чи ми це завдання зможемо виконати, це залежить від того, чи підіпре нас матеріально і морально наша суспільність.

Відтак повідомив о. голова присутніх, що Т-во купило однопо-

верховий дім для бурси при вул. Бартосівної (недалеко ставу „Світезь“).

Містоголова Т-ва п. Мих. Стефанівський доповнив інформації о Бучацького підчеркуючи, що хоч українці скоріше занялися справою ремісничих бурс від поляків, то справа ця від кількадесяти літ в нас майже не посунулася вперед. А тимчасом фактом є, що вихованки наших бурс виросли на свідомих українців і всюди є на відповідальних становищах.

Новий дім при вул. Бартосівної куплено на догідних умовах.

Доповнення про стан посідання бурси подав п. інж. Мудрак. Він м. ін. сказав: Як бачите, отсей будинок тісний і невідповідний для бурси. Перебудувати його не дасться, бо треба б зачинати від фундаментів, а крім того магістрат забирає частину площі навіть тут, де будинок стоїть під розбудову вулиці, яку мають туди повести.

Акт посвячення

Тому ми рішили купити новий будинок, а цей продати. Трапилася добра нагода. Акційна спілка ім. Левинського продала за 32.000 зл. і на догідні сплати два будинки: одноповерхову віллу в цілком добрім стані й партеровий дім. Є там 8 кімнат. Наш прсе́кт такий: получить оба будинки, через що зискаємо дві просторі салі. Коло будинків є гарна площа 330 сажнів. Можна б ще докупити площу на 400 сажнів. Розбудова і примінення обох будинків до вжитку коштуютиме 10—12 тисяч зл.

Цю суму мусить нам дати наша суспільність, бо власних фондів на це Т-во не має.

о. Бучацький: Наше Т-во має всього 300 членів. Місячина вкладка 50 сотиків. До кожного, що є в бурсі, доплачуємо, а є й такі, що нічого не платять. Зголошень маємо дуже багато, але не маємо де примістити всіх. Гін села до міста незвичайно великий. Між хлопцями є багато талантів. Ми могли б заповнити яких 5—6 бурс у Львові. В бурсі є читальня, спортовий кружок, кооператива, хлопці уряджують аматорські вистави. Є лікар бурси др. Цимбалістий, який ординує безкорисно. В бурсі є теж хлопці з Волині і з Лемківщини.

П. Мих. Галібей: Хоч Т-во має деяке майно, то дохід з нього зі-

дають хлопці. Тому матеріальна поміч громадянства необхідна. Хоч ми мали деякі підмоги від самоврядних установ, то нам їх відобрали.

Мгр. Чума, настоятель бурси розповів, що самі хлопці в бурсі виступили з ініціативою оснування Фонду Будови Ремісничої Бурси і зі своїх дрібних заробітків зложили вже по двох роках 480 зол. в Земельнім Банку Гіпотечнім.

Відтак вивзалася дискусія. Инж. Баричко („Нар. Справа“): Відкликуватися до жертвенности села недоцільно, бо воно й так нарікає, що пани з міста знають лише гроші брати.

П. Глібовицький: З села масово зголошуються молоді хлопці і нема де їх примістити. Конче треба оснувати захист, де могли б такі хлопці, що напливають з села, шукати науки ремесла, приміститися. Слід підчеркнути лихий вплив на читачів деякої частини преси своїм користуюбивим наставленням вбиває у читачів почуття жертвенного патріотизму.

П. Др. М. Терлецький: Село Стрільбичі самочинно зорганізувало матеріальну поміч для кількох своїх хлопців і власним коштом вдержує їх на науці ремесла. Той приклад слід масово поширити.

П. Пасіка М.: (Укр. Вісти і Батьківщина): Наплив молоді з села до міста буде в нас постійно рости. Треба цей рух взяти в організаційні рямці, бо інакше наша молодь пропаде для нас і винародовиться. Треба їй запевнити національне і релігійне виховання. Треба до членства так хосенного Т-ва притягнути передовсім ремісників. Взагалі всі свідомі громадяни повинні масово вписуватися в члени Т-ва Ремісничо-Промислової Бурси, бо 300 членів цього Т-ва прямо компромітуюче для нас, що постійно говоримо про поширення нашого стану посідання по містах.

По скромній перекусці учасники пресової наради оглянули теперішнє приміщення бурси й опісля новонабуті будинки і площу при вул. Бартосівни. Будинки і площа дійсно гарні і просторі. Є куди розбудовуватися.

Поручаємо цю таку хосенну установу нашому громадянству. Воно вповні заслуговує на матеріальну і моральну допомогу.

„Новий Час“, 12 березня 1936 р.

БУДУЙМО РЕМІСНИЧИЙ ДІМ У ЛЬВОВІ!

На наших землях зростає наш рідний промисл, торговельні та ремісничі підприємства. Та багато ділянок ще лежить облогом, не тому, щоб може у нас забракло ініціативи, не доставало капіталу. Ні, на брак ініціативи і підприємчivosti не можемо нарікати та й потрібний капітал, хоч з трудом, але всежтаки найдеться. Та недостає нам фахових сил на всіх щаблях нашої новоповсталой економічної будови. Зокрема недостає нам ремісників та дрібних підприємців з фаховим вишколом, а саме ці ділянки зайняли тисячні заступи чужих людей, що наживаються коштом нашого народу, нашого споживача. Тому мусимо доложити усіх зусиль, щоб витворити кадри свідомих ремісників, що їх завданням буде здобувати занедбані позиції та тимсамим класти здорові, міцні основи під велику національну і економічну будову.

Українське село зрозуміло вагу і значіння рідного промислу, торговлі й ремесла, свідоме того, що значить місто в життю і змаганнях народу, тому запримічуємо з кожним роком усе зростаючий приплив свідомой сільської молоді до міст, що прагне набувати тут практич-

ного знання й науки. Цей корисний і відрадний прояв нашого села треба не тільки зі широї душі повітати, але мусимо доложити усіх зусиль щоб ця молодь, яка приходить до міст, не змарнувалася і не пропала для нас під національним оглядом.

Під цю пору у Львові на основі приблизних обчислень вчиться около 700 наших хлопців в різних ремісничих школах і підприємствах. Та мало хто знає, серед яких обставин матеріальних і моральних, доводиться їм жити й працювати. Кількість цієї молоді значно зростає з хвилею урухомлення різного типу ремісничих гімназій. Тому заздалегідь треба нашому громадянству, нашим установам і організаціям подбати, щоб ця молодь найшла батьківську опіку і фаховий провід. Це є святим нашим обов'язком, якщо справді поважно думаємо про закріплення і поглиблення наших експериментальних надбань і про дальшу ще кроку розбудову нашого промислу і ремесла.

З цих сім соток ремісничої молоді користує безпосередньої дійсної опіки зазедви около 80 хлопців, що є приміщені в двох бурсах, при вул. Пасічній і Ходоровського. Цими бурсами заряджує й опікується Товариство „Ремісничо-Промислова Бурса“ у Львові. Це товариство спсвняє свою важну національну місію. Мало хто з громадянства знає про існування такого товариства, яке помімо великих матеріальних труднощів не тільки що безпереривно працює над належним вихованням дорученої собі молоді, але змагає до будови власного великого Ремісничого Дому у Львові. Ті заміри цього товариства мусять бути зреалізовані й то в як найкоротшому часі!

Львів стався головним осередком нашого промислу, до Львова головно прибуває молодь з усіх закутин краю на науку, тому у Львові мусимо двигнути Ремісничий Дім, який не тільки був би притуком для молоді, але й організаційним та виховним осередком усеї ремісничої молоді у Львові. Наше громадянство в цілім краю й у Львові, усі наші центральні й повітові установи, як і низові по селах повинні жертвувати на „Фонд Будови Ремісничого Дому“ у Львові (пожертви слати до Земельного Банку у Львові). Треба в бюджетах установ вставити хоч би невеличку квоту на цю ціль, а так зберемо великий капітал і здвигнемо нову нашу національну твердиню. Всесь край мусить відгукнутися і всюди повинна активізуватися збіркова акція на цю благородну і великого значіння ціль. Ремісничий Дім у Львові мусимо побудувати і побудуємо!

Інж. В. Баричко

Неділя.

Управа т-ва „Ремісничка Бурса“ у Львові скликала 8. ц. м. пресову конференцію. Голова т-ва о. Бучацький відкрив конференцію в приваті 20 осіб, представників української преси і виділових, та представив коротко історію Ремісничої Бурси. Містоголова т-ва п. Мих. Стефанівський згадав про початки діяльності Ремісничої Бурси. Відтак радн. інж. Ю. Мудрак зясував справу купна нового будинку при вул. Бартошівній, біля Світезі. Завдяки прихильности дир. Акц. Спільки ім. І. Левинського, інж. П. Дурбака, набуто 2 будинки і 330 сажнів землі. Ціна будинків разом з ремонтом винесе 10 до 12 тисяч зол. Т-во „Ремісничка Бурса“ має 300 членів, що платять місячно 50 сот., переважно інтелігенція. Т-во має 2 бурси: при вул. Ходоровського ч. 3. і при Пасічній ч. 2, у котрих є разом 80 хлопців. Нам треба зараз 5 бурс у Львові, бо велике число сільської молоді прибуває до Львова, шукаючи науки і праці. У бурсах йде культ.-освітня праця, плекається різні роди спортів. Самі бурсаки складають що суботи свої денти на

фонд будови Ремісничої Бурси. Досі зібрали вже 480 зол. Рада т-ва видала листівки по 10 сот. з пляном бурси і написом „цеголка на будову ремісничої бурси“. В бурсах є також волиняки і лемки. Незабаром буде льотерія в користь Ремісничої Бурси. Недавня прилюдна збірка у Львові принесла 414 зол. доходу. В дискусії виринули різні проекти, як посунути справу розбудови наших бурс. Кожне село повинно власним коштом вислати до бурси хоч одного але здібного хлопця. Наші господарські установи, як „Маслосоюз“, РСУК і ін., в котрих працюють наші ремісники, вихованки наших ремісничих бурс, повинні дати стипендії і датки для найбіднішої молоді. Крім бурс потрібні захисти, в котрих моглиб приміститися тимчасово хлопці, що приходять з сіл до міста і не мають де подітися.

Відтак представники преси пішли на вул. Бартосівної, де радн. Ю. Мудрак показав новонабутий дім для бурси.

„Новий Час“.

ЗА НОВИЙ РЕМІСНИЧИЙ ДІМ БУРСИ.

Пресова нарада в справі розбудови ремісничих бурс.

В неділю дня 8. березня ц. р. в год. 11-ий передпол. у салі Ремісничої Бурси при вул. Ходоровського відбулася пресова нарада при участі 20-ох осіб, якими були представники часописів.

Нараду відкрив голова Ремісничої Бурси, о. проф. О. Бучацький. В ядерній промові переповів історію Ремісничої Бурси та вказав на її велике завдання. З уваги на те, що теперішній дім на інтернат непригожий, Рада рішила купити новий дім, щоб дати приміщення вбогим дітям, які бажать науки. В цій справі Головна Рада Рем. Бурси хоче порозумітися з українською пресою.

Містоголова Мих. Стефанівський згадав про початки діяльності Ремісничої Бурси та вказав на ці великі труднощі й перепони, що їх треба було поборювати та одночасно ствердив з радістю, що колишні питомці Бурси є сьогодні свідомими громадянами. Сьогодні справа мається так, що Бурса потребує конче нового дому. Тому Рада звертається до преси, щоби вона допомогла Раді перевести в життя плян купна нового дому. Сподіється, що датки на ту ціль попливуть не тільки зкраю, але теж з Америки.

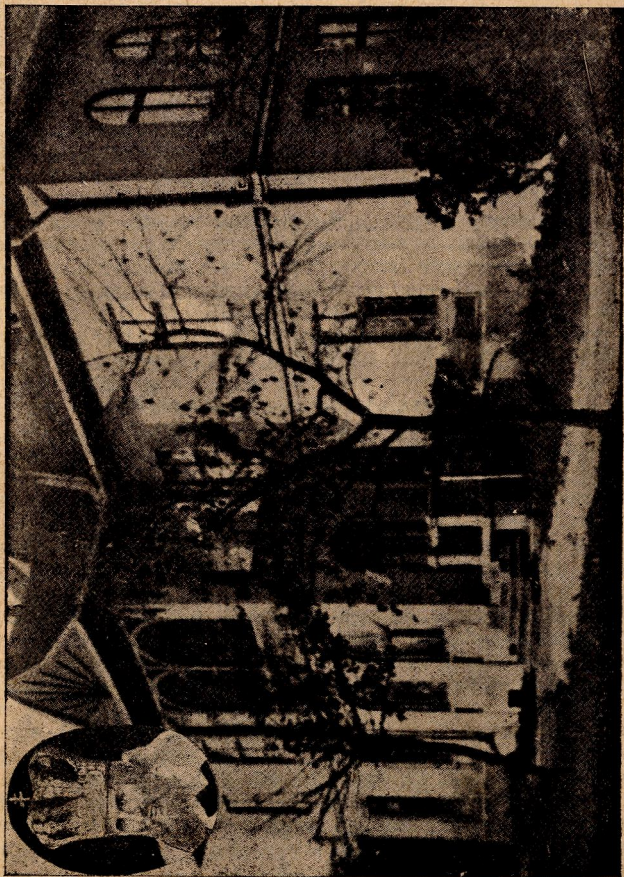
По ньому забрав голос інж. Мудрак. Ствердив, що теперішній будинок не відповідає вимогам, які є приписані для інтернатів. Тож поширення, чи пак надбудови ще одного поверха не дається зробити. Трапляється okazія, що акц. спілка І. Левинського має на продаж два об'єкти, а це поверхову віллу та партеровий будинок. Містимість вілли є більша від теперішньої Бурси. Можна б оба ці будинки отримати двома стінами і так можна б було одержати ще велику салю-ідальню. При віллі є площа на 330 сажнів.

Щодо потрібних на цю ціль фондів, то частину можна буде зібрати. Треба буде приблизно 10—12 тис. злотих.

Проф. Чума подав до відома, що питомці створили вже Фонд Будови Ремісничої Бурси. Що суботи складають вони добровільні лепти на щадничу книжочку. Досі. є вже зібраних 480 зл. Одночасно Рада видала листівки з написом „10 сот. цеголки на будову ремісничого дому“, які тепер буде розпродавати.

По промовах представників Бурси відбулась дискусія, в якій брали участь представники поодиноких пресових органів. Всі дискусанти за-

явилися за тим, що справі купна будинку для Рем. Бурси слід присвятити увагу. Доцінюючи велику вагу Рем. Бурси, преса зробить усе можливе щоб цю справу заактуалізувати та зацікавити нею широкий загал нашого громадянства.

Бурса при вул. Пасічній 2. Вгорі її Фундатор

»Діло«

ЗА НОВИЙ ДІМ РЕМІСНИЧОЇ БУРСИ У ЛЬВОВІ.

Що почули представники преси на нараді в Т-ві „Ремісничка Бурса“.

В 1898 р. гурт діячів ремісничого товариства „Зоря“ оснував першу у Львові українську ремісничу бурсу. Після першого періоду важкої боротьби за існування перенеслася вона до власної домівки при вул. Ходоровського, яку їй купив відомий співак Ол. Мйшуга. Після війни Ексц. Митрополит купив для бурси ще

сдин гарний дім при вул. Пасічній з місцем на 60—80 питомців і так тепер у Львові може найти приміщення до сотки ремісничої молоді. Наскільки це мало, зясуємо собі, що перша польська ремісничка бурса повстала куди пізніше від української і за її взором, а тепер проти двох українських бурс існує у Львові 10 польських, з яких деякі взірцево улажені. Реформа середнього шкільництва, отворення т. зв. фахових гімназій повинні б притягнути до Львова нові маси сільської молоді, для якої нема місця при перелюдненому різникому варстаті праці. Цей елемент незвичайно бажаний, коли взяти під увагу низький відсоток українського населення міста та пересічний рівень його свідомости.

Тимчасом наш стан псідання у тому напрямі рішуче за малий; що гірше — він грозить зменшенням. Будинок при вул. Ходоровського настільки старий та тісний, що приходить ся подивляти здоровий вигляд питомців. Видно, що управа бурси робить, що може у цих важких умовах, при дуже малих грошевих засобах. Що гірше — треба рахуватися з тим, що будівляна влада замкне цю бурсу, як невідповідаючу вимогам гігієни та безпеки. Тому виділ Товариства, що удержує обі бурси, докладає тепер усіх можливих зусиль, щоб забезпечитися перед такою прикрою евентуальністю та поки час придбати іншу домівку. Будуватися на цій самій парцелі годі, бо з сгляду на магістратські пляни будови новсі вулиці, нову будівлю треба б поставити на місці старої, — у міжчасі питомці не мали б де мешкати.

З уваги на те, виділ Товариства рішив продати реальність при вул. Ходоровського якійсь українській установі, зате купити нову при вул. Марії Бартосівної (бічна Потоцького), у гарній околиці недалеко Світезі. Завдяки акційній спілці будівельного промислу (давніше Левинський) набуде ремісничка бурса дві сумежні парцелі, на яких є два будинки; один з них, у зовсім доброму стані міститиме спальні, у другому примістяться кухня, їдальня, умивальня і т. п. На новсму місці можна б бурсу розбудовувати. Є плян полчити оба ті будинки двома саяями, крім того для дальшої розбудови можна закупити ще одну сусідню парцелю з фронтом до проєктованої принциальної вулиці.

З тим станом річей та з цими плянами познайомилися представники наших часописів на пресовій конференції, що її уладив виділ Товариства минулої неділі, — з уст голови Т-ва о. проф. О. Бучацького, заст. голови М. Стефанівського та членів виділу інж. Мудрака, п. М. Галібея та інших. Слід склонити голову перед працею гурта людей, що тихо, непомітно боронять національних інтересів на такому важному відтинку. Власними силами зробили вони дуже багато, та для здійснення теперішнього завдання, без якого дальше існування бурси zagrożене, поміч суспільности необхідна.

Наша суспільність дасть доказ своєї зрілости, коли дасть цій преважній установі вистарчальну підтримку. Членів Т-ва, що утримують бурсу, є тепер всього 300. Число членів повинно значно псбільшитися. тимбільше, що вкладка невисока. Товариство видало „цеголки на будову бурси“ по 10 сотиків і цим дає змогу кожному докинути хочаб найдрибнішу лепту на цю високу й гарну ціль.

Мета.

РЕМІСНИЧА БУРСА.

Управа Т-ва „Ремісничка Бурса“ у Львові скликала 8 ц. м. пресову конференцію в бурсі при вул. Ходоровського ч. 3. Голова Т-ва о. Бу-

чацький відкирв конференцію в прив'язі 20 осіб, представників української преси і виділових, та представив коротко історію Ремісничої Бурси. Містоголсва т-ва п. Мих. Стефанівський згадав про початки діяльності Ремісничої Бурси, коли вона була першою бурсою у Львові і ще не було польських бурс. Ми стоїмо на місці, а Поляки мають сьогодні у Львові багато і то великих бурс. Ми не маємо тепер допоміж від наших братів з Америки. Бурса потребує конче нового дому. Вихованки нашої бурси сьогодні є свідомими громадянами. Відтак радн. інж. Ю. Мудрак зясував справу купна нового будинку при вул. Бартосівній, біля Світезі. Завдяки прихильности дир. Акц. Спілки ім. І. Левинського, інж. П. Дурбака, набуто 2 будинки і 330 сажнів землі. Ціна будинків разом з ремонтом винесе 10 до 12 тисяч зол.

В дискусії забирали голос: ред. Р. Гайдук, інж. Баричко, ред. В. Глібовицький, проф. М. Терлецький, ред. М. Пасіка. На запити відповідали: с. Буцацький, радн. Ю. Мудрак і настоятель мрг. Чума. Т-во „Ремісничі Бурса“ має 300 членів, що платять місячно 50 сот., переважно інтелігенція. Т-во має 2 бурси при вул. Ходоровського ч. 3 і при Пасічній ч. 2. (закуплена Високопреосв. Митрополитом), у котрих є разом 80 хлопців. Нам треба зараз 5 бурс у Львові, бо велике число сілької молоді прибуває до Львова, шукаючи науки і праці. Духовні вправи в бурсах має. о. О. Годунько, настоятель бурси при вул. Пасічній ч. 2. Лікар д-р Цимбалістий лічить безкорисно бурсаків. У бурсах йде культ.-освітня праця, плекається різні роди спортів. Самі бурсаки складають що субсти свої ленти на фонд будови Ремісничої Бурси. Досі зібрано вже 480 зол. Рада т-ва видала листівки по 10 сот. з пляном бурси і написом „цеголка на будову ремісничої бурти“. В бурсах є також волиняки й лемки. Два волиняки Друченко і Гром мають талант до малювання. Привані мали змогу оглянути низку їх гарних картин. Незабаром буде льотерія в користь ремісничої бурси. Недавна прилюдна збірка у Львові принесла 414 зол. доходу. В дискусії виринули різні проекти, як посунути справу розбудови наших бурс. Кожне село повинно власним коштом вислати до бурси хоч одного бідного, але здібного хлопця. Наші господарські установи, як Маслосоюз, РСУК і ін., в котрих працюють наші ремісники, вихованки наших ремісничих бурс, повинні дати стипендії і датки для найбіднішої молоді. Крім бурс потрібні захисти, в котрих моглиб приміститися тимчасово хлопці, що приходять з сіл до міста, і не мають де подітися.

Відтак представники преси пішли на вул. Бартосівній, де радн. Ю. Мудрак показав новонабутий дім для бурси.

Ця конференція ствердила ще раз, що українізація галицьких міст неможлива без відповідного числа наших ремісників, купців і промисловців. Коли ми створимо сильне наше міщанство, тоді міста стануть знову наші. А до того треба нам якнайбільше ремісничих бурс. Коли нема в нас тепер таких меценатів бурс, як. о. Залуцький і п. Мишуга, то ціле громадянство повинно слати дрібні датки на викупно нового дому бурси у Львові на адресу: Земельний Банк Гіпотечний, Львів, Словацького 14 (Фонд будови Ремісничої Бурси).

„Правда“.

БУДУЙМО ДІТЯМ ЛІПШУ ДОЛЮ !

Даваймо їх на науку ремесла !

Тісно, чимраз тісніше стає нашому народві на селі. Народу прибуває, а землі ні. Надвишка сільського населення не може навіть іти

за море, ані до Прус, як то бувало ще недавна. Скрізь є тепер „свої“ безробітні, бо всіх досягла повоєнна скрута. Ростає число сільських безробітних. Та про них ніхто не знає, їм ніхто не помагає. Сидять вони на ласці родин. Нема вже тепер для багатьох людей на селі ні праці, ні хліба, а що буде далі?

Та коли розглянутися ближче в наших відносинах, то побачимо, що хліб і праця таки знайшлисьби. Бо коли не можна нині всім вижити з господарки, то треба шукати інших варстатів праці. Такими варстатами є передівсім ремесло, промисл і торгівля. Ті варстати ведуть тепер у нас переважно ненаші люди, котрі з нашого народу живуть і багатіють. Нема в нас своїх ремісників ні по селах, ні по містечках, ні по більших містах. Про це кожний знає зі щоденного життя і кожний розуміє, що так не повинно бути.

Нам треба своїх ремісників, своїх фахівців у промислі й торгівлі. Треба, щоб сільські хлопці й дівчата йшли на науку ремесла до міських майстрів і до ремісничих, промислових та торговельних шкіл.

Велику поміч в удержанню селянських дітей у місті підчас науки ремесла дають українські ремісничі бурси. Дві такі бурси є у Львові, а по одній в Станиславові, Перемишлі й Тернополі. Обі наші ремісничі бурси у Львові удержує Т-во „Українська Рем. Пром. Бурса у Львові“. В його бурсі на Личакові, що міститься в домі гр.-кат. Митр. Капітули, є тепер 30 учнів, а 35 учів поміщено у власнім будинку при вул. Ходоровського 3.

Почин до оснування ремісничої бурси у Львові вийшов від Виділу т-ва українських ремісників у Львові „Зоря“ за головства пок. Василя Нагірного в 1898 р. Тоді основано нинішнє Т-во „Укр. Рем.-Пром. Бурса“, котрого перші Загальні Збори відбулися 26. XII. 1898 р., а першим головою став пок. Василь Нагірний. Товариство це до війни гарно розвивалося. З питомців ремісничої бурси та з учнів, що їх Т-во вислало на науку ремесла до Відня й до Німеччини, вийшло багато добрих українських фахівців та передових людей між нашими ремісниками та промисловцями.

Та по війні, особливо ж підчас теперішньої скрути спинився гарний розцвіт Товариства, прийшов застій і українські ремісничі бурси у Львові знайшлися в тяжкій положенню. Поміщення, особливо при вул. Ходоровського ч. 3, за тісне і не відповідне. Але і при тій тісноті наші ремісничі бурси у Львові гарно сповняють своє завдання. Це завдяки Виділові, котрого головою є Всеч. о. Олександр Буцацький, катехит у Львові. Духовником ремісничих бурс у Львові є Всч. о. О. Годунько, котрий веде в бурсі кожної суботи духовні конференції. Виховання в бурсі є отже релігійне і національне. Виділ Т-ва енергійний і працьовитий. Деякі з виділових допомагають бурсі власними фондами. Але тепер треба, щоб і все наше громадянство допомогло Ремісничій Бурсі у Львові. Бо Т-во купило нову реальність (2 парцелі з двома домами) на кредит і потребує негайно гроша. Всі ми повинні помогти Українській Ремісничій бурсі у Львові. Передовсім треба вписатися в члени Т-ва „Укр. Рем.-Пром. Бурси“ (Львів, Ходоровського 3). Чл. вкладка 50 сот. місячно. Треба посилати бурсі жертви в грошах і натурі. Товариство видало гарні листівки — „цеголки на будову ремісничої бурси“. Хто купить таку цеголку за 10 сот., той причиниться своєму лептою до будови дому для бурси. Ширше про потреби рем. бурси та про способи, як помогти напишемо на другий раз.

„Нова Зоря“.

РЕМІСНИЧА БУРСА.

Пресова нарада в справі її розбудови.

В неділю дня 8 с. м. управа товариства „Реміснична Бурса у Львові“ запросила представників української преси на інформативну нараду. Вона відбулася в скромнім приміщенні бурси при вул. Ходоровського ч. 3. Голова т-ва о. проф. Бучацький відкрив нараду іменем виділу і привітав присутніх. Він сказав м. ін.: Українці мають у Львові дві мужеські ремісничі бурси під управою одного т-ва на Личакові і при вул. Ходоровського. В обох бурсах є 72 питомців. Се рішуче замало. Поляки мають у Львові 10 ремісничих бурс і сотки бурс в цілім краю. Відтак подав історичний нарис бурси від її оснування в 1898 р. аж дотепер. Вкінці згадав, що треба розбудувати бур-

Аматорський гурток не дармує

су, бо до Львова приходить багато наших здібних хлопців вчитися ріжного ремесла. Ними треба зайнятися. — Містоголова т-ва п. Стефанівський: Наша нація ніби розростається, та у Львові не видно того розросту. На полі ремісничім ми не поступаємо вперед. Причина того явища та, що ми замало опікуємося ремісничим доростом. Треба розбудувати ремісничу бурсу. Тому виділ бурси купив одноповерховий дім при вул. Бартосівни на Стрийським передмістю. Ми купили дім не маючи готівки. Та надіємось, що українська суспільність не відмовить своєї помочі. — Радн. Мудрак: В сім будинку бурсі затісно. Кухня не має відповідного приміщення. Тому виділ бурси купив від Акційної Спільки Левинський парцелю з двома об'єктами: один поверховий дімок (8 кімнат) і партеровий будинок (3 кімнати) разом з парцелею 330 сяжнів кв. Виділ рішив продати хату при вул. Ходоровського і за те купити згадані два дімки. Очевидно ціна проданої хати далеко не вистарчить на покриття коштів купна. Отже без помочі суспільности не дамо ради. Зчерги п. Галібей обговорив справу фундації о. Залуцького. Та фундація не виплачується через великі податки, різні публичні данини і великі вклади. Фундацію тепер винаймають місцеві селяни. Крім того бурса мусить удержувати даром хлопців з повітів

чортківського і теребівельського. З вкладок і оплат приходять дуже мало. о. Бучацький підкреслив, що в бурсі є читальня інтомців, кооператива й аматорський гурток. Постійно й безплатно ординує лікар др. Цимбалістий. Після того присутні представники преси забирали голос і ставили запити. М. і. п. Глібовицький підкреслив, що треба пригадувати постійно суспільності справу ремісничої бурси. При виділі бурси повинен бути пресовий референт. Інсп. Терлецький подає, що в селі Стрільбичах гурток селян рішив висилати своїм коштом одного хлопця до науки ремесла. П. Пасіка: Замало є членів бурси, всього 350 на цілий Львів! — Відтак присутні оглянули приміщення бурси. Воно занадто бідне. Вкінці всі удалися на вул. Бартосівни й оглянули новокуплену парцелю з двома ділками.

Торговля і промисл.

РЕМІСНИЧА БУРСА У ЛЬВОВІ МУСИТЬ МАТИ НОВИЙ ДІМ!

Виділ Т-ва заявив це твердо на пресовій конференції 8 ц. м. Намічено купити готовий дім при вул. Бартосівної. Та на це потрібні гроші. Всі, що розуміють вагу ремісничого нарібку для добування міст, а в першу чергу наші ремісники повинні зложити свою лепту.

З тим станом річей та з цими плянами познайомилися представники наших часописів на пресовій конференції.

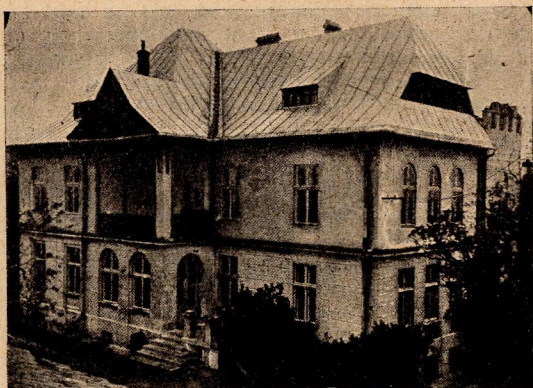
Щоби зібрати фонди на розбудову Бурси, Т-во видало „цеголки“ по 10 сот., які розпродує поміж українське громадянство. Кожний український громадянин, а в першу чергу кооператор має обов'язок докинути хочби найдрібнішу лепту на цю високу і гарну ціль. Окрім того закликаємо кооперативи призначувати свої датки на цю ціль при розділі своїх надвижок з нагоди річних Загальних Зборів.

Преса приготувала ґрунт. Треба було його скоро сіяти. На щастя добрі люди і тепер помогли Р. П. Бурсі в її змаганнях. Першою пішла назустріч Акційна спілка для Будівельного Промислу (давніше Іван Левинський) завдяки прихильному відношенню її директора Інж. Павла Дурбака. Спілка ця згодилася, дякуючи заходам членів Ради Михайла Стефанівського, інж. Юліяна Мудрака та Михайла Галібея, дякуючи поруці, яку приняло на себе Агрономічно-Технічне Товариство „Праця“ ім. Івана Левинського за точне додержання умов що до ратальних сплат ціни купна, продати Р. П. Бурсі реальність при вул. Бартосівни ч. 3. Реальність ця має 339 сажнів квадр. поверхні, 31 м. б. фронту і 2 доми. з котрих один поверховий. Ціна купна виносила 30.000 зол. а сплачувана буде ратами в протязі 15 літ за низьким опроцентуванням довгої суми. Знатоки оцінили ту реальність на 41.000 зол. Надто за впливом інж. Павла Дурбака Надзвірна Рада сеїж Спілки постановила виплачувати через тих 15 літ сплати довгу рік-річно, оскільки доходи Спілки будуть на це дозволювати, субвенцію в квоті 500 зол.

Так отже щедрість Акційної Спілки для Будівельного

Промислу (давнійше Іван Левинський), заходи громадян Михайла Стефанівського, інж. Юліяна Мудрака та Михайла Галібея, порука Агрономічно-Технічного Товариства „Праця ім. Івана Левинського дала початок великому ділу. Вона дала Раді в цих важких часах світової кризи — коли наша суспільність зубожіла і переживає найтяжчий момент свого матеріального існування — відваги, віри і заохоти до розпочаття розбудови Р. П. Бурси.

Цю відвагу і віру і заохоту скріпив ще інж. Павло Дурбак, як вижче згадано, директор Акційної Спілки для Будівельного Промислу, цивільний інженер і промисловець, співвласник фабрики свічок „Керос“. Він то розуміючи вели-

Наша філія в 1936 році

ку вагу виховання ремісничої молоді для нашої нації не щадив своєї заохоти Раді розпочати розбудову бурси, уможливив купно реальності, а надто від себе еміплатив 1.000 зол. на уфундування одного ліжка для одного питомця, крім цього інж. П. Дурбак прирік на ту саму ціль зложити в р. 1937 ще 1.500 зол.

Рада Ремісничої Бурси оцінюючи заслуги інж. П. Дурбака коло розбудови Рем. Бурси рішила іменувати його Членом-Добродієм і одно ліжко назвали його іменем.

Вслід за добрим прикладом Акційної Спілки для Будівельного Промислу, вслід за жертвою інж. П. Дурбака почалася збіркова акція. Попередило її письмо, яке Рада Товариства розіслала по цілім краю. Ось його зміст:

ТОВАРИСТВО „РЕМІСНИЧО - ПРОМИСЛОВА БУРСА“ У ЛЬВОВІ

До українського громадянства!

В Ювілейний рік знесення панщини, в 1898, основано Т-во „Ремісничо-Промислова Бурса“ у Львові. Товариство це, якого основниками були м. ін. дир. В. Нагірний, Др. К. Левицький, проф. Ю. Романчук, о. А. Качала, А. Андрейчин і І. Ковальський — знані і заслужені українські патріоти — поставило собі за завдання виховати нашої суспільности кваліфікованих і свідомих ремісників, промисловців і купців.

Наше громадянство без ріжниць партійної приналежності і звання дуже прихильно оцінило змагання Ремісничо-Промислової Бурси. Вже тоді наш загальний розумів значіння прмислу, торгівлі і ремесла для правильного розвитку національної справи. За зрозумінням прийшли діла. Між ними заслуговують на перше місце такі напавду княжі дари як жертва арт. співака Ол. Мишуги, запис о. Залуцького і стала поміч їх Ексц. Митрополита А. Шептицького. Завдяки цим і іншим жертвам (про всі годі писати), завдяки праці Виділів — Ремісничо-Промислова Бурса вивела в український світ не одну сотку добрих купців, ремісників і промисловців — свідомих громадян.

По війні зрозуміння ваги господарського розвитку поширилося і поглибилося дуже значно. Умовини нашого життя неначе заставили нас розбудувати промислові, ремісничі і торговельні варстати праці. Але цій розбудові бракує покищо сильна підвалина, немає в нас покищо ремісничих бурс. За це кожного дня пливе до міста філя найактивнішого сільського елементу по науку і працю в промислі, торгівлі і ремеслі. Ця наука тільки тоді принесе користь молоді і народові, коли ремісничі бурси охоронять цю молодь від небезпек великого міста і дадуть помічну руку і найбільшим вийти в люди...

Виділ Ремісничо-Промислової Бурси у Львові сповняючи своє статутове завдання (§ 2. виховання укр. молоді на фахових ремісників і промисловців) і розуміючи потреби націон. життя — приступив до розбудови ремісничої бурси. На місце малого і невідповідного будинку, що міг помістити тільки 20 питомців — ми купили одноповерхову каменичку і партеровий дім для 60 хлопців.

Подаючи це до відома нашому Громадянству — в надії на зрозуміння наших змагань кличемо:

Поможіть нам виплатити дім для Ремісничої Бурси.

Вступайте в ряди наших співробітників, як члени оснудателі (одно-разова жертва зл. 200), як члени спомагаючі і члени звичайні.

Ухвалюйте на Кооперативних Зборах і Засіданнях Громадських Рад жертви на Ремісничу Бурсу.

Купуйте цеголки на фонд Будови Ремісничої Бурси.

Жертви приймає Земельний Банк на conto П. К. О. 500.170 „Дім Ремісничої Бурси“.

Ждемо на Вашу поміч. Не відмовте їй для добра нашої молоді, яка скрізь і завсіди була запорукою добра цілого народу.

Львів в квітні 1936.

Головна Рада Ремісничо-Промислової Бурси у Львові,
вул. Ходоровського 3.

о. проф. А. Бучацький
голова

Василь Цьонь
секретар

У відповідь приходили гроші від різних людей, з краю, з Франції, а навіть з Америки. Спішили з поміччю „чим хата

багата". Скромні ощадности на „Фонд Будови“ склали і питомці Бурси. Не можу про ці жертви писати без деякого зворушення. Бо це зовсім не мала річ зібрати 330 зл. між хлопцями, які (якже часто) не мали цілих скарпикоток, і 10 гр. на друге снідання. Проте кожної суботи давали свою жертву, правдиву і велику жертву, дарма, що іноді вона не була більша від 5 грошів. Але вдовина лепта велика від дуже давних часів. Тими дрібними і більшими жертвами Товариство відновило куплені будинки і в початках вересня 1936 року бурса перенеслася на нове господарство. Порівнюючи життя в комірнім при вулиці Жулінського, площі Стрілецькій і Руській, чи в старім домі при вулиці Ходоровського з умовами життя в новій бурсі бачимо безперечний поступ під

Перший Ремісничий Табор на Соколі. Серпень 1936 р.

кожним оглядом. Нова бурса має передусім більше місця. Вигідно може помістити 40 хлопців. До того мешкальні кімнати високі, добре освітлені, має теж Бурса окремі кімнати на кухню, на інфірмар, на світлицю, словом, нова бурса має всі умовини виховного заведення. Нічого дивуватися, що виховна праця аж тут знайде вдячне поле. В комірнім, як ми бачили, Бурса не дармувала, не дармувала і в старій хаті. В корисніших умовах виховна праця Бурси стане, віримо в це твердо, ширшою і глибшою. На неї ждуть десятки, сотки а то й тисячі хлопців по наших селах. На працю цю жде чимало молоді, що живе в місті поза бурсою. На

працю жде врешті весь український нарід. Білянс сороклітних змагань замикає Р. П. Бурса безперечними здобутками. Як мандрівник по тяжкій і довгій дорозі зупиняється на хвилю не так для спочинку як радше для перегляду пройденого шляху і для намічення дальшого пляну — так і наша Інституція глядить нині на пройдені роки і на здобутий досвід на те, щоби на вчорашніх помилках, яких нікому доля не пожаліла і на успіхах, які кінчають кожную чесну працю, будувати щораз ліпшу долю для нашої молоді. Коли - якколи а теперішня хвиля це велика пора в якій треба змобілізувати всі сили на поміч dorостаючому поколінню. До Прус і Америки воно не поїде, бо не може їхати, на землі в більшости працювати не буде, бо її не має, посади не для неї. А жити мусить, бо таке право. Треба отже шукати інших доріг і організувати інші можливості для заробітку. Між ними на перше місце заслуговують торгівля, промисл і ремесло. Р. П. Бурса поклала досі сильні основи під розвиток цих передумов всебічного розвою кожного збірного організму. Правда праці ще доволі остало. Але від неї не відмовляється Р. П. Бурса, свідома, що тільки тоді здійсняться наші ідеали, коли навіть найменша установа виважається чесно зі своїх завдань.

1938

Хапай за гриву хвилини й моменти.

Шескпір.

Тайна успіху лежить в точности й докладности.

О. Марден.

РОМАН ДАНИЛЕВИЧ

Перший український ремісничий журнал

Знаний німецький єпископ з часу «культуркампфу»*) Емануїл фон Кетелер сказав, що коли б знову прийшов на світ апостол народів, св. Павло, то він зовсім певно оснував би часопис. Цей висказ ядерно зясовує могутнє значення друкованого слова, як незаступимого засобу пропаганди під сучасну пору. Преса й школа це по думці вище згаданого німецького церковного й суспільного діяча дві наймогутніші сили на землі. І справді, хто держить їх у своїх руках, цей панує неначе над Босфором. Як через Босфор можна передістатися з Азії до Європи, так при допомозі преси й школи можна опанувати публичну опінію. За посередництвом преси й школи неначе цим морським проливом передістаються до людських збірнот усякі нові думки й ідеї, що можуть дати почин дуже великим і благородним, або навпаки дуже відємним, а то й нікчемним ділам. Тому в сьогоднішньому світі йде м. ін. дуже затяжна боротьба за обличчя цих рішавих у суспільному житті чинників. За школу й пресу зводиться мало що не рукопашний бій; опанувати їх це впрост життєве питання кожного суспільного руху.

І тому, коли в нашому невеличкому гурті, що працював серед українського ремісництва й робітництва у Львові, зродилася думка приступити до видавання журналу «Молоді Робітники», не було це наслідуюнням якихсь чужих зразків, але конечною вимогою часу. Ми відчували, що для успішної праці серед українських ремісників і робітників потрібно побіч живого слова ще й друкованого. І саме, стоячи активно в виховній праці над українською ремісничою й робітничою молоддю, рішилися ми перед шістьма роками, в нашій дійсності може трохи й на занадто відважний крок: видати для українського молодого ремісництва й робітництва становий часопис.

*) Боротьба між державною й католицькою Церквою в Пруссії 1872-80.

Тереном, де зродилася думка про журнал «Молоді Робітники», було Т-во «Зоря» у Львові. В домівці цього Товариства при вул. Вірменській 25 стрічалися ми бодай раз в тиждень з молодим українським ремісничим нарибком. У Секції Молоді при Т-ві «Зоря» мали ми нагоду пригланутися до потреб і вимог дітей українського села, що приходять у чуже міське середовище шукати кращої долі.

Між молодих ремісників-термінаторів в Т-ві «Зоря» впровадив мене 1930. р. Леонтій Дяків, що почав там уже скоріше працювати. Я взяв на себе обов'язок у зимовому сезоні 1930/31 викладати в Секції Молоді про прикмети відрубности Української Нації. Пригадую собі з яким зацікавленням прислухувалися мої молоденькі слухачі до доказів, що українців від інших народів відрізняє й будова тіла, і мова, і питома культура, і вкінці історична традиція. Над цим останнім питанням задержався я, цілком зрозуміло, найдовше, даючи цикль викладів з історії України. Як пригадую собі, у згаданому зимовому сезоні викладів обговорив я княжу й українсько-литовську добу, та почав козацький період нашого минулого. У тому часі в самоосвітньому гуртку Секції Молоді Т-ва «Зоря» крім мене викладали ще Леонтій Дяків, Василь Кархут, Роман Монцібович, дир. Степан Похмурський, а також старенький приятель ремісничої молоді, емеритований учитель, бл. п. Олександр Горучький.

Але вернім до вгорі зазначеної теми. Як я вже згадував, саме серед нашого невеличкого гурту з-поміж тих, що співпрацювали з ремісниками-термінаторами у їхній самовиховній праці, виринала думка створити орган, що допоміг би оформити обличчя українського середнього стану. Ми відчували якої великої та дбайливої опіки потребує українська молодь, що, покинувши чепиги, йде на міський брук шукати варстату праці. Ми бачили, на які великі небезпеки є наражений наш неосвідомлений сільський елемент, як багато його пропадає безповоротно в чужому середовищі, топиться в ворожому морі. Дати відпір тим усім ворожим затилям, що немов це павутиння обмотують по містах наш ремісничий нарибок, — це й головна ціль станового часопису «Молоді Робітники». Ось що читаємо у вступній статті першого числа цього журналу:

»Серед кругів українського ремісництва відчувається віддавна брак часопису, що навязуючи до славних його традицій, став би виховним чинником у першій мірі ремісничої молоді, якої щораз то більше пропадає серед чужого та ворожого міського оточення. Бо кому як кому, але якраз цьому творчому чинникові, яким являється ремісництво,

конечно потрібно оцього могутнього двигуна, що ним є друковане слово, щоб зрушити його з мертвої точки та надати йому правильну напрямну у спільному змаганні до вимріяної мети Української Нації.»

Хоч журнал «Молоді Робітники» взяв як вихідну точку станові інтереси українського ремісництва й робітництва, то мав він однак стати одною цеголкою у великій українській всенациональній будові. «Молоді Робітники» не мали тільки обмежуватися до вузьких станових інтересів українських ремісників і робітників, але мали бути для них вікном у широкий український світ. Цей підхід був якраз тим щасливий, що

Наголовна сторінка
перших чисел журналу
«Молоді Робітники»

в час, коли в світі йде клясова боротьба, коли розносяться кличі, що кожна суспільна верства повинна відгородитися від другої непроходимим китайським муром, в той саме час появляється становий часопис українського ремісництва й робітництва, що стає на становищі не клясової а національної єдності. Підсилити цілий український організм та дати йому можливість сціпеніти до цієї міри, щоб він став порядкуючим чинником у всіх життєвих питаннях Української Нації, включно до розвязки клясової проблеми, оце й головне завдання першого журналу молодого українського ремісництва й робітництва.

Перше число «Молодих Робітників» появилось в квітні 1931. р. Видавцями його стали Леонтій Дяків і Дмитро Са-

чинський, а відповідальним редактором Роман Данилевич. Виходячи з практичного заложення, формат журналу підібрано невеличкий, 32°. Текст поміщено на 16 сторінках. Наголовну сторінку прикрашено вінетою, що на ній видніли силуетки молодих робітників на тлі фабричних коминів.

Над оформленням першого числа журналу «Молоді Робітники» працювали Василь Кархут, Леонтій Дяків і Роман Данилевич. Бажаючи, щоб «Молоді Робітники» були дійсно журналом молодого ремісництва й робітництва, ми старалися приєднати до редакційної співпраці замітніших з-поміж самих ремісників і робітників. І так у першому числі цього журналу появились аж три статейки з-під їхнього пера, з того одну написала одна молода ремісничка.

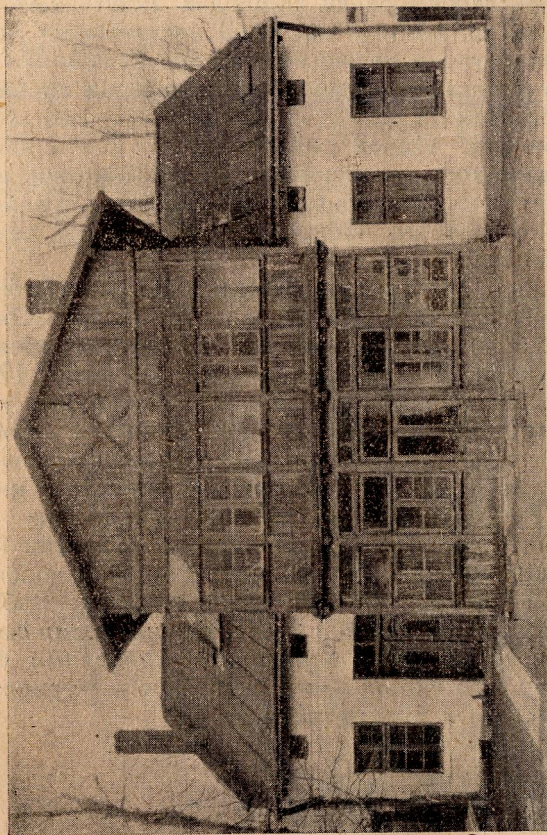
Як перше, так і дальші числа першого ремісничого часопису «Молоді Робітники» родилися з чималим вкладом енергії і труду. В першу чергу матеріальна скрута не дозволила появитися наступному числові в приписаному реченні; воно вийшло щойно за півроку, у місяці жовтні, як число 2—3 (вересень—жовтень 1931). У міжчасі зайшли і зміни у видавничому складі осіб. У травні 1931. р. виїхав я за кордон на студії, і тому не мав спромоги дальше підписувати журналу. Місце відповідального редактора обняв Ізидор Масюк, що став зчасом місто Дмитра Сачинського і співвидавцем. До редакційної праці пристав о. Омелян Квіт, настоятель Ремісничої Бурси при вул. Пасічній 2. Почали також співробітничати дир. Степан Похмурський і Василь Лаба. Адміністрація журналу примістилася в Ремісничій Бурсі при вул. Ходоровського ч. 3.

Від 4—9 числа, це є від листопаду 1931 — травня 1932 появлялися «Молоді Робітники» дальше вже правильно, крім місяця грудня 1931, коли то число не вийшло. Після травневого числа 1932.р. приходить знову у видаванні журналу, в першу чергу з матеріальних причин, до довшої, бо аж 7-місячної перерви. Щоправда, цю фінансову кризу старалися ліквідувати Леонтій Дяків і о. Омелян Квіт, почасти навіть власними грошевиими вкладами, але це зараджувало тільки частинно.

Втретє зірвалися «Молоді Робітники» до наступу — як читаємо в 10. їх числі — в січні 1932. р. У міжчасі повернув я й Василь Глібовицький з-за кордону й ми спільно з видавцем Леонтієм Дяковом порішили видавання журналу «Молоді Робітники» продовжати дальше. Ми бажали практично використати ці помічення, щс їх мали ми змогу поробити в ремісничих і робітничих центрах Німеччини. Щоб розбудувати журнал поширено редакційну колегію, що в її склад ввійшли ще Петро

Кишка, Роман Монцібович і бл. п. Ярослав Чайковський.

З новими плянами й свіжими силами входив журнал «Молоді Робітники» в 1933. р. Три перші числа того року (10–12) є найкращим доказом, що «Молоді Робітники» вступали на шлях розбудови. І в українській суспільності починалося

Українська Ремісничча Бурса у Львові при вул. Ходоровського 3,
де містилася адміністрація журналу «Молоді Робітники»

краще розуміння ваги й завдань видавництва для українського ремісництва й робітництва, опертого на твердих і здорових ідеологічних основах. Бо впрост історичною вимогою часу було утримувати на прапорах українських робітників знамя Христа, як відповідь червоній п'ятираменній звільді.

Гарні вигляди для дальшого розвитку журналу «Молоді Робітники» перечеркнув дух української анархії. Відповідальний ре-

дактор за підшептом деяких анархістичних одиниць надужив свого становища, що довело до завішення цього журналу адміністраційною владою. Останнє число «Молодих Робітників» вийшло з датою квітня 1933. р.

Рівно два роки проіснував у Львові перший журнал українського молодого ремісництва й робітництва. Коли з 4-літньої перспективи приглядаємося до «Молодих Робітників», то мусимо, щоправда, признати у них деякі недомогання й браки. Причиною цього було в першу черги мале розуміння до цих справ серед українського громадянства, а вслід за цим тяжкі матеріальні обставини, що з ними приходилось боротися цьому видавництву. Однак уже сам факт появи станового журналу українського ремісництва й робітництва, що був опертий на християнсько-націоналістичних основах, є найкращим свідомством світоглядного наставлення української ремісничої й робітничої молоді.

Прірву, що її витворило завішення «Молодих Робітників», постарався змісця заповнити журнал «Українське Юнацтво». Цей ілюстрований часопис появився в пам'ятному місяці травні 1933. року, коли то українська молодь з нагоди 1900-ліття Смерти й Воскресення Христа-Спасителя складала у Львові присягу вірності Христовій Ідеї. Але «Українське Юнацтво», що є виховним журналом для цілої української молоді, не може вповні заступити такого станового часопису, що ним були саме «Молоді Робітники». Тому одним із найближчих важких завдань виховної праці серед українського ремісництва й робітництва буде знову покликати до життя становий часопис, що йому щасливий і добрий початок дали «Молоді Робітники». І саме на порозі п'ятої десятки літ існування Української Ремісничої Бурси у Львові, що записалася тривалими буквами в розбудові першого українського ремісничого журналу, слід цій справі присвятити більше уваги.

о. ОСИП ГОДУНЬКО

На шляху до дальшої розбудови

Благородне прагнення допомогти юному поколінню в досягненні ремісничого варстату праці як також забезпечити його перед погубними впливами великого міста, стало товчком для

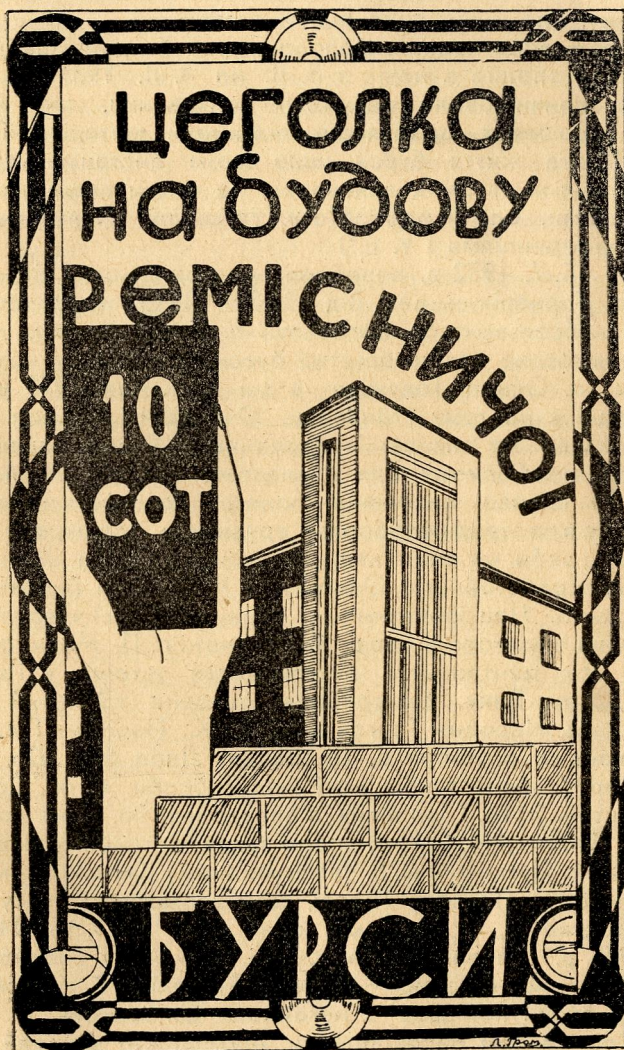
В таборі. О. Безхлібник
з фасом не боїться нічого

повних ініціятиви й благородности людей створити як найбільше таких осередків, що вможливили б здійснення оцих високих завдань. Ось і тому 1929 р. Високопреосв. Митрополит Андрей Шептицький коштом 110.000 зол. купує одноповерховий будинок з великим городом »на ціли науки ремесла сиріт

1929

греко-католического обряду», як це гарно зазначено в контракті.*) Душею того купна, а далі організування і опіки над ново-заснованою бурсою й юним нарібком ремісничим став Всесв. отець Олександр Малиновський, віцеректор Духовної Семінарії у Львові. Провізоричне настоятельство в бурсі виконував початково п. Дриндак Іван, опісля студент Галібей, а всю працю організаційну матеріально-морального характеру ніс перший організатор і меценат нової бурси о. О. Малиновський. Під його печаливим оком і досвідною рукою з волі Високопреосв. Митрополита літом 1930 р. бере настоятельство бурси о. Омелян Квіт, що застав в бурсі 10 виховників. Ось і тепер розпочинається систематична, плянова праця під кожним оглядом. Заводиться правильне подвійне книговодство, котре пізніше, в рр. 1934-35 під контролею пп. М. Гебуса і С. Процькова дістає свою повну, зразкову форму. Та ще важніше, бо виховне завдання стояло перед управою бурси. Ставлячи Христове Євангеліє і св. Тайни за перші основи християнсько-національного виховання, не залишено на боці інших виховних засобів. І так бажаючи навчити молодого ремісника ощадности й прийти йому в конечній потребі з позичкою заснував о. настоятель Квіт Т-во «Ощадність», котрою м. і. займався дбайливо бурсак М. Продан. Цензором бурси був п. В. Лаба, відповідно гонорований. Велику вагу присвятила управа бурси й до естетичного виховання бурсаків. Вже з початком 1931 р. обняв платну диригентуру хору вихованок Леонтій Крушельницький; платний був також диригент мандолінової оркестри, яку власним і великим коштом закупив о. О. Малиновський і о. настоятель О. Квіт. Взагалі 1931 р. позначається великим розмахом праці й енергії вложеної не тільки у внутрішнє улаштування і загосподарювання бурси, але і повною посвятою праці над вихованками, яких число доходило до 70 осіб. Зараз з весною того року засновується «Український Ремісничий Спортовий Клуб» (У.Р.С.К.), якого вивіюванням і оплачуванням грища попри управу бурси займається невтомно о. О. Малиновський; дуже багато вкладу праці й гроша в спортовому клубі, рефератами, а також коло заснування бурсацької бібліотеки — попри настоятеля бурси — поклав п. Леонтій Дяків і Сачинський. Також велику діяльність внутрі бурси, а то й на зовні бурси проявляв аматорський гурток, який своїми доходами

*) Власником цілої реальності є греко-кат. Митр. Церква св. Юра, а настоятельство в Бурсі та всю адміністрацію ведуть духові особи, призначувані Високопреосв. Основником і Опікуном; Бурса є філією Т-ва Рем.-Пром. Бурса у Львові.

Цеголка на будову

»латав« діри в бюджеті бурси. Діяльне життя вихованків упримнювали теж часті прогульки, що причинялися не тільки до відпочинку, але й пізнання рідної землі.

Переживала також молода бурса й прикрі хвилини, як н. пр. влом злодіїв в ночі з 3. II. на 4. II. 1931 р. Чимало клопотів спричинювали несумлінні вихованки, що невиконанням грошових зобов'язань, підтинали матеріальні основи бурси. Проте життя бурси ішло своїм бистрим руслом, виповнюючі вільні хвилини вихованків не тільки вище згаданими організаціями, але й рефератати, гутіркари, спільними читаннями, конференціями і т. п. *)

Дня 15. 7. 1932 р. перебрав настоятельство бурси о. Володимир Тарнопільський. Від 2. 3. 1933 р. перебрав книговодство абсолювент св. Богословії п. Петро Кишка, який вів також тимчасове завідательство бурси до приходу нового настоятеля о. Осипа Годунька в дні 14 квітня 1933 р., який до сьогодні є на тому становищі. Очевидна річ, що виховна праця пішла по плянові попередників, у дещо зреформованому виді, необхідному для зрівноваження бюджету й сплатидовгів. Та справа виховання юного покоління не вдала б розвинути ся посеред непоборних труднощів іззовні, а то й внутрі установи, якби не печалива, батьківська опіка й невпинна поміч Високодостойного Основника й Опікуна Високопреосв. Митрополита. Над існуванням і розвитком далі чують благородні серця ініціатора й першого мецената о. П. Малиновського, управи всіх центральних національних установ у Львові, як Дністер, Зем. Банк, Центробанк, пекарня »Золотий Колос«, Центросоюз, Народня Торговля, Р.С.У.К., Народня Гостинниця і такі визначні особи, як о. Др. Василь Лаба, бл.п. Др. Степан Федак, прибувають також нові зичливі особи, як пп. Др. Павло Цимбалістий, Ярка, Горалевич, а передовсім Вп. Панство Маріян і Ольга Панчишини. Багато добра завдячує також управа бурси о. парохів Е. Дуткевичеві, Я. Чемеринському й парохіянам церкви св. Ап. Петра й Павла у Львові, що підпомагають бурсу у скрутному положенні, а особливо коли у ніч з 23. на 24. листопада 1935 р. спалився дах бурси, при чому спалилося все білля — одиноки добро — бідних бурсаків. В ту тяжку хвилину для бурси прийшов з негайною допомогою й теплим словом потіхи сам Високопреосв. Митрополит Андрей і цілий Виділ разом з о. проф. Олександром Буцацьким, головою Т-ва.

*) Про свою црацю в бурсі написав о. О. Квіт довшу статтю п. н. »Два роки між ремісниками«, поміщена в чотирох числах »Мети«, почавши від 26. XI. 1933 р.

Мило є згадати, що в той прикрий час усі вихованки переносили терпеливо всі невідгоди, не перериваючи ні своїх бурсацьких справ, ні навіть не спляючи культурно-освітніх занять, як виставок, концертів, тощо. Деякі з великих прихильників бурси, вже не живуть, як бл. п. добродійка Евдокія Кривокульська, дружина магістра фармації, і мгр. Ярослав Чайковський, невтомний працівник серед молодого ремісництва.

Нормальний біг бурсацького життя — поза випадком вогню — не зазнавав поважніших потрясень, коли не вчислати нічної ревізії з 30. X. на 31. X. 1933 року, яку перевела тайна й мундурована поліція в цілій бурсі й тривала понад дві години. Ревізію в покою о. настоятеля перевів керовник бригади Бартузель. Після ревізії вивезено тягаровим автом усіх 40 вихованків на поліцію, випускаючи їх поодинокі до кількох днів, а двох аж на різдвяні свята. Ця ревізія, що дала негативний вислід, викликала інтервенцію наших послів в соймі.

На переломі 1935 р. заведено в бурсі електричну інсталяцію, а з весною 1936 р. водопроводи, що дуже причинилися до піднесення гігієни вихованків. Кошти обох інстиляцій покрив Висопреосв. Митрополит, а всі формальности, деколи просто непоборні, звязані з уведенням водопроводу полагджував безінтересовно член Виділу Т-ва інж. Мудрак.

Під сучасну пору діють в бурсі такі установи: »Бурсак«, кооператива з місячним оборотом до 200 зол., ощадність, хор, оркестра, amator. гурток, Відродження, бібліотека; крім цього бурса є осередком »УРСК-у«. Крім прогульок, уведено теж відвідини музеїв, принагідних вистав і т. п., бажаючи, щоб бурса стала виховником цілої людини, доброго християнина й передового українця.

Для орієнтації у фінансово-матеріальних справах подаємо деякі цифри, витягнені з замкнення рахунків і білянсу за діловий рік 1935. І так: оплати вихованків дали 6.150 зол. 25 гр., датки й жертви 696 зол. 98 гр., господарка бурси 511 зол. 58 гр., членські вкладки 511 зол. 58 гр. З видатків нотуємо для прикладу такі: харчі (зужиті) 4.226 зол. 69 гр., адміністрацію, як: служба, опал, каса хорих, світло, прання і т. п. 2.561 зол. 85 гр. Під сучасну пору перебуває 60—75 вихованків.

О. ГОРИЦВІТ

Спортовий рух між ремісниками

У неділю по обіді отець управитель переглядав бурсацькі книжки й зчисляв рахунки. За мясо, молоко, за вугіль, за сіль і перець та все інше, вставляв числа у відповідні рубрики, додавав: п'ять, дванадцять, вісімнадцять, двадцять три. Згори в долину і з долу до гори, раз, другий, третій і кільканадцять, щоб все згодилось до одного сотика. Інакше не сміє бути. Це й морока голові, та — чуже-святиє.

А коритарем за дверми стукотіли молоді ремісники, та вели свої рахунки: »Гасмонея — Україна 1:3, то вже тепер має 27:34. А Світезь з Реверою програла 1 на 0! А в Бродах Богун з Соколом вийшли 2 на 2! Але той Кобзар добре бере в напад! А Грещук як гарно стрілив головою в сітку! А жид все влізливий, Бірнбаха усунули з грища! А Ресовія тепер стоїть 21:32! З А-кляси до Ліги ще далеко...«

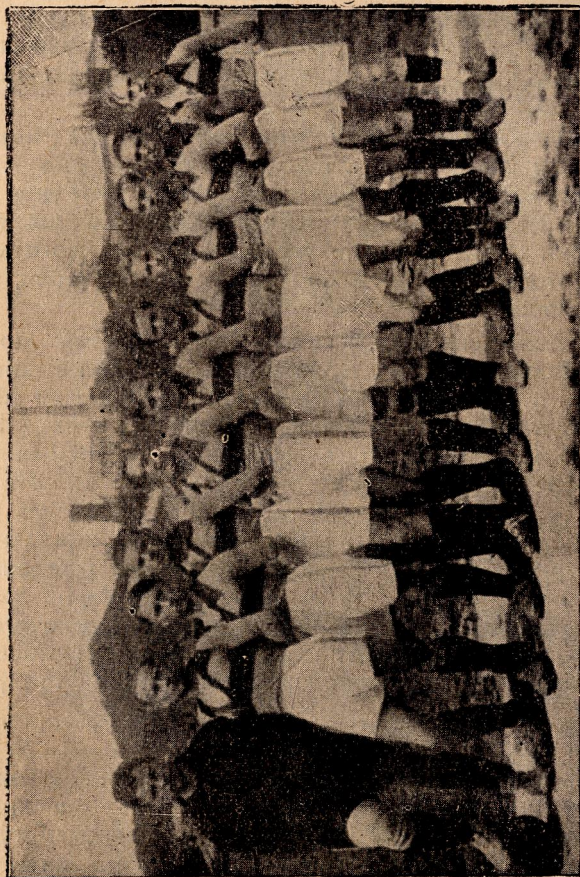
Оттак перелітали назви, й числа, і табелі без уговку. Чимало вже наслухався про це отець управитель, та не розумів цих дивних рахунків. Спорт і спорт. І що воно може бути цікавого у нім. Скакати через рівчаки, або копати мячем. Видів раз, як грали мячиком у тенніс. Яке це нудне. Люди як малі діти. Був дуже вдоволений, як хлопці повиходили на двір, і стишилося на коритарі. Переводив дальше свої рахунки, бо щось на кілька сотиків ніяк не годилося у рубриках. Аж стомився, і сперся на отоману відпочити, розтираючи чоло руками.

Втім брррах... Вгараздило щось у шибу, задзвонило скло на камінні, і на середину кімнати вкотилася велика куля. Отець управитель схопився на ноги. Що за напад? Оглядає кулю, аж це зо шмат і старих скарпиток. Одна, друга, третя, четверта, пята, а в середині каменюка. Егеж! Це мяч такий хлопці собі зробили й копали на подвір'ю. Глипнув у вікно, та бурсаки десь пощезали, як дим.

Отець управитель розлюстився. От тобі й спорт. Шиб

велика, і пять злотиx свіжого видатку. І хто це має покривати? Чи признається, котрий? Але позбірав шкло на купку, за-слонив заслоною вікно, і став ходити по кімнаті від кута до кута.

Аж знову на поверсі счиниеся крик. Щось так грюкну-

Український Ремісничий Спортовий Клуб

ло, аж повалою стрясло. По сходах вибіг на гору, та вже чув лише стогін. Впав до кімнати, а тут лежить кравець, як довгий на землі. — Що ви тут виправляєте? Що тут сталося? — гримнув отець управитель на хлопів. — Це Осип боровся з Васильком! Здається кравець ногу викрутив собі! — озвалися залякані голоси.

— Біжи по авто! До шпиталю! — сказав отець управитель, підводячи хлопця зо землі. Егеж! Справді викручена нога, й не ворухнеться.

Спровадили авто, і поїхав хлопчисько до шпиталю. Багато клопоту і журби пережив отець управитель, та роздумував, як зарадити лихові. А то як так дальше піде, тв год буде витримати. Спортовці карки собі покрутять, бурсу завалять. Може й справді конечно їм спорту, щоб мали де виладовувати свою силу. Але як, де, у якій формі? Ба сам на спорті зовсім не визнавався.

Довго, довго передумував отець управитель над цим спортом, бо тут йшло про те, щоб ці спортовці не товкли вікон і ніг не викручували сабі. Та вкінці другого дня купив копаного мяча і випровадив з ним своїх бурсаків аж за місто. А там вони собі на травнику вже копали цього мяча і копали. Аж потом заливались, але копали, штопували, стріляли у якусь брамку.

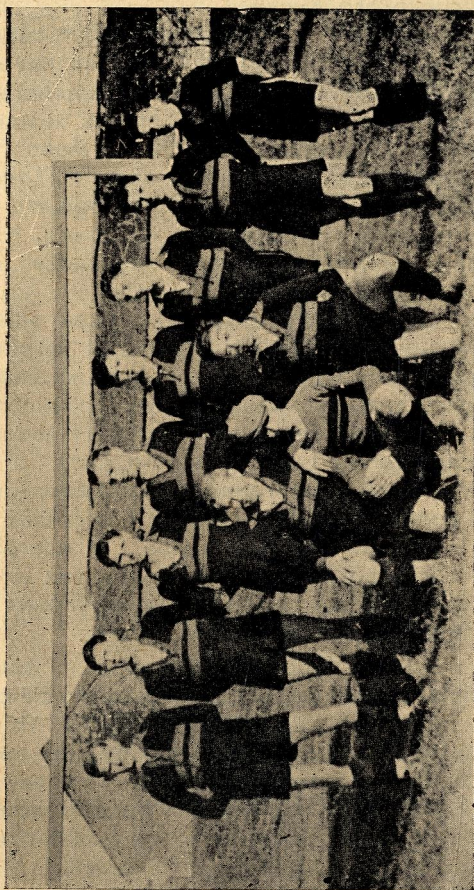
Потім і вранці вибігали, і знову ввечері, і так що днини. Студент Василь був їх душею. Хоч спорту не знав, та спорт любив, і з хлопцями сам тренував. А за кілька місяців, казали, вже будуть в неділю з дружинами змагатись. І змагались, і виграли. Кілько радості було у цілій бурсі! Такі бундючні герої, наче б не знать якого ворога побили. Не мали ще спортового виряду, лиш купелеві штанці. Та Василь видав їм усі свої добрі, білі сорочки на виступ. Лише кавалки поприносили з грища, або так замазані грязюкою і зелениною, що ледви чи пустили у пранні. Але Василь на це не зважав. Головне, що наші виграли. А сторож «вуйко» слідуячого дня назбирав щось кілька пар мештів з повідриваними носами й обцасами. І на це бурсаки не зважали. І дальше тренували.

Та чимало отець управитель здивувався, як одного вечора у суботу вернуло від праці до бурси всего кількох хлопців, а більше нікого. Чекав, випитував, господиня з вечерою непокоїлась, та бурсаків не видати. Аж Василь пояснив, що завтра самоходові перегони, приїхали заграничні змагуни, й хлопці вже нині пішли зайняти собі місце десь на виднішому місці при означеній трасі. Там вже будуть й ночувати і вернуть аж завтра по закінченні змагань. Та не лише бурсаки там, але, мовляв, тисячі цікавих видців чекають від нині.

І справді цьої ночі бурса порожня стояла. Аж на другий день хлопці вернули, та цілий тиждень розказували собі, як кожний змагун називався, звідки приїхав, на якому самоході їхав, яку фірму репрезентував, скільки брав на мінуту. і хто

кого на скільки перегнав. Така жива дискусія, аж дивно. А видців там, казали, було може з десять тисяч.

Оттак зчасом і між бурсаками виринула думка до перегонів. Як зачали вганяти довкола бурси, та по городах, то й зголосилися до окружного бігу навропростець, шо відбувався

Перед змаганням

під горами »Кайзервальду«. Нащастя трапився між бурсаками один непоказний Бойко з Підгіря. Він зразу тримався в бігу позаду, та як прийшлося під гору, перегнав усіх як заяць і перегатив трасу на 2.200 метрів за 8'30" часу. Вкінці прибіг другий по мистцеві в цьому роді спорту. От тоді шаліла з ра-

дошів бурсачня. Потім і в інших змаганнях брали участь, і теж заняли друге місце.

Аж тепер отець управитель зрозумів цього спортивного духа молоді, що зроджує гарт і витривалість, відвагу і бажання перемоги, заправляє мязи й бодрить духа. Тепер став роздумувати над цим, як би допомогти своїм спортсменам, та придбати для них спортивного виряду.

А бурсаки тепер вже й легкоатлетику вправляли, відбиванку собі урядили та інші роди спорту. Запізнавалися з другими спортовими кругами, зо ширшим громадянством, давали про себе знати у пресі своїй і чужій. Навіть зимовою порою вставали о 4. годині досвітком і півнагі на морозі вправляли руханку аж до червоности. Аж пашіло від них, такі здорові здавались. А одної неділі, як приніс хтось лещета до бурси, так кожній бурсак хотів спробувати з горбочка. Не було кийків, так дві мітли брали, підпиралися і зсувалися по сипкому снігові.

А з весною дочекався спортовий кружок нових футбальовок і дрезів, та нового мяча. Це українські установи пожертвували на цю ціль. Дібралися нові сили, свіжі змагуни, і бурсацький клуб приходив до повної форми, та знаходив своїх симпатиків. Отець управитель тепер на правду захопився спортом, пізнав його в теорії і практиці, та враз з бурсакми чимчикував на усі важніші розгрівки. Тут на спортових площах переконався, які великі тисячі видців притягають до себе спортові змагання. Пізнав психіку цих видців, їх настроїв переживання і сторонничість до поодиноких спортових клубів і змагунів, що мали далекосяглі впливи на трактування усіх інших, громадянських справ, саме під кутом спорту.

Ба навіть і «вуйко» бурсацький сторож, старший господар з подільського села, теж на диво захопився спортом. Як ішов часами на пошту, то казав, що змучився, як на маневрах, але на спортове грище втоми не знав. Це вже бурсаки, які «вуйка» любили, так наклепали йому у голову цього спорту. Ото було, як змагання, та «вуйко» у своїх важких чоботях-гупаках лиш гуп, гуп, і теж на грище подивитися. І переймався грою. Бувало, як грали наші з жидами, то «вуйко» не міг всидіти на лавці. Ще як жиди тиснули наших, то «вуйко» сидів спокійно, але як наші добіралися з мячем до жидівської брамки, то «вуйко» розявив рота, підсвідомо зводився з лавки, тупав ногами, підступав до грища, та все: ну... ну... ну брате, ну стріляй... вже, ну... ну... ну брате. ну брате...

Оттак розвивався спортовий рух між молодими ремісниками. У всіх горіло завзяття перемоги, яке було цею вну-

трішньою понукою, щоби і в інших ділянках громадянської за-
прави дертися наперед до більшого, кращого, до ліпшого. А
нам саме йде про цей життєвий динамізм, так конечний
у змаганнях за кращу долю.

І отець управитель тепер навчився доцінювати вагу спор-
ту. Він пізнав, що спорт веде до здоров'я тіла. А в здорово-
му тілі, здоровий дух. Усіх хирлявих бурсаків різними спосо-
бами заохочував до спорту, щоб скріпили свої груди й мя-
зи, й щоб здорові, сильні й всміхнені на лиці були здібні
кинутись у змаг за найкращі ідеали для Бога й України.

ВАСИЛЬ ЦЬОНЬ

Мої спомини з бурсацьких часів

По скінченню ткацької школи в Глинянах а за порадою директора тої школи п. Ю. родом чеха і членів Краєвого Виділу, які були в Глинянах на люстрації школи, записався я до Промислової Школи у Львові, на відділ рисунків, і до Торговельної Академії на вечірні курси книговодства і кореспонденції.

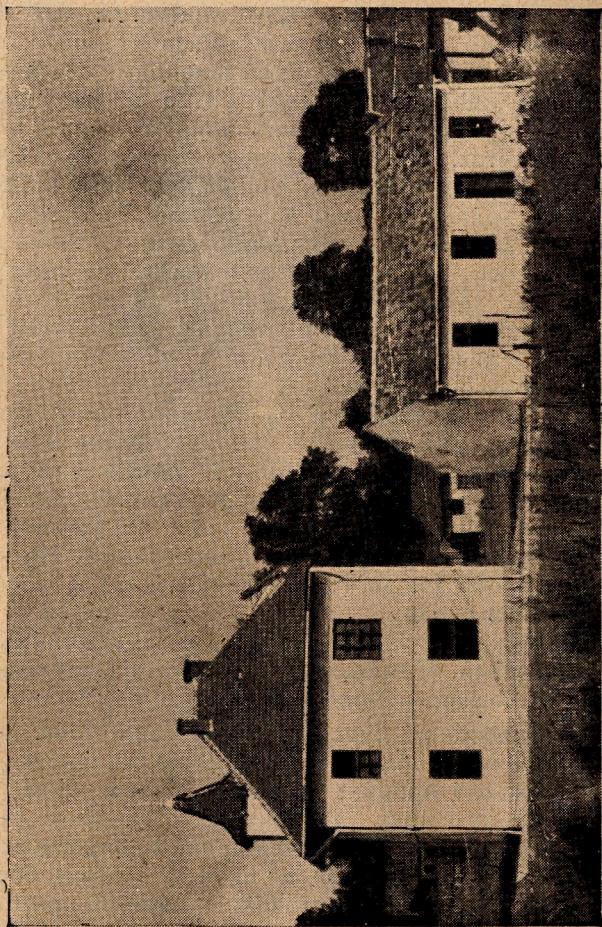
А що в тих часах можна було нашому християнинові одержати державну чи краєву поміч в роді стипендії, тому на внесенє прохання до Краєвого Виділу, отримав я на час науки у Львові, стипендію місячно по 30 корон. На внесенє подання до Ремісничої Бурси у Львові, дістав я відповідь, що мене прийняли до бурси на харч і мешкання за зниженою оплатою 10 корон місячно. — Вже дня 1-го вересня 1904 р купив я собі ковнірець і краватку (убрався таки в склепі) і виїхав того дня до Львова.

Бурса містилася тоді при Стрілецькій Площі ч. 2, господарем і zarazом управителем бурси був бл. п. Антін Оприск столяр, у котрого я зголосився з письмом від Головної Ради Бурси.

Вже від першої хвилі зробив він на мене добре вражіння, бо прийняв мене вічливо — довший час зі мною розмовляв, подав мені до відома реґулямін бурси, та обовязки кожного питамця супроти Товариства.

Мені призначили кімнату, де в більшости містилися ученики промислової школи. В бурсі мешкало багато питомців, які вчилися у різних львівських ремісників і підприємців. Ріжницькі між учениками промислової школи й практикантами купецькими чи ремісничими не було жадної, усі разом жили зі собою в згоді доказом чого було заложення першої бурсацької кооперативної каси, якої членами були майже всі питомці.

Бурсою інтересувався найбільше бл. п. емерит. майор Бачинський Іван, тодішній касієр «Дністра», який відвідував бурсу 2—3 рази в місяць, інтересувався життям кожного питомця, звертав велику увагу на порядки й чистоту в бурсі. Кожний питомець мусів перед ним стояти на »позір« дивитися

Будинки нової Бурси при вул. Бартошівни 3

прямо в очі. А уже нещасливий був той питомець, у котрого постіль чи убрання були непорядковані.

Головою Т-ва був тоді бл. п. дир. Нагірний Василь, якого бачив я два чи три рази за час мого перебування в бурсі. — Майже що неділі відвідував бурсу бл. п. о. Гузар Євген, ка-

Оприск

техит, який дуже сердечно відносився до питомців. Лишав нам до читання книжечки й молитвенники. Лікарської помочі уділював бурсакам безплатно бл. п. Др. Озаркевич Евген.

Головна Рада Т-ва Бурси старалася про культурне й моральне виховання питомців, тому крім сталих викладів, як часто відбувалися в неділі й свята, викладав вечорами в будні дні настоятель. [Як не милюсь, цим педагогом був Денис Бошковець, який по кількох місяцях виїхав на провінцію, де й помер]. Питомці з великим зацікавленням слухали його викладів про чужі краї, де він через кілька літ перебував.

Бурсаки у вільних від зайнять хвилях вчилися грати на дутих інструментах. Як нам говорив управитель Оприск, інструменти ці закупив з власних фондів дир. Нагірний Василь. В неділі й свята ходили питомці до читальні «Просвіти» в середмісті, давали власними силами виставки як «Кам'яна душа», «Будка ч. 27» і інші, — та відбували прогульки поза місто, переважно на так званий «Кайзервальд», де залюбки грали «кічки». А вже найбільше цікавив бурсаків український театр, який дуже часто давав свої виставки в салі «Гвізди» при вул. Францішканській. Більша частина бурсаків ходила на всі виставки. Бути в театрі уважали ми за свого рода обов'язок, не кажучи, про це, що цей милий обов'язок давав нам тільки гарних переживань, тільки національної свідомості, що без переборщення український театр ми всі звали нашою найліпшою школою. До цієї школи ми ходили тоді за останні гроші, здобуті нераз ріжним «промислом і торгівлею». Не жаліли тоді зайвої гардероби [якщо така загалом існує в бурсака!] — Таку, силу мав наш театр.

Бурсаки мали у бурсі досить свободи. Зарядження управи з правила виконували. Самовільно з бурси не віддалялися, кожний вихід зголошували настоятелю.

Як вижче сказано, бурсаки мали свою касу, до якої тижнево або місячно складали свої сотикові ощадности, щоби опісля на лихварський процент позичати. Каса була чинна від початку шкільного року до вакацій. Звичайно тиждень перед виїздом до дому, ми її ліквідували; члени відбирали, вкладки а чистий зиск ми призначували на спільну знимку або іншу ціль. Нераз бурсацька каса ставала у великій пригоді для бурсаків. Одного разу за якусь провину не одержали бурсаки обіду, тоді кожний позичав собі з каси по 20 сот. і пішов на обід до «голодної кухні» [популярна назва кухні, яка видавала дешеві обіди для бідаків].

Одному з товаришів, що не заплатив оплати відмовлено на довший час харч в бурсі, тоді на нараді бурсаків ми рі-

шили відступати нашому біднішому товаришеві по черзі обіди. Крім цього стали ми йому в пригоді грошевою допомогою. В цей спосіб бурсацька каса сповняла свої обов'язки. Я справував у цій касі уряд секретаря а відтак касієра. Солідарність між бурсаками була велика, донощиків не було. — Невдоволення бурсаків, як звичайно повставали з причини за частого подавання на обід мамалиги ліквідував з місця управитель бурси.

Всіх питомців у бурсі не було тоді більше як 20—22, містилися вони у двох більших і одній меншій кімнаті. Ми ділилися тоді на два табори т. є українців і москофілів. Москофільських чи так званих «русских» було всего пять бурсаків, з котрих лише трьох отверто себе маніфестували як русскіі. Всі вони читали потайки свої часописи, як «Русское Слово» або «Галичанин», яких майже не розуміли й книжечки видання общества ім. М. Качковского.

Українці одержували даром «Діло» й «Свободу», були в більшості свідомі й культурні хлопці, ніколи не робили докорів москофілам а навпаки — старались переконати їх, що в Галичині москвофільство скорше чи пісніше перестане існувати. В бурсі була у цім часі бібліотека, яка числила понад 300 книжок переважно видань «Просвіти», Бурсаки дуже радо користали з цієї бібліотеки.

Свобода

1930 р. о. Рівні

о. КВІТ

Бурсацька Орхестра

(Спомин)

У вересні 1930 р. назначено мене управителем Української Рем. Пром. Бурси у Львові, при вул. Пасічній 2. Важко приходило братися за таке відвічальне діло, бо бурса щойно зачинала існувати, а я бурси ніколи не провадив! Та поволі саме бурсацьке життя намічувало працю.

Заходжу одного дня до кухні й застаю таку картинку:

Один бурсак грає на баняку, другий валить басом в шафу, а третій чеше зап'ятками гопака, аж потом обіллявся. »Гоп, чики, чики, мальовані черевики...«, ще й піснею пописувався молодець. Господиня коло кухні взялася за боки й регоче в голос, а її помічниця котлета прикусила зубами, геть забулася, та лише кліпала очима, як бурсак правив по кухні ви-крутаси.

— Ну й молодці! Заграли, погуляли, козацький дух хоч куди! — похвалюю хлопців. Та навіть не зглянув, як бурсаки мені поза плечі чмихнули в коритар.

— Ото файні! Дуже ладно той хлопець танцує! Він, кажуть, багацький син. Не хотів в школах учитися, й тато нагнав до ремесла! — захвалювала й пояснювала мені господиня.

Переглянув я кухню, покоштував страву, чи гаряча, відважив з магазину харчів на вечерю, й кажу: »Слухайте господине! Тут до кухні не має вступу ні один бурсак! Для них є столовка в окремій салі, а кухня для вас! Розумієте?!«

Господиня лише зуби закопичила. А я відійшов до своєї кімнати, та став обдумувати реферат про народні танки, пісні й музику.

Ввечері сходилися хлопці від роботи. Помучені й почорнілі, милися в умивальках, потім вечеряли, а потім борня, гук, стук, сміхи, крик, свисти, кипіло в бурсі, як на торговиці.

Відпочили хлопці, а тоді задзвонив я дзвінком, і скликав бурсаків до одної порожньої кімнати на реферат. Посходилися всі, бо не знали, що воно буде, та чого новий управитель-

священик хоче? Здивовано гляділи то на мене, то одні на одних. А я зачав говорити. Пів години говорив за народний танок, за українську пісню, а відтак музику. Особливо захоплювався до музики, й кінчив словами: »Хлопці! Я хочу тут у бурсі заснувати мандолінову оркестру! Нехай нам весело буде, нехай маємо культурну розривку, нехай нею попишемося перед ширшим загалом українського громадянства, бо воно нас якби не знає! Я відчиняю над цим рефератом дискусію. А ну, хлопці, забирайте слово!

Та хлопці лише всміхнулися скрито, й ні чичирк, у старих то й захмарилося лице. Так і читав я з їх очей, що хотіли сказати: »Що нам морочиш голову такими теревеннями«. Але в одному кутку таки щось заворушилося. »Ну, ну, йди, говори, не бійся! Говори, говори...« — підшіптували своєму товаришеві. — І вкінці з гурту підступає до мене один челядник, і каже: »Прошу отця! Як то може бути, що то за порядки? Господиня сьогодні дала нам черствий хліб!« І тиць мені перед очі пів бохонця білого хліба.

А я собі в думці гадаю: »Гей, гей, братіку! А твої батько мати в дома може й картоплі не мають? А я гімназію вихо див, та білого хліба не видів!« Але кажу до хлопця: »Добре Зверну увагу господині, щоб давала лише свіженький хліб! Але тепер забирайте слово в справі музики!«

Та ніхто й словечком не відозвався більше. На цьому й закінчилася перша спроба. Деякі старші, пізніше таки до очей мені говорили: »Що отець нам байки повідають? Або ми діти? Де це можливо, щоб ремісник з музикою виступав на концерті?«

Але мав один бурсак позичену гітару, один мав власну мандоліну, а один свіжий бурсак привіз скрипці. Зібрав я оцю трійку й давай вправляти з нот. Щоб лише зачати, думаю собі. Та відай хлопцям скоро знудилося. Бо по двох тижнях товариш позичену гітару відобрав, скрипак не мав грошей до кіна й продав смичок і ручку від скрипки за 3 злотих, а мандолініст волів собі своє грати з пам'яті, як гризти ноти. От так і друга спроба пішла у нівець.

Аж за місяць закуплено кілька інструментів на кошт бурси й проби зачалися на ново. Тоді прибув до бурси вправний музик п. Е. Назарко, я виголосив ще кілька музичних рефератів, і мандолінова оркестра розвивалася. Щораз зголошувалися охочі бурсаки й щораз закуплювано свіжі інструменти, як мандолі, гітари, банджі, бісурменку, тікольо, а вкінці великий бас-берду, що коштувала około 300 зол.

Перший раз виступала оркестра на концерті у бурсаць-

кій домівці, опісля в читальні «Просвіти» на Личакові, в домівці Рем. Тов. «Зоря», а потім на святі весни в Ремісничій Палаті, збираючи рясні оплески чисельної публіки. Мандоліністи скоро стали голосні. Хлопці викупляли інструменти, й бралися до щораз трудніших кусників. Майже ціла бурса грала. Чайні вечорі, чи академію легко було устроїти. А було в неділю як заграли бурсаки на балконі, аж прохожі приставали на дорозі, Коли по двох літах опускав бурсу, лишив около 30 чоловік, добре зіграних музикантів.

Подібний був початок бурсацького хору, спортивного клубу «У. Р. С. К.», каси ощадности, кооперативної крамнички та інших організаційних клітин. Бурсаки вже не казали, «отець нам байки повідають, але серіозно й з захватом ставилися до кожньої справи. Навіть вже обдумано плян заложення домашніх ремісничих варстатів. Мало початися від «кравецької» робітні. В тій цілі вже започатковано складати гроші з бурсацьких імпрез на закупно кравецької машини. І цій справі не можна дати засипляти, бо такі домашні варстати дали б велику матеріальну поміч українській ремісничій молоді по містах, а особливо в час безробіття.

ЩУРОВСЬКИЙ МИХАЙЛО

ДО СИЛИ Й СЛАВИ

Сьогодні стає ясно кожній людині, „що світ це не батько“, що життя це не іграшка, а тяжка боротьба і щоб удержатися на поверхні життя треба до нього добре приготуватися. Сучасне життя вимагає від людини самостійності, сильної волі, відваги і послідовності. Щоб успішно ми могли проходити крізь бурхливі хвилі життя мусимо бути здорові тілом з сильним серцем і нервами. Одним із засобів, що ведуть до здобуття цих прикмет є фізичне виховання, спорт.

Спортова справа виробляє фізичну справність, силу, а рівночасно приготує людину до життєвих вимог, до змагу і боротьби.

І тому фізична культура стала сьогодні невідлучною частиною культури взагалі. Фізична культура стала сьогодні цим мостом, через котрий мусить перейти кожна людина, що не хоче згубитися в гущі життя.

Потребу фізичного виховання відчули також питомці Ремісничої Бурси.

В році 1934 за починком тодішнього настоятеля о. Квіта основали Український Ремісничий Спортовий Клуб. До цього клубу вписалося багато юнаків. Перші члени У. Р. С. К. рекрутувалися з тих, що покинули рідну хату, рідне село, товаришів і знайомих пішли на здобуття українського міста. Вони добре зрозуміли, що в цій боротьбі виграє тільки здоровий і сильний.

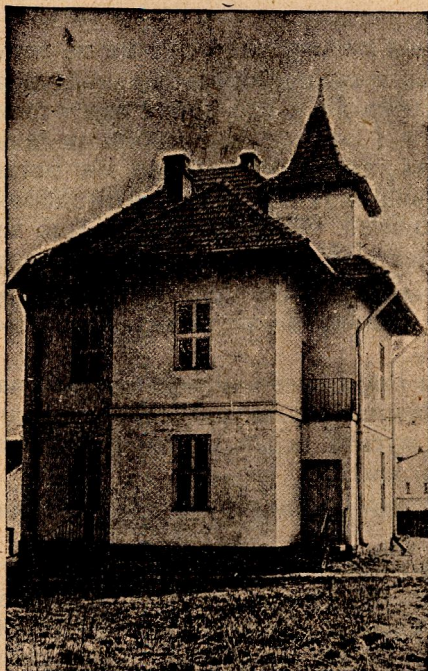
По основанні почалася праця послідовна, витривала. Праця та обмежувалася не тільки до Бурси. У.Р.С.К. як одинокі організація української ремісничої молоді почала гуртувати ремісничу молодь і зпоза Бурси.

Зорганізувавши в своїх рядах молодий ремісничий елемент Львова і поділивши його на різні спортові секції — У. Р. С. К. зайняв поважне місце в Укр. Спорт. Союзі.

З усіх секцій працює найлучше секція копаного м'яча,

що вибивається на перше місце серед подібних дружин Львівської Округи. На другім треба згадати про секцію відбивання, легкоатлетики, стук—пук, лещетарську, наколесницьку і мандрівницьку. Всі вони як на наші відносини успішно працювали і розвивали оживлену діяльність.

Та це тривало так довго, як довго У. Р. С. К. був на своєму місці осідку — у Ремісничій Бурсі. В році 1935 У. Р. С. К. залишив мури Бурси. Наслідком різних причин утворилася

Наша нова хата

окрема спортова організація „Степ“. Це перенесення не було для „УРСК-у“ корисне; та молодий елемент Ремісничої Бурси вернувся до власної хати — до Бурси не загороджуючи дороги до клубу товаришам з поза неї і в січні 1936 року на ново оживляє працю в У. Р. С. К-у. Знову починається жива праця над спортовою заправою ремісничої молоді. В вирі тієї праці мури Бурси стають знову тісні. Молодий актив Бурси старається охопити в організовані рямці У. Р. С. К-у ремісничу молодь великого Львова. В тім часі, існувало при вул. Краківській 17 невелике тоді товариство „Сила“, що об'єднувало

около шість десятків членів, втім числі половину молоді. З тією то молоддю ввійшов провід У.Р.С.К.-у в порозуміння.

Почалися часті сходи, на котрих обговорювано справу створення великого У.Р.С.К.-у. На ті сходи згодом запрошено й інші товариства і секції ремісничої молоді. Справа починала прибирати нові форми. В ході розмов і дискусій виявився брак перш за все одної сильної загально української ремісничої організації, і сильне бажання таку організацію створити. Ця думка знаходить згодом свій вислів в Товаристві „Сила“.

Проте УРСК перший організатор спортивного життя ремісничої молоді цієї праці не залишає.

Рік 1936 позначується посиленою працею.

Свою діяльність розвиває секція копаного мяча, відбиванки, легко-атлетики, наколесників, пінг-понг і прогульок. Секція наколесників здобуває на краєвих змаганнях три перші нагороди. (Золоту чашу Нового Часу). Секція прогулькова започаткувала прогульки моторові. Між іншими таку прогульку відбула на свято Маркіяна Шашкевича на Білу Гору в Золочівщині.

В рік 1937 увійшов УРСК з певною рутинною в праці, з певною фізичною заправою своїх членів.

В веснянім бігу навропростець копунів Львівської Округи 4 квітня здобуває УРСК перше місце.

Під сучасну пору УРСК начисляє 90 членів поділених на 6 організаційних груп.

Свою працю веде УРСК під кермою Українського Спортивного Союзу.

Так працює Український Ремісничий Спортивний Клуб під кермою Українського Спортивного Союзу на добру славу ремісничої молоді.

ЛЕОНТІЙ ДЯКІВ

МОЛОДІ РОБІТНИКИ

Було то в суботу в перших днях вересня 1929 р. Зустрівся я з Скавтамстром В. Кархутом, що оповів мені дещо про життя в 50-му Пластовому ремісничому Куріні ім. Остапа Вахнянина. Цей курінь існував тоді при Т-ві українських ремісників „Зоря“ у Львові. Оповідання про ремісничу молодь зацікавило мене дуже і я радо прийняв пропозицію піти завтра, тобто в неділю, в 10-ий год. ранку на пластові сходи.

Перед 10-ю год. я вже був на вул. Вірменській 25. на I-му поверсі. Точно в год. 10-й почались сходи з означеною програмою. Після звіту й перевірки заставив мене Скавтамстер перевести з одним гуртком прихильників гутірку. Після сходів я залишився в домівці, щоб ближче зазнайомитись з ремісничим юнацтвом. Курінним був тоді Остап Березюк. Опікуном Куріня був п. Сачинський, що був тоді й секретарем секції молоді при т-ві „Зорі“. Він просив мене, щоб я зайшов в 4-й год. після полудня до Зорі, до Секції молоді, що сходиться у тійже самій домівці, та дещо сказав „хлопцям“, бо не має прелегента на сьогодні. Тоді довідався я, що Секція ремісничої молоді при Т-ві Зоря існує від 1. XI. 1922 року. На сходи приходять, щось біля 100 хлопців. Вони слухають короткого доповіді, а відтак дістають чай. Запросили я прийняв і в 4-й поп. зайшов я до Т-ва. Тут застав біля 20 хлопців. Одні грали доміно, другі вели розмову. Пристав я до гуртка, що грав доміно, став грати, і на превелику їх радість програв. Приступив я до другого гуртка й спочатку прислухувався їхній балаці. Говорили про свої гаразди. Один жалівся товаришам, що вчора його челядник так „замалював“, що йому ще досі в ушах дзвонить. Я обурений запитав його, чому він дозволяє себе бити, нехай скаже майстрові, а майстер певно покарає челядника й заборонить на будуче. На ці мої слова мої співрозмовці здивовано поглянули на мене, а деякі навіть підсміхнулися, мовляв: та що

говориш, хіба не знаєш, що так є й має бути. Я зніжковів, бо тоді я ще не знав, як казали хлопці, „поведенції“ у варстаті. Я не знав, що пан майстер є всевладним паном над термінатором, що за щонебудь вибити термінатора належить до „науки й до виховання“, і не знав я, що й челядник то теж якийсь „виховник“ термінатора.

В міжчасі прийшло хлопців більше, так біля 60 і я почав доклад. З історії України зійшли ми опісля й на інші томи. Відразу було видно виховання „Пласту, бо пластуни знали Історію України з датами, та вміли самі піддержувати гутірку. Біля 6 год. дали для них чай й по куску хліба, а відтак казали йти домів.

Так я запізнався з ремісничою молоддю. До Зорі ходив я щонеділі рано й пополудні. З того часу залишився мені спомин, що його хочу коротко розказати. Одної неділі зацікавило мене, що один хлопчина Василько П. розпитував між товаришами за майстром — кравцем, котрий взяв би його на науку. Після докладу я завів розмову з Васильком, що оповів мені дещо про себе. Після повороту до дому я собі це занотував й тут передаю. Він родом з села ... коло Щирця. Мама вдома, має пів морга поля, й що дома є ще молодших 3 братів і дві сестрі, що мама мусить возити молоко до міста. Він, як найстарший, не мав що дома робити й пішов до ремесла. Одного разу мама, приїхавши зі Львова, сказала до нього, що її нараяли при вул. Шептицькій доброго кравця й що він піде до нього на науку. Вправді мама бідкалася, що не має грошей, бо майстер жадав 30 доларів, за три роки науки, але казала що 5 дол. має в пані за молоко, 5 позичить і дасть, а на 20 дол. згодиться майстер прийняти векслі. Так і сталося. Мама завезла його до Львова на вул. Шептицьких на розі й там залишила на науку. Перший рік, як мама ще викупляла векслі, то й майстер для нього не був такий дуже злий; хоч челядники били поза вуха, але це вже такий звичай, хоч майстер нераз не пустив його до церкви, а казав віднести роботу чи замітати в неділю ранком варстат, то всетаки не знущався над ним.

Але як мама виплатила тих 30 дол. зараз все змінилося. Майстер почав таки вже добре прати поза вуха, а челядники то й знущалися. Коли перше сміялися з нього, як не вмів говорити по польськи й прозивали русінем, то тепер вже називали його „караїмем“, „кабанем“, і били. Тому два тижні майстер не дозволив йому йти до св. Юра на Службу Божу,

а казав йти до костела Єлисавети. Коли ж він не хотів йти до костела, тоді майстер набив його й заставив мити підлогу у варстаті. Після полудня казав сидіти дома, а як він пішов до „Зорі“ то ввечір дуже його побив прозиваючи різними поганими словами. В понеділок рано він утік домів. Але мама його насварила й веліла вертати до майстра, бо ж вона заплатила за його науку 30 доларів. Рад не рад вернувся до майстра. Майстер добре його вибив й заповів, що як не буде його в усім слухати, і як не перестане бути „караїмом“, то нажене його в чотири вітри. Тепер почалося правдиве пекло. Його били, прозивали, й так допекли, що він таки від того майстра втік. Ото вже тиждень тиняється по місті й шукає другого майстра. Та його дуже тяжко знайти, бо попередний майстер не записав його до цеху. Мама не зробила умови на письмі, він не був записаний до школи й тому йому пропав рік. Питаю його, де ж він спить і що їсть. Спить? Та спить де небудь на Замку, в парку, на двірці, доки не проженуть звідтіля або нераз досипляє ночі в „івановій хаті“, а часом з двірця віднесе валізку і тим заробить на хліб. Та цієї ночі обіцявся товариш з Бурси на Ходоровського переночувати, а завтра піде вже до майстра на роботу. Буде мусів термінувати чотири роки, але зате вже не буде платити за науку й буде мати в майстра харч. — Якийсь добрий майстер, то наш українець.

Це оповідання хлопчини було для мене новістю. Було новістю життя тих так зв. термінаторів. При цій нагоді довідався я, що є у Львові Українська Ремісничка Бурса.

Одної неділі перед докладом гуторимо в домієці й я почав розпитувати за деякими знайомими. Питаю Василька, де є Михась, бо не бачу його сьогодні. — Е Місько, — відповідає Василько, — він уже не прийде. Питаю чому. — Цього тижня каже — ходили по варстатах матечки і збирали до Костки, то й він пішов.

Став я розпитувати, хто це є той Костка. Оповіли мені, що на вул. Городецькій є Бурса ім. Косткі. Щороку в осені ходять з тої бурси і з інших, з Грунвальдської, Декерта і т.п. матечки і пани та як хто хоче, то вони забирають його до Бурси. Там дають їсти й спати, але мусить переписатися на польське. І Місько пішов. — Ого — каже Василько — вже пропав Місько.

Та чи тільки Місько, таких Міських пропало сотками ще до війни, а після війни мабуть ще більше.

Одного дня в полудне кажуть мені дома, що прийшов до мене якийсь хлопець, та хоче зі мною бачитися, а був він жахливо побитий. Виходжу й не пізнаю, хто це. Це був Степан Фартух. Питаю, що сталося. Він оповідає, що нині, а була це неділя, не пустив його майстер до церкви та казав синники тріпати. Він не хотів, тоді майстер його вибив і казав ще мити підлогу. Челядники зачали з нього кепкувати, а Юзек, теж термінатор, почав сміятися з нього й прозивати „кабаном“. Того він не витримав і заїхав Юзка між очі. Юзек наробив крику. Челядники кинулися на нього і так його побити, що ось як він виглядає. Після полудня пішли ми до „Зорі“. По дорозі оповів він мені дещо про себе. Він сирота, батько погіб в Україні, а мати тому два роки померла. Він вчився в своєму селі в коваля. Хотів більше чогось навчитися й пішов до Львова. Там нараяли йому варстат на Замарстинові. Майстер випрбував його, що він вже вміє і прийняв на науку. „Але то була не наука, а мука“, важко зідхнув Степан. Вже в майстра від весни, але нічого нового не навчився. Мусить бігати п. майстровій до склепу, по вугілля, челядникам по папіроси. Одного разу сказав йому майстер, щоб він вистарався свою метрику, має з ним піти до Магістрату і там переписатися на польське. Степан цього не хотів зробити й тоді майстер загрозив йому, що або змінить метрику, або він його викине. Одного разу побачив на вулиці пластунів. Між ними побачив й свого товариша. Цей розказав йому, що це ремісничий пластовий курінь зі „Зорі“. Тамтої неділі пішов рано до „Зорі“, щоб записатися до Пласту. Та за це тяжко відпокутував, бо майстер його набив за це, що не був в неділю рано у варстаті. Сьогодні рано казав майстер іти до костела, а потім до „Косткі“. Він не хотів й тоді бив його майстер, а потім ще й челядник набив його по лиці й по голові, а відтак викинули його з варстату. В „Зорі“ відпоручник Секції молоді занявся Степаном. Пішов до майстра й під загрозою суду праці й цеху списав умову з майстром. Майстер відправив челядника й зобов'язався краще зі Степаном обходитися й пускати його в неділю до церкви й до „Зорі“.

Чи ще говорити про злидні термінаторів? А знаю їх багато. Та ці два маркантні приклади вистарчать, щоб пізнати й зрозуміти недолю термінаторів у тих часах. А було тих термінаторів українців у той час у Львові, за обчисленням самих ремісників-пластунів і по даним з ремісничих доповідних шкіл 1900. — Числім, що 900 були уродженцями

Львова, зн. що їх батьки були у Львові чи сторожами, чи робітниками, чи ремісниками, то все таки було 1000 з наших сіл. З тих 900 щоправда були греко-католики, але під національним оглядом були дуже невиразними. Щойно праця над ними виробляла з них добрих юнаків. Треба було заопікуватися зокрема тими термінаторами, що зі села прийшли вчитися ремесла. 1. XI. 1929 р. по листопадовому святі в „Зорі“, що його влаштував 50-рем. пл. курінь, підписано статuti Опіки над Ремісничою Молоддю. Та доля цього статуту була така, як багато інших. Його відкинули. Опісля за старанням о. Малиновського, тодішнього голови Т-ва „Українська Реміснича й Промислова Бурса“ у Львові, випрацьовано другий статут, та що ж й до нині він не діждався затвердження.

На цьому святі говорив до молоді о. Малиновський голова Рем. Бурси. Говорив до них щиро, по батьківськи. Ставши головою Рем. Бурси, о. Малиновський взявся енергійно до праці. Товариство „Реміснича Бурса мало у Львові при вул. Ходоровського ч. 3. віллу, де містилася бурса. Та ця вілля то була нідоного в порівнанні з бурсами наших сусідів. Хто у 1929 і 1930 році бачив цю ремісничу бурсу при вул. Ходоровського ч. 3, того жах збирав. Зимом у спальнях питомців бурси вода замерзала. Хлопці мусіли спати на деревляній веранді, де при печі було гарячо, а біля ліжка можна було відморозити руки. У цій Бурсі було б. 30 питомців. Та яка була втіха неодного, коли він міг дістатися до бурси й спати хоч на цій студеній веранді. Бурса на Ходоровського це була мрія неодного термінатора. Та що ж на 1000 термінаторів з сіл, що їм треба було приміщення ледви 30 могло його тут мати.

О. Малиновський як батько щиросердешно відчував недолу термінаторів. Треба було другої бурси й він пішов до Ексц. Митрополита Андрія й просив за бідними хлопчиками. Ходив о. Голова не раз а кільканайцять разів й таки виходив. Ексц. Митрополит дали гроші й за них купив о. Голова гарний дім на Личакові при вул. Пасічній ч. 2. В порівнанні з бурсою на Ходоровського то це була палата. Цей дім на Пасічній це була вілля з гарним городом. Її треба було переробити на бурсу. Треба було видіти радість о. Голови, як він бігав на Личаків, як пильнував перерібок і нераз, я сам бачив, не одну сотку витягнув з власної кишені, щоб заплатити чи дошки, чи бетон, чи робітників. Дивлячись на молодечий запал й батьківські старання о. Голови, набиралося

вири, що справді під його головуванням Т-во „Рем. Бурса“ стане на висоті завдань і неодну сотню наших термінаторів врятує для Бога й Нації. Якщо хоч 10 таких о. о. Малиновських ма мали тоді у Львові, але не лише тоді, але й далеко перед тим, то якжеж виглядав би був Львів, коли прийшли великі потреби. Та добре, що хоч був один. Бурса була готова й зараз було 500 зголошень. Та лише 50 з них були щасливцями, бо тільки було місць.

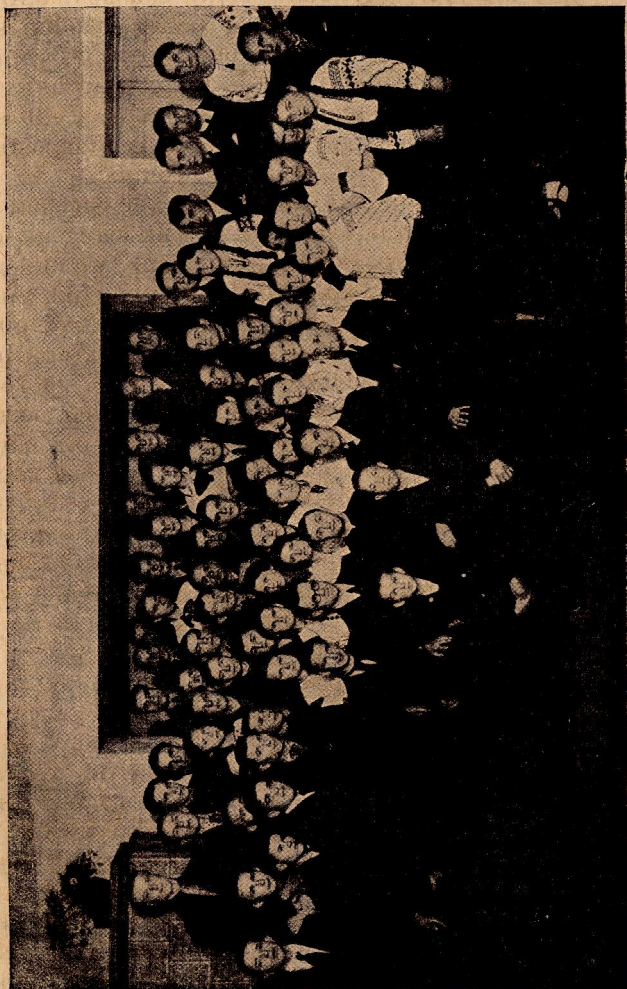
Організація й опіка ремісничої молоді росла. У 1930 р. мали ми вже молодь згуртовану в Зорі, яких 200, в тому вже б. 80 в 50-му пластовому курні, в бурсах на Ходоровського й на Личакові, теж 80, 30 було в Лузі, а около 100 по читальнях. Але це все було за мало. Та була надія, що буде краще, бо й наше громадянство Львова почало розуміти konieczність опіки над ремісничою молоддю. Доказом цього є хочаб факт, що на посвяченні прапору 50 ремісничого Курня, поза тим, що був приявний цілий Львівський Кіш, громадянство виповнило подвіря св. Юра вщерть а на вбиванні цвяшків в Бесіді в Народному Домі була повна саля. Теж і датки „за цвяшки“ посипалися щедро; бо вони покрили не лише кошти прапору, але й лишилося ще багато на таборовий виряд. Посвячення прапора ремісничого пластового курня випало величаво. Було воно в неділю в 12-й год. на подвірю св. Юра. Єпископ Бучко відправив Службу Божу й посвятив прапор а Високопреосвящ. Митрополит поблагословив з балкону палати.

На Пасічній в новій Бурсі почалося нове бурсацьке життя ремісничої молоді. О. Голова Малиновський — як віцекоректор Духовної Семинарії — кожню вільну хвилину присвячував цій праці. Наглядав над викінченням поправи хати, над вставляванням центрального ogrівання і вихованням молоді. Однак серед своїх занять не мав о. Голова стільки часу, щоб міг особисто зайнятися вихованням молоді в Бурсі. До Бурси треба було настоятеля; не такого, що дбавби лише щоб бурсаки мали що їсти й щоб не „перевернули“ Бурси, а треба було настоятеля виховника. Треба було настоятеля, що полюбивби бурсаків - ремісників, та дбав про їхнє виховання. Одного дня о. Голова сказав до мене, що вже піднайшов настоятеля, й що це буде добрий настоятель й виховник. Хто ж це питаю? О. Квіт. О. Квіта знав я добре і сказав тоді до о. Голови, що це справді дуже щасливий вибір, це вимріяний виховник ремісничої молоді. І справді вже по двох місяцях показалося, як вміє о. Квіт виховувати ремісничу мо-

лодь. Цій справі віддався о. Квіт цілою душею. Бурсаки любили свого настоятеля, бо він і дбав за них по батьківськи. О. Настоятель й до варстату заглянув і до школи пішов довідатися як вчаться Бурсаки, пильнував, щоб у варстатах їх не кривдили. А в Бурсі і духовну науку сказав і про харч подбав і про розривку. Кинувся поміж людей, назбирав грошей, решта доложив о. Голова і о. Настоятель зо своїх кишень і купили оттак спортовий виряд. Бо о. Настоятель дуже добре знав, що спорт ведений вмілою рукою й під наглядом є не лише розривкою для молоді, але є й zarazом виховним середником, бо вчить карности, точности, меткості та виробляє характер. Та не дав о. Настоятель бурсакам спортового виряду й не сказав: „бавтеся“. Ні! Як вже мав виряд, зібрав одної неділі всіх бурсаків, прийшли теж молоді ремісники з міста та засновано Український Ремісничий Спортовий Клуб у Львові. Відбулися сходи, вибрано старшину клубу і почалася праця в клубі. Був гурток легкоатлетичний, та копаного мяча. Вправляти було де, бо о. настоятель за 10 зл. винаймив на „тренінги“ площу Гасмоней, яка тоді була при вул. Пасічній, віддалена около 150 метрів від Бурси. Почалася праця в УРСК. І яка була радість нас усіх, коли на легкоатлетичних змаганнях в бігу навпростець за Мистецтво Львова член УРСК був другим. Молодий ремісник заняв друге місце в бігу навпростець за мистецтво Львова.

Праця ішла прекрасно. Українська реміснича молодь Львова почала на добре організуватися. Та прийшло й лихо. Прийшли події 1930. р. Пласт розв'язано. Розв'язано й 50-й ремісничий курінь. Тямлю хвилину, коли ми в неділю ранком зійшлися в нашій домівці в Зорі, але вже не відбулися пластові сходи. Говорив тільки тоді Скавтмастер Кархут. Сказав до б. пластунів - ремісників, що вони мають тямити на ціле життя, що вони були пластунами. На цім ці сходи закінчено. Та б. пластуни завсіди приходили точно в часі, призначенім на сходи. З пластового куріня став гурток самоосвітників. Та цього було мало, треба було якогось товариства, щоб цю вже зорганізовану молодь дальше держати. Виділ „Зорі“ настоявав, щоб в неділю рано, не сходитися як це було давніше, бо з цього моглиби бути неприємности. Щож було робити. Скавтмастер Кархут піддав гадку заложити товариство чи клуб. По нараді, рішили ми заснувати КЛУБ: МОЛОДІ РОБІТНИКИ. Я навіть випрацював статут. Та доля цього статуту така сама як попереднього. В „Зорі“ життя молоді вже так не розвивалося як попередим. Силою

факту центр життя ремісничої молоді перенісся до Бурс, зокрема на Пасічну, де були два приятелі Ремісничої молоді: о. Голова Малиновський та о. Настоятель Квіт.

Вечір Слова й Пісні трьох Ремісничих Бурс м. Львова

З Клубом „МОЛОДІ РОБІТНИКИ“ не вийшло нічого. Одного разу застановлялися ми з скавтом. Кархутом, що робити. На клуб нема надії, є вправді бурси, та цього за мало. Радилися ми на всі лади й прийшли до переконання, що як

не має можності контактуватися з великим гуртом ремісничої молоді живим словом, то треба покористуватися друком. Нема клубу „МОЛОДІ РОБІТНИКИ“, то хай буде журнал „МОЛОДІ РОБІТНИКИ“. Запросили ми о. Настоятеля О. Квіта, п. Р. Данилевича та кількох старших пластуців й рішили видавати журнал „МОЛОДІ РОБІТНИКИ“. Так повстав перший журнал ремісничої молоді у Львові.

Осередок організованого життя ремісничої молоді перенісся на Пасічну. Бо там горіла праця, ціло організоване життя.

Одного разу 1931. р. просить мене о. Настоятель, щоб зайшов я 12. грудня до бурси на вечір в честь щедрого опікуна ремісничої молоді Митрополита Андрея. Пішов я. Ідальня була гарно прибрана, на стіні серед рушників портрет Митрополита. Саля була битком набита. Було старше громадянство, а переважала таки реміснича молодь. Цікавий я був на виступ струнної оркестри Бурси. Я знав, що о. Квіт приготував оркестру мандоліністів. Правду сказавши, я побоювався, чи що з того буде, бо руки навиклі до молота, заліза, дратви й т. п. ледви чи нададуться до струн. Та яке було моє приємне розчарування як точка оркестри випала справді бездоганно. Всі оплескували й тішилися, що є оркестра. Та мало хто знав звідкіля вона взялася. Добре знала про це кишеня о. Настоятеля.

Бурса на Ходоровського ч. 3. одного дня згорділа. Та й було чим. Та ж у журналі „МОЛОДІ РОБІТНИКИ“ було написане чорне на білому, що редакція й адміністрація журналу „МОЛОДІ РОБІТНИКИ“ міститься при вул. Ходорівського ч. 3. в Українській Ремісничій Бурсі.

Прийшли важкі часи кризи. Число молоді у Львові значно зменшилося, але зате збільшилася праця над нею і для неї. А ця праця ніколи не йде на марне. Яку я мав приємність, коли в Т-ві „Сила“ що тепер прегарно розвивається, стрінув б. пластуців, стрінув членів УРСК-у, бурсаків при праці. А працювати треба, передовсім у Львові, де дуже нам дорогі всі стійки, де виховується наша реміснича молодь.

Відповідне виховання вкаже цій молоді шлях, яким треба йти до великої і світлої будучности українського народу. Не гаймо проте часу...

ВАСИЛЬ ГЛІБОВИЦЬКИЙ.

На стрічу соняшному завтра

Нераз пригадуються мені дивні вражіння з моїх діточих літ. Пригадую собі як нині цю незабутню хвилину, коли я перший раз приїхав у місто. Дивні почування чергувалися в моїй душі. З одного боку манила мене величність та різnorodність міських будівель, манив мене рух та багатство міського життя, а з другого щось відтручувало мене від цього міста щось заморожувало мій діточий запал та родило охоту що скорше втікати з міста та вертати на село. Ці протилежні почування, що з такою яркістю виступали в моїй діточій душі, і відтак пізніше ще не раз відзивалися та змагалися в мені. Застановляючись над ними, я прийшов до висновку, що вони були питомі не тільки в моїй душі. Певно, що подібні вражіння повстають у кожного уроженця українського села, що при зустрічі з містом мусить зводити своєрідну боротьбу в своїй душі. У висліді він або втікає назад на село, бо інакше не може заспокоїти свого серця, або остає в місті, але губить своє українське обличчя.

І ось ця дивна загадка станула в цілій гостроті перед моїми очима й цікавила та мучила мене. Приглядаючись до міста, я зрозумів, що воно має особливо важне значення в житті кожного народу. Бо ж у містах властиво зосереджується ціле життя та відбуваються й вирішуються всі важніші події. Місто це неначе бючки, що посилюють рух крові в національному організмі. В них кується доля народу.

А тимчасом коли йде про нашу землю, то ці бючки не наші, чужі — ворожі. І ось великанська трудність для правильного життя та розвою нашого національного організму. Якщо ці бючки-міста чужі, то вони не можуть відсвіжувати, а хіба тільки затроювати нашу кров. У цьому мабуть теж криється головна причина наших історичних невдач та щербатої долі... Тому перед нами стоїть переважне завдання здобути міста та поставити їх на службу Української Нації.

Як з одного боку це завдання величне, так з другого важке. Нажаль за нами болючий історичний досвід, що ми

ще досі не доросли до цього завдання, що український на-
рід ще досі не зумів його для себе корисно розв'язати.

Ах, скільки вже жертв упало в цій довговічній бороть-
бі за українське місто! Скільки смільчаків потонуло безпо-
воротно в чужому морі! І ось перед нами переважне питання,
де причина цьому та яка рада на це?

Складне це питання й нелегко відповісти на нього. Та
всетаки поспробуймо.

Чуже місто, це чужий світ, що його треба або зробити
своїм, то значить перемогти, або присвоїтися до нього себ-
то піддатися йому. Очевидно ця друга можливість не сміє
заіснувати, тому треба брати під увагу тільки першу. Ми
мусимо місто робити своїм! Що це значить? Ми мусимо на-
дати містові наш український характер, мусимо зберегти в
місті наш український побут, мусимо створити нашу власну
цивілізацію. Як неподібне українське село до чужого села,
так теж мусить відрізнятися українське місто від чужого мі-
ста. Це основна, життєва справа, якої на жаль зовсім не ро-
зуміли дотеперішні провідники нашого міського елементу.
Не розуміли, бо їх засліплювали різні інтернаціональні гас-
ла та ошоломлював дурман соціалізму. Вони йшли на паску
чужих наганячів та вірили, що поза справою шлунка (що і
його до речі вони ніколи не наситили) не має ніяких важні-
ших питань. Для них питання національної душі українсько-
го міського елементу просто не існувало, як щож його від-
чували, то відносились до нього з нехиттю та вважали його
зайвою трудністю при розв'язці соціального питання. Тому й
годі надто дивуватися, що в місті ми програвали та не вspi-
ли добутися бодай мінімальних успіхів. Скажимо собі отвер-
то — ми програвали, бо самі не хотіли виграти, а римська
пословиця каже *volenti non fiat iniuria* (тому, що собі так
бажає, не діється кривда). Тому вина за наші невдачі в мі-
сті спадає в першу чергу на цих наших сліпих соціалістичних
провідників, що свідомо, чи може й несвідомо вели наш
міський елемент... у пропасть. На щастя, вони вже майже
перевелися й дай Боже, щоб їхній сумний приклад був гріз-
ною перестрою для всіх грядучих українських поколінь.

Кудожу ж іти нам, щоб не зайти в пропасть? Якими шля-
хами має ступати український міський елемент, щоб не тіль-
ки зберегти своє національне обличчя, але й перейти до пе-
реможного наступу в затяжній боротьбі за українське місто?

Засоби до цього прості, але це тим більше підносить
їхню важність. На першому місці стоїть національний гарт,

своєрідна відпорність, що передовсім витворюється через сильне привязання до своєї родини та своєї Церкви. Досвід доказує, що наш сільський хлопчина так довго в місті зберігає свій національний характер, як довго носить у серці пошану, любов та привязання до своїх батьків, рідної хати, рідного села і як довго жевріє в ньому вогонь предківської віри, любов до своєї Церкви, до свого обряду. Коли ж почнуть холонути ці святі почування, приходить повільне відчуження, що звичайно кінчиться національним відступництвом.

Святоюрський Собор
у Львові в пам'ятних
днях свята У. М. Х.

твом. І тут знову бачимо, яку шкідливу, юдину роботу виконували і ще почасті виконують наші соціалістичні перевертні, що своїми гаслами нівечать не тільки віру в Бога, але й висмівають любов і привязання до родини та традиції, як безвартний, безглуздний, а навіть шкідливий забобон. Цим чином вони підготовляли ґрунт не тільки для приходу комунізму, але також промощували шлях для переходу українського міського елементу в чужий національний табор. Тому на сторожі нашого національного характеру мусимо поставити сильне привязання до родини, традиції та рідної Церкви!

Одначе нам замало тільки цього, щоб ми зберігали свій стан посідання в місті. Ми мусимо постійно розростатися, поширюватися, здобувати все нові становища — одним словом вести переможний наступ. Тож мусимо постійно думати про наступ і його дійсно переводити на ділі, бо хто стоїть на місці, цей уступає.

Від чого ж залежить його успіх? На це складається багато чинників, але ми звернемо увагу тільки на найважливіші: Першою передумовою являється відповідне духове наставлення, що дає людині розмах, бадьорість, та заборчість, розпалює в ній охоту до боротьби, чину — наступу. А це пробове духове наставлення родиться з почуття власної вартості й сили. Знову ж це почуття витворюється через здорову релігійність — коли зі мною Бог, то хто проти мене? — через глибоку свідомість своєї національної гідності та через певність у своєму званні. Цей останній момент має ще це практичне значіння, що запевняє українському ремісникові чи робітникові перевагу в конкуренції з чужинцями. З притиском треба підкреслити, що кожний українець мусить бути справжнім мистцем у своєму званні, а роботящистю та солідністю мусить здобувати пошану та славне ім'я для українського ремісничого чи робітничого стану.

Очевидно, що цього наступу годі виконати одинцем. Тому треба при цьому залізної солідарности та зразкової зорганізованости всього українського міського елементу. Це незвичайно важна справа, щоб українці в місті держалися тільки своїх товариств та послідовно сторонили від чужих, бо тільки в своєму товаристві можна створити творче українське середовище, що в ньому можуть жити й розвиватися власні національні ідеали. Тільки в чистих українських товариствах може розвиватися наш власний національний міський побут, наші звичаї, та традиції. Не треба мабуть окремо згадувати, що всякі ближчі звязки з чужими, а зокрема т. зв. мішані супружжя, є для українського міського елементу незвичайно шкідливі, бо вони якраз або впрост нищать, або бодай засмічують чи затроюють наше українське середовище у самому нутрі. Хто був у Східній Україні, де ще до того не було між нами й москалями ні різниці у вірі ні в обряді, той знає, як скоро — просто на очах — мішані супружжя приносили загибель для національного характеру нашого міського елементу. Тому треба на цьому місці повторити гасло, що за ним ідуть уже деякі свідомі наші села: „мусимо триматися купи, як жиди“. Це гасло мусить

стати начальною засадою для українців, що живуть у містах.

Але тяжко говорити про національну солідарність там, де панує вузьке себелюбство та брудна користолюбність. Щоб запанувала національна солідарність, мусить змінитися цілий дотеперішній спосіб думання, цей своєрідний „рутенський“ світогляд, що голосить такі засади, як ця злощасна: „моя хата з краю“, чи „якось то буде“ і т. п. Цей світогляд мусить згоріти в огні нових думок, нових поглядів на життя та його зміст. А вони голосять, що зміст та змісл життя полягає не в посіданні та вживанні, а в боротьбі та здобуванні, що жити тільки для себе властиво не варто, бо смак життя можна найти тільки в службі для вищої ідеї. Вони навчають розуміння жертви для нації й то не тільки жертви гроша, праці та здоров'я, але також жертви своїх власних амбіцій. Годі нам тут точніше застановлятися над неоціненою вартістю цього нового світогляду, що являється для нас неначе сходяче весняне сонце, бо несе нового духа, якому ніякі темні сили не зможуть опертися. А цей світогляд це світогляд усіх героїв-мучеників від переохристиянських починаючи, а на тих, що зложили свої голови під Базарем та Крутами, кінчаючи. Але не про кінець, а властиво про новий початок нових геройських рядів треба і сміло можна говорити. Бо цей новий світогляд уже стає символом віри для нового українського покоління, цей новий дух уже теж запалюється й у душах молодого українського ремісництва та робітництва, що видало вже навіть з-поміж себе нових героїв-борців за високі ідеали. І саме це для нас запорука животворчої нації, що вже скоро прийде нове, краще завтра — для Української Нації.

ВАСИЛЬ КАРХУТ.

Український ремісничий пласт

Пластовий рух серед ремісників зродився у нас, як наслідкування такого ж руху серед середньошкільників, хоч у своєму англійському первовзорі ген. Байден Поуел виходить саме зі засновків, що організувати скавтові відділи належить в першу чергу серед міського ремісничого люмпен-пролетаріату. В своєму окресленні „що таке хлопець“ Байден Поуел, основоположник усесвітнього скавтіngu, виразно каже —

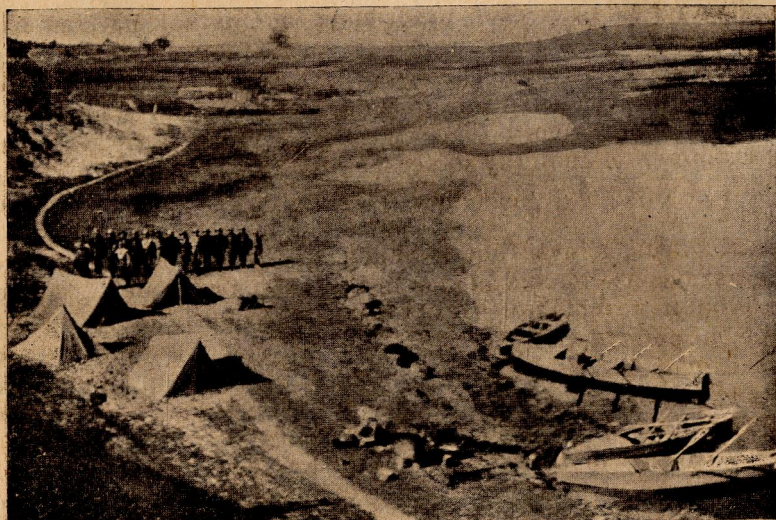
„Хлопець, найчастіше караний за пустоту а в бідніших верствах нераз покликаний перед судові кратки, є майже все добрим матеріалом на людину. Дайте йому щось пожиточне до роботи, займіть його думку чимось, що відповідає його способів думання, а будете могли зробити з ним усе, що схочете. Не поступайте одначе з усіма хлопцями після одного прийнятого зразка, лише старайтеся відгадати його вдачу й до неї примініть систему пластового виховання.

„Тому, якщо належиш до якоїсь організації, заложи в ній пластовий гурток, якщо ж не належиш, збери 5—7 приятелів, знайомих і з ними створи пластовий гурток. Не йди до цього, або другого, щоб прийняв тебе до гуртка, але сам завяжи гурток. Купи пластовий підручник, прочитай його два рази й заложи гурток“.

Саме тому, що пластова організація серед ремісників з'явилася як копія такоїж організації середньошкільників, Пласт серед ремісників не йшов. Були слабкі відділи, шумно названі 50 курінем, де було яких 6—8 людей, недокінчених гімназистів з ремісничих родин, що вдавали ремісників. Була вольниця — 70 курінь, зорганізована теж докінченим гімназистом. Але ширше рух в маси не йшов. Збирались вряди годи хлопці ремісники до Товариства „Зорі“, щоб вислухати принагідного викладу й випити чай. І то лише зимою, літом хлопці з „Зорі“ зникали. Був це 1927 рік, осінь.

Тоді саме Верховна Пластова Команда призначила мене звязковим 50 куреня, на ділі дістав я доручення завести

там лад, бо це взагалі не був курінь. Майно порозтягуване, сварки між кількома тими членами, що зісталися ще, доноси за неперестерігання пластового закону (курення й пиття). Перший рік я промучився. Нічого не виходило. Годі було взяти їх цупко в жменю. Розлазились. По перших кількох тижнях захоплення новинкою, втікали з організації. Ремісники — це не середньошкільники, сказав я собі. Присів до підручників. Прочитав вище цитовані слова Байден Поуела.

Водний табір 50-ого ремісничого куріня

Світ мені прояснився. На феріях я опрацював зміст кільканадцяти гутірок для ремісників, продумав способи, щоб їх запрягти до праці, а не лише говорити до них. Я хотів зацікавити ремісників-пластунів самоосвітною працею, читанням історичних оповідань, повістей, далі звернув увагу на добрий тон, прогульки, пластові вправи, таборування, впоряд, пошанування однострою.

В осені 1928 р. спробував, чи пішла моя праця на марне, чи ні. Дальший досвід показав, що ні. 50 курінь пучнявів, членів прибувало щораз більше й не відлітали по кількох там сходинках. Організувались гуртки, що в них розроблювалось те, ще я подав гуртом для цілого куреня. Показалась потреба видати пластовий підручник для плас-

тунів, такий, що просто, не штудерно, без зайвих філософувань вияснювавби суть і завдання пластового руху. Появилась друком моя „Перша проба пластуна“, опрацьована в дусі моїх спроб над ремісниками. Книжка розійшлася миттю. За перший піврік 1929 р., розійшлося більш як 1.500 примірників (підручника) з 2000 накладу.

Ремісничі курені починають виростати як гриби на дощі (Жовква, Унів, Левандівка). Весною 1929. р. організуємо мандрівні табори на Волинь, ріками — Ратою, Бугом, Лугою на Стир.*) Човни в Жовкві зробили самі ремісники-пластуни. На другий рік (1930) весною відбуваються кемпінгові 2—3 днівні перевишкольні табори в околиці Львова (Сагара). Тогож самого року відбулося посвячення 1 пластового прапора ремісничого 50 куреня. Літом тогож року відбувають ремісники-пластуни 21 днівний водний табір під шатрами а саме аж в Луцьку (де залишили ми попереднього року наші два човни „Скоб“ і „Хортицю“), звідтам вже 4-ма човнами, Стиром на Припять до Пинська, а далі Принятю через озера Небель, Біле на ріку Турію, до Ковля.**)

Всіх учасників було 19. Неодному з них, табір цей залишиться на ціле життя дорогим спомином великого спортового зусилля і пластового гарту, крім цього пластуни-ремісники таборували теж на Соколі к Підлютого, в Монастирі.

1930. рік. Осінню, самому розгарі праці, прийшло розв'язання Пласту. Розв'язано тим самим також усі ремісничі курені. Пластовий рух серед українського ремісництва, що так блискуче заповідався й мав навіть кращі вигляди, як серед середньошкільників, здержано, з великою шкодою для Української Нації.

*) Спомини появились окремою книжечкою: Тарас Крушельницький: „На тихих водах“. Вид. Іскра. 1930.

**) Мої спомини під заг. „Поліські мандри“ друковані у фейлетонах „Нового Часу“.

КОСТЬ ГАРАНЧУК

„Нічо нам лихо ні пригоди“

Хроніка Табору для фахово працюючої молоді на Соколі

Серпень 1936.

Читачу! Життя — це далека дорога!

У дорозі — сонце, хмари, бурі, громи... у житті радість, смуток, безжурність, одчай...

Коли Тобі сонце у вічі золотим промінням засяє — хапай його жадібно й ховай неначе скарб прецінний, щоби в час негоди гріло Тебе й тих, що біля Тебе.

А коли хмари смутку засядуть на Твоєму білому чолі, коли імла зневіри заступить блиск Твоїх очей — прочитай ці рядочки й... усміхнися так, як сміється сонце... життя — радісно!

— — — — —
На Соколі тиша. Чекають на гостей-таборовиків третього з черги — хоч коротко-термінового табору. Все готове. З напруженням чекає свисту колійки. То вона має принести на своїх плечах нових людей. Людей, що мають жити життям родини вірлів-скобів. Скільки їх буде? Які вони? Цікаво! Як пройде проба першого ремісничого табору тут у нас на Соколі? Як Сокіл прийме тих людей з мозолистими руками та глибокими борознами на чолі? Чого ждуть вони по тяжкій праці в ремісничих варстатах? Що готує їм Сокіл?... Він приготував їм нову школу, школу пластового життя, приготував це — чого не приготує ніхто у великому місті, ні в тихому селі й нігде на широкому і далекому світі... таку силу має Сокіл таку велику силу!

Зимний, легенький дощик кропив дорогу. Але з часом зупинився і покращало довкруги. Лиш холод та хмари окутували своїми крилами наче пеленками долину Лімниці. В далені чути свист колійки. Це вже їде Табор. Все, що жило на Соколі вибігло на стрічу. З далека несеться стогін машини. Ще трохи терпеливості й колійка перед нами. Набирає в свої легені нової сили, щоби доїхати до Сокола і нарешті стає.

Викидає зі своїх »вагонів« гостей — будучих таборовиків, а сама йде далі в свою дорогу.

Наша ж таборова брать як прочане: з валізами, клунками, коли б парасолі не бракувало б мабуть нічого... Всеж таки хлопці приємні й гідні Сокола. Не диво, що він усміхнувся і втішився. Пізнав своїх і зрадів, що за него не забули.

По прибуттю учасників »табор пішов в рух«. Тут і там бігав обозний Цвях і видавав грімкі прикази, що їх було чути аж за Сеглісом, а пан командант перебирав в свої руки урядування на команді. Все кипіло. Рух, біганина, крики, гамір, шум... Розтаборилися учасники в І куріні. Все ще не освоєне, але всеж таки досить свобідно й голосно рухається. Сокіл прийняв гідно своїх дітей-ремесників. Пригорнув як батько...

Всеж того самого дня як приїхали, »наші хлопці« всіли відвідати й Остодір. »Ясне Сонічко« прекрасно заосмотрило Ремтабор у сінники. Там бачите було їх багато, а у нас нічого, бож кожний думав, що в таборі все готове й... ліжечко »Братчики, в таборі мусите про себе самі подбати« — так мовив Цвях.

Перший таборовий день перейшов під знаком улаштування та впровадження табориків у нормальне таборове життя. Рано кропив дощ дорогу, по обіді вимивав учасників з великоміського бруду, а у вечір колисав до сну... Разом з дощем зимно й холодні вітри не забували за нас. Мимо цього гумор був. Табор тримав »фасон«.

— — — — —
Раннім ранком свиставка вирвала табориків зі сну. Розкривають очі — а тут погода. На світі прегарно, але холод дається в знаки. Померзли. Добре померзли. Деякі думають назад шубовсьнути під теплий коц. Але тут... Збірка! Обозний Цвях запізнає учасників з ранньою руханкою. По півгодинних вправах розігрались хлопята. Але тут знова несподіванка: купіль в Лімниці. Хто то видумав? — майнула думка, та то раз-два й хвороба готова.

Приказ! У воду! Нема ради. »Полізай« брат.

Уух, — крикнули гуртом. Холод! Вода кости крутить! Пане обозний, пальці відмерзнуть. Уух!

У кожного кисла міна.

Аж ось, масаж. По купілі в холодній але бистрій Лімниці масаж. Одно слово — вже розгріває померзлу братьву.

Розгрілись. На устах усмішка. Як гарно! Тепло! Хтоб його знав, що так гарно буде.

Вертають від купелі — свіжі, усміхнені молодці. Сміх, жарти. В таборі рух. Все готується, »пущується« до звіту. По

черзі приходимо до виконання порядку звичайного таборового дня. Звіт — молитва. Приказ: Сьогодні відбудеться перша ватра. Ватра! Як вона буде виглядати? За хвилию хлопці взяли до роботи й на очах виросла ватра, якої Сокіл ще не бачив. По сніданні впоряд-муштра. Далеко по таборі розносяться прикази обозного Цвяха: Позірі!.. Спочинь!

Не минає учасників і фізична праця під кличем — впорядкування таборових „Областей“. Не брак і маркирантів. Підемо на малини! Але гов! — приказ — хоч не хоч мусиш робити. А як порядки вже готові то снідання друге „фасували“, а далі будували шатра, бо шатро на прогульці це дуже важна річ. Тож мусимо поставити його так, щоби чоловік навіть в непогоду виспався й відпочав... Конечно треба ставити отвором до вітру, в долині, де звичайно найбільше води. От так розпинали ми полотна, що аж шнури виповідали службу. Розуміється спання під шатром навіть в баюрі це „люксус“. Все гаразд! Будувати шатра вміємо! Але ж кухня — то прибіжище всіх „волоцюг“. Без неї не можна дати собі ради. Але й це пішло добре. По такій підготовці — та викладі про манднівництво табор може йти в дорогу на прогульку. Чути голос п. обозного „тов. Дашкевич, конечно брати зі собою твердий ковнірець, краватку, а для вигоди білого метелика! По можноості й перину можна захватити“.

Виклад прегарний! По таборі гомонить сміх, регіт і радість.

Користаємо з гарної погоди й ясного сонця. Купаємася другий раз в холодно-бистрій Лімниці. Вода, як перше, зимна! Чому вона така холодна? Виходимо на беріг — а тут так гарно, тепло, соняшно... Це краса... Це життя нових запоріжців, спартанців. „Ніщо їм лихо ні пригоди“. Вони загартовані. Готові на все! Виконати найбільший вчинок — коли того вимагатиме слушний час.

Не легко було вирвати табор із хвиль бистро-текучої Лімниці. Але приказ. Все готове до відходу. Ідуть юні постаті на обід. Обідається звичайно при таборовім столі при гучнім „смачного“. По „фасі“ відпочинок. Все йде поготорити сі собою.

Друга частина дня проминає на приготуванні ватри. Зі всіх усюдів тягнуть ріща. Будують ватру. Праця кипить...

Ватра мусить бути велика, велика!

Як запалимо, то щоби аж під хмари летіли вогневі язики.

Поставили ватру. Готовий стіжок ріща. Всі з зацікавленням чекають найважливішого моменту.

Вечірній сумерк. Сонце сховалось за верхи. Скорою ходою наближається ніч. Все очікує чогось. Навіть природа затихла.

ЗБІРКА!

Все готове. Паде приказ: Підпалити ватру!

Виходять постатті. Зігнулись. Чирк. Загорілось ріща. Дим, тріск, полум'я... Помаленько спочатку, потім щораз скорше огортає полум'я свою жертву.

ПОЗІР!

Із юнацьких грудей виривається стокрила „Ше не вмерла“. Ген далеко, далеко пролунали слова нашого гимну. Закордись серця з вогненими язиками ватри. Грімко лунають слова: „душу й тіло ми положим“... положим для ВЕЛИКОЇ СПРАВИ... Ватра розгорюється. Полум'я підноситься вище. Огортає все й всі відчують, що в цей мент зродились ми наново, ми молоді українські юнаки. На згарищах вогнів та при полум'ях таборової ватри сходило для нас сенце — нового життя. Наші душі за все дотеперішне буття не поширилися більше як тоді, коли вогонь серця горів разом з долум'ям ватри. Тоді ми пізнали, що то значить: любов, змагання, геройство, посвята! Тоді ми собі присягнули: гордою поставою, твердим, непохитним зусиллям вирвати Народ зі сну й безділля та збудити його до нового життя.

Спочинь!

Слово забрав Командант. Говорив нам про грізний час, який переживаємо. Побідниками зі змагань вийдуть тільки найсильніші. Українську силу виховає Сокіл і інші табори, де гомонять наші пісні, де рвуться до діла українські руки, де палають наші вогні. Так! Тоді — як по всіх закутинах нашого краю палатимуть такі вогні — то ми можемо сміло кинути визов ВПЕРІД!

ЗА НАШУ СПРАВУ! »Ми готові на приказ« заговорить кожне українське серце. По мові Команданта забрав голос Обозний. Його мова торкалась таборових справ. Табор на Соколі не для емеритів, а для молодців, що люблять невидги й тверде життя. Хто знає пощо жие — цей зрозуміє таборове право.

Опісля співали ми стрілецькі пісні. Гордо й свobodно лунав наш спів. Не знав перепон й перешкод. І в серцях молодих юнаків творились нові цінності й незнані досі ідеали.

ПОЗІР! ЗБІРКА!

Здійняли прапор, дали знак на нічну тишину. Все заснуло на кілька годин... З зорею стануть до праці! На все не заснуть ніколи, будуть жити, бо мають для кого!

Слідуючого дня ходили ми до церкви на Камянець. По обіді плянували прогульку, та сильний дощ не дав йти на верхи. Обов'язувала програма звичайного таборового дня. Дощ, слота, зимно, холод, та хлопці тим зовсім не переймалися.

Сміються, співають... Пообідний відпочинок. Виклад про слідження. Цікава річ — надзвичайно захопила молодих таборовиків. Перерва. Виклад Команданта про 4 поняття: інтелігенція, добре виховання, характер, здібність. Почалася дискусія. І говорити наші таборовики вміють. Запал розмови огорнув усіх. Втім свист. Кінець. »Другим разом докінчимо«.

»Ах та вечерея! Все перебила!« Жалують не одні. А так цікаво було.

День 24. 8. 1936 зачали ранішню руханкою в світлиці. Дощ не перестає та проте купаємося в холодній воді — ба новість Дачкевич зволили вскочити в бурхливі хвилі. Звіт і звичайна програма дня. Оригінальний впоряд на промоклому ґрунті. Гучні прикази Цвяха ділають так, що один перенявшись ними аж ногами себе накриває чи пак вивертається... Всі пізнають Пінязя. По впоряді гульня та наради в куріні. Регіт — крик — сміх!... Видно, що проживає весела братьва. »Ніщо нам лихо ні пригоди« колиж все таки привикли до вигоди...

Нічна тиша. Все спить. Аж ось притаєні звуки і дивний рух. То з одних до других пріч летять мешти, капці і всякого рода ґардероба. Воєнний вогонь обхопив усіх. Взаїмно обкидають себе градом куль таки власного виробу. Пригадалися веселі, щасливі діточі літа. Сміх, крик! Дижурний положив їм край. Затрубів ще раз. »Правда ми в таборі, а 10 років давно вже минуло«. Залягла тиша як в церкві.

25. 8, засяло довго очікуване сонічко й табор рушив в дорогу. Верхи здавалося закликали до себе... Пішли на Сегліс. Драпати прийшлося таки безпосередньо на верх. Але з моментом коли остання чвірка лишила табор напосілися на нас хмари і на нашу біду знова зачав падати дощик. Місто нарікати збираємо гриби, яких ту багато, багато. Тяжко йшлося. Віддихали мов ковальські міхи. Аж ось й малинник й малини є.!!! Підїли до схочу. Рушили далі в путь. Йшли хребтом. Оглядали верхи, яких незаслонили ще хмари. Дощ, ховатись під широкі віти ялиць. Розложили багаття. До табору вертали потоком. Ось вже й в таборі. Все рухнуло по »фас«. По обіді табор вирушив до Підлютого. Під проводом о. Бучацького, п. Команданта, і п. Обозного відвідав їх Ексцеленцію Митрополита ґр. Шептицького. По промовах о. Бучацького і п. Команданта заговорив до нас по батьківськи наш Провідник—Митрополит.

Привітав нас як батько, розпитував про наше життя й буття на Соколі в тих куріннях холодільнях.

По авдієнції оглянули ми митрополичу палату. Тут зустрів нас п. Др. Саєвич і запросив до себе на Осмолоду. Тим оглянули ми Природничий Музей Дібр Митрополії а внім скамянілий ріг буйтура, дичину, птахи, пстругарню, де плекають пстругів. Треба зазначити, що гостили нас д. солідно гірським медом. Над вечір Табор рушив домів. Знов дощ. Мокли аж до Сокола.

День пройшов надзвичайно гарно. Богато вражінь й багато дечого нового... Так пізнати і відчуті все можуть лише таборовики, ті, яким табор це дорога школа.

День 26 серпня почався не краще як попередний. Дощ д. солідний не вгавав ні на хвилину. Мокнемо весь час. Лише снідання вдалося зісти на сухо. Аж ось погода покращала. Деколи й сонічко виглянуло. Тай ми не дармували. Слухали викладу п. Обозного про мандрівництво. Потім слідувала фізична праця й порядкування в таборі.

О год. 10 прибув о. проф. Бучацький як відпоручник К. В. М. М. і провірив діяльність Рем. Табору. Пробував в таборі до год. 3 попол. Навіть їв з нами обід. Вражіння по контролі добре. Всіх таборовиків витав і прощав як батько. У серцях молоді лишився гарний спомин про відвідини. Пополудні вирушив Табор на прогульку на Гриньків Верх під проводом начальника кухні. Разом з нами залишили табор о. проф. Бучацький, інж. Костецький та п. Командант. О год. 7-й Табор вернув на місце. По дорозі загубили трьох паталахів. Вони — то по добрих радах Цвяха — заблукавши в хащах рішили зійти до потоку — в долину річки й в цей спосіб дістатися живими до табору. Всі були незвичайно здорожені. Ох то болять ноги. То то йшлося! Ах, спати! Відпочати. І по вечері все заснуло камінним сном. Відпочинок. Нічна тиша. Чути тільки свист таборової музики: вітру. В ту ніч лиш ялиці не спали й варта гучно накликуючись, давала доказ, що й вона не спить.

27. 8. заповідався дуже добре. Гарна погода — запорука сьогоднішної мандрівки на льорах колійки до Дарова. Рання руханка — як звичайно. Всі посхоплювались, лиш Булава вспіла добре заспати. По теплім сні хоч викупалась — то масажу не зробила. По сніданні й впоряді все всіло на колійку й помчало догори рікєю, аждо Мшани. На господарстві лишився найменчий таборовик Тадейко з п. кухаром Гарантієвичом. Табор мав час до год. 13, тому треба було справитись „гальоп“, шоби вспіти й захопити копійку в поворотній дорозі

Іхалося добре. Веселе товариство. Розспіване, гомінке. В Мшані висідаємо. Гайда далі пішоходом. Рушили на верхи, на кедровий заповідник, на Сідло між Молодою а Яйцем. Оглянули Молоду. Розтаборились, зварили чай. Але ось наближається 13. год. Скоріш, Спізнамо. Вперід! І Табор з фасоном рушив, що мога скоріше в долину. Змагання. Допоміг дощ. Біг навпростець, марш. Шум, крик, гук, тріск ломачча. Завзятий марш. Хто перший? Кожний думав і постановив: я мушу бути перший. Колійка йде. За всяку ціну осягнути її... Добігли. Допали до колійки. І так по чисельних трудах, великих поклонах, присідах Табор досягнув свого. Розтаборилися в колійці вигідно. А тут відпочинок, це дрібниця що ми мокрі, перемерзлі. Нумо сушитися! Сміх, жарти. Вертаємо домів, Грімко лунає наш спів. — ражінь повна торба. Аж згинались »хлопи«.

28. 8. дощ. Вивішено старий прапор для боротьби з дощами. Помогло. Переміг дощ. Все таки йдемо до Камянця на Богослуження. Кошиківка. Гарна гра спеціально на ховзкій дорозі. Обід. Гутірка п. Команданта про характер, самоосвіту, та самовиховання, Прогулька на Високу під проводом п. Обозного. Там й заночували. В таборі пуста.

29. 8. Вставання пізною годиною. Руханка. Молитва. Приказу не було кому давати. Пуста. Прийшов Табор а з ним гамір, радість і сміх. Не вгаває ця бадьора заграва навіть тоді, коли почали збирати ріща до прощальної ватри. А ось і перші її полум'я. Якось жаль зробилося. Невже справді покидаємо Сокіл? Остання наша ватра випала чи не найкраще, Слово прощальне мав п. Комендант. П. Обозний зясував підсумки 10-днєвної праці. Славко Петрів говорив в імені таборовиків.

Низкою стрілецьких пісень та гимном закінчили ми ватру й прощали Сокіл. Та нас мало... Всего 20.

На другий рік мусить нас бути більше!

По всіх землях нашого краю мають спалахнути ватри!

Доперва тоді наступить День Великої Ватри.

Збираймо до Неї ріща, гартуймо мозолисті руки й випростовуймо гордо наші душі.

ПОЧЕСНІ ЧЛЕНИ

Ремісничо-Промислової Бурси у Львові

ЇХ Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький
 о. Іван Залуцький
 Опер. співак Олеквандер Мишуга
 Дир. Василь Нагірний
 Майор Іван Бачинський

Члени добродії

Інж. Павло Дурбак
 Кооп. Пекарня „Золотий Колос“
 Агрон. Т-во „Праця“ ім. Левинського
 Др. Дарія Лежогубська-Чубатова
 Михайло Ярکا

ВИДІЛ Т-ВА РЕМІСНИЧО-ПРОМИСЛОВОЇ БУРСИ у Львові у 1936|37 році

Голова: о. Проф. Олександр Бучацький
 м. голова: Михайло Стефанівський
 секретар: Проф. Василь Цюнь
 скарбник: Методій Гебус
 господар: Михайло Галібей
 члени: Радн. Теодор Рожанковський
 „ Радн. Інж. Юліян Мудрак
 „ Др. Павло Цимбалістий
 „ Ярکا Михайло

ЗАСТУПНИКИ :

Дир. Степан Гевак
 Інж. Іван Мельник

ПРОВІРНА КОМІСІЯ:

Проф. Амврозій Березовський
 Сильвестер Процьків
 Дир. Ярослав Горалевич

Спис членів Ремісничо-Промислової Бурси у Льнові

1. Антоняк В.
2. Алиськевич Ю.
3. Преосв. Др. Бучко І.
4. Проєсв. Др. Будка Н.
5. о. Мітрат Базюк Олексій
6. о. Проф. Бучацький О.
7. о. Блозовський М.
8. Інж. Білінський Роман
9. Др. Білинкович Б.
10. Проф. Березєвський Амрозій
11. Біблос (фабрика)
12. Борковська Марія
13. Бунда Іван
14. Рєв. Бакович Петро
15. Батьківщина (Видавництво)
16. Бурачинський Андрій
17. Бабяк Павло
18. Беряк Олексій
19. Бонковська Ірина
20. Др. Бандель Іван
21. Др. Барвінський Олександр
22. Проф. Балаким Михайло
23. Др. Баріяк Олександр
24. Рєв. Боднар Михайло
25. Бабляк Михайло
26. Проф. Біленький
27. Бережанська Іванна
28. Береський Олександр
29. Беднарська Ірина
30. Біганський Михайло
31. о. Мітрат Вєйнаровський Тит
32. Витвицький Іван
33. Вовк Іван
34. Др. Волошин Михайло
35. Вишинський Микола
36. Посол Великанович Дмитро
37. Вітишин Степан
38. Виклинець Осип
39. о. Др. Глинка Лев
40. Галібей Михайло
41. Галібей Йосиф
42. Дир. Гладкий Петро
43. о. Годунько Осип
44. Гнатейко Зенон
45. о. Кан. Грицай
46. Глинчак Іван
47. Дир. Гєвак Степан
48. Радн. Гординський Дєнис
49. Гнатів Антін
50. Радн. Гануляк Григорій
51. Дир. Горалєвич Ярослав
52. Глушевський Юліан
53. Говикович Євген
54. Рєд. Голіан Роман
55. Мр. Грабович Юліан
56. Рєв. Гаврилко Антін
57. Рєв. Грабар Іван
58. Гранатир Юліан
59. Дир. Герус Методій
60. Гєлемєй Петро
61. Др. Гижа Іван
62. о. Канц. Галянт Микола
63. Галан Степан
64. Гонтар Микола
65. Інж. Гуран Кость
66. Президент Децикевич Волод.
67. Фабрика „Дєндра“
68. Інж. Дурбак Павло
69. Дєвда Михайло
70. Товариство „Дєстава“
71. Дубас Іван
72. Дяків Леонтій
73. Дружб'як Дмитро
74. Дир. Давидовський
74. Дир. Давидович
75. Дирель Степан
76. о. Дуткевич Євген
77. Дуфанєць Андрій
78. Дорожинський Микола
79. Дуткевич Володимир
80. Фабрика „Ергон“
81. Др. Евин Филип
81. „Е-сomp“
82. Дир. Заячківський Микола
83. „Золотий Колос“ пекарня
84. Зварич Петро
85. Заяць Адальберт
86. Зоммер Магдаліна
87. Захарко Теодор
88. Іванчишин Петро
89. Мр. Ісаїв Петро
90. Радн. Іванович Антін
91. Іваш Лев
92. о. Прал. Куницький Леонтій
93. о. Канонік Ковальський
94. о. Др. Костельник Гавриїл
95. о. Козіцький Петро
96. Коржинська Марія
97. Карп'як Петро
98. Клюк Степан
99. Рєд. Кєдрин Іван
100. Рєв. Квасниця Дмитро

101. Нач. Котик Тома
102. Інж. Крохмалюк Юрій
103. Кулик Петро
104. Проф. Калитяк Іван
105. Кребс Григорій
106. Кліш Михайло
107. Кооператива Інженерських Робіт
108. Радн. Костишин Антін
109. Товариство „Карпатія“
110. Др. Кашубинський Василь
111. Дир. Капуста Микола
112. Рев. Кубавич Василь
113. Кутковський Теодор
114. Др. Коберський Карло
115. Коваль Іван
116. Проф. Кульчицька
117. Крохмальницька П.
118. Мр. Кривукульський аптикар
119. Кривокульська
120. Кривокульська Т.
121. Карачек Марія
122. Керницький Іван
123. Курочко Василь
124. Кузик Андрій
125. Куцик Яким
126. Клюк Григорій
127. Конюх Іван
128. Корній Пилип
129. Ковтун Петро
130. Карп'як Петро лямборинт апт.
131. Др. Кришталівський Роман
132. Дир. Кульчицький Лесь
133. Дир. Костик Олександр
134. о. Др. Лаба Василь
135. о. Проф. Лада Михайло
136. Лаврів Марія
137. Сенатор Луцький Остап
138. Проф. Литвиненко Сергій
- 139а. Інж. А. Ліськевич
140. Лужницький Олег
141. Дир. Левицький Роман
142. Рев. Лобачевський Анатоль
143. Дир. Літинський Іван
144. Ліськевич А.
145. о. Лончина Василь
146. о. Др. Левицький Ярослав
147. о. Ректор Малиновський Ол.
148. През. Мудрий Василь
149. Мельничук Михайло
150. Рев. Маренін Ярослав
151. Мачалаба Дмитро
152. Др. Мацькевич Володимир
153. Максимович Роман
154. Музика Павло
155. Мариняк Евстахій
156. Інж. Мельник Іван
157. Радн. інж. Мудрак Юліан
158. Др. Максимонько Леонтій
159. Масний Павло
160. Дир. Медицький Зенон
161. Мороз Іван
162. Мельник Олександр
163. Маріяш
164. Рев. Миссак Теодор
165. Новий Час (Видавництво)
166. Ред. Др. Німчук Іван
167. Дир. Нагірний Евстахій
168. Др. Назарук Осип
169. Др. Надрага Олександр
170. Народна Організація Укр. М. Львова
171. Надрага Лев
172. Дир. Окиш Антін
173. Олійник Юліан
174. Онисько Олександр
175. Дир. Олексин Іван
176. Інсп. Ольховий Василь
177. Інж. Онишкевич Володимир
178. Інж. Охрим Олександр
179. Огородник Микола
180. Др. Овчарський Олександр
181. Рев. Олександрович Демид
182. Інж. Ольховий Ілярій
183. П'явка Теодор
184. Проф. Павенцький
185. о. Попель Теодор
186. Інж. Пежанський Олександр
187. Процьків Сильвестер
188. Пендюк Йосиф
189. Дир. Похмурський
190. Дир. Паньків Володимир
191. Дир. Постолук Петро
192. Пасічник Григорій
193. Інсп. Павлюк Мануїл
194. Інж. Попович Богдан
195. Петрика Любов
196. Паньків Максим
197. Пашкевич Євгенія
198. Др. Паньчишин Маріяна
199. Ред. Паліїв Дмитро
- 199а. Др. Осип Пеленський
200. Дир. Псдлуский
201. Процишин Ярослав
202. Дир. Пашак Онуфрій
203. Рев. Пилипчук Гарасим
204. Інж. Рижевський Василь
205. Рад. Рожанковський Теодор

206. Різняк Михайло
207. Дир. Рожейовський Теодор
208. Проф. Раковський Іван
209. о. Раковський Йосиф
210. Рогатинський Петро
211. Радловська Ірина
212. Рибачек Марія
213. Рибак Михайло
214. о. Др. Сампара Степан
215. о. Др. Стасюк Омелян
216. Стефанівський Михайло
217. Стець Михайло
218. Стецьків Михайло
219. Рев. Семянів Іван
220. Дир. Сидорак Юрій
221. Інж. Савойка Любомир
222. Проф. Сиротюк Павло
223. Сачинський Дмитро
224. Строкон Антін
225. Проф. Др. Старосольський В.
226. „Сільва“ (фабрика хемічна)
227. Радн. Скспляк Ярослав
228. Дир. Свищ Данило
229. Коопер. „Суспільний Промисл“
230. Інсп. Стернюк Іван
231. Союз Українських Купців і Промисловців
232. Дир. Семчишин Василь
233. Сирко Александер
234. Стефанюк Юлія
235. Сидорак Василь
236. Сірко Ірина
237. Стельмах Василь
238. Тарнавський Осип
239. Др. Терлецький Михайло апт.
240. Проф. Таранько Михайло
241. Танчаківський Юрій
242. Тичинський Петро
243. Тютюк Степан
244. „Торін — Бюро“
245. Радн. Тимкевич
246. Дир. Тиктор Іван
247. „Унія“
248. Др. Федір Ігор
249. Фортунна Нова
250. Радн. Федусевич Юліан
251. Дир. Филипович Іван
252. Федоришин Теодор
253. Фарина
254. Фостяк Іван
255. Хамула Михайло
256. Дир. Хомяк Дмитро
257. о. Харина Василь
258. Хомин Василь
259. Цьонь Василь
260. Др. Цимбалістий Павло
261. Чума Василь
262. Чумова Марія
263. Проф. Чума Богдан
264. Др. Чубатий Микола
265. Мр. Чума Ярослав
266. Др. Чума Володимир
267. Дир. Чір Антін
268. Чорній Іван
269. Інж. Чайковський Євген
270. Шпаківський Михайло
271. Др. Юзич Іван
272. Юзич Іван
273. Ющишинова Марія
274. Ярка Михайло
275. Ярослав Володимир
276. Ярема Ілія
277. Ясінчук Лев

Спис бувших питомців Р.-П. Бурси від 1898--1935 рр.

1. Абрагамовський Роман
2. Адамек Іван
3. Альшинський Стах
4. Андрусишин Яким
5. Антонович Богдан
6. Бандинда Стефан
7. Байка Олександр
8. Базюк Григорій
9. Бабяк Павло
10. Бабійчук Ілько
11. Бачинський Іван
12. Башківський Засиль
13. Башюк Володимир
14. Байдак Василь
15. Баньковський Володимир
16. Балита Стефан
17. Башрич Войтко
18. Бандрівський
19. Баран Григорій
20. Баранишин Микола
21. Базарник Мирослав
22. Боберко Михайло
23. Боруговський Михайло
24. Борецько Володимир
25. Босович Павло
26. Боронович Йосиф

28. Борецький Лев
29. Борецький Андрій
30. Бойко Остап
31. Бохонко Іван
32. Боднарук Константин
33. Безлишка Ізидор
34. Бережницький Павло
35. Бережницький Михайло
36. Бескевич Дмитро
37. Белей Василь
38. Білінський Григорій
39. Бішовський
40. Білас Володимир
41. Білосор Мирослав
42. Білик Михайло
43. Блишак Стефан
44. Билонь Стефан
45. Брезіцький Стефан
46. Брезіцький Олекса
47. Бречка Іван
48. Бушковський Володимир
49. Бирчик Василь
50. Букшований Іван
51. Буцманюк Іван
52. Бунш Павло
53. Винницький Ілія
54. Вишневський
55. Вирша Олександр
56. Вихопень Василь
57. Вишинський Євген
58. Висоцький Михайло
59. Васильців Степан
60. Васараб Володимир
61. Васараб Іван
62. Василина Дмитро
63. Васильківський Волод.
64. Василів Василь
65. Валій Іван
66. Величко Кленофонт
67. Верхола Сильвестер
68. Венгрин Дмитро
69. Вередин Остап
70. Войціховський Андрій
71. Вошак Антін
72. Воробець Володимир
73. Воловина Гнат
74. Волшин Микола
75. Волчук Петро
76. Вовчик Теофіл
77. Вовчик Теодозій
78. Вовк Степан
79. Войтович Михайло
80. Вовк Михайло
81. Вовк Іван
82. Войнаровський
83. Вовчук Петро
84. Волошин Григорій
85. Возняк Мирослав
86. Вінтоняк Роман
87. Вішук Іван
88. Віхоть Олександр
89. Гарух Михайло
90. Ганішкевич Володимир
91. Ган Лев
92. Гарасимів Теодор
93. Гайдук Казимир
94. Гнатишак Петро
95. Гандзюк Богдан
96. Гайовий
97. Галушка Петро
98. Галун Степан
99. Гавриляк Павло
100. Гаврилишин Данило
101. Галун Павло
102. Гарасевич Олександр
104. Гарасевич Олесь
105. Гірняк Августин
106. Головінський Нікон
107. Горейко Адам
108. Голодовський Теодор
109. Грабчак Василь
110. Гранковський Михайло
111. Гриців Дмитро
112. Гринішак Володимир
113. Грицьків Василь
114. Грибівський Борис
115. Грибівський Юрко
116. Гриців Демко
117. Грибінський Анатоль
118. Гуль Григорій
119. Гудяк Харитон
120. Гуменюк Володимир
121. Губіцький Володимир
122. Гунько Іван
123. Гунт Володимир
124. Гвоздзевич Теофіл
125. Геців Константин
126. Гереша Микола
127. Геречка Мирон
128. Гілевський Петро
129. Гіджак Олекса
130. Гумиляк Анатазій
131. Гурнякевич
132. Гурний Павло
133. Гранатир Денис
134. Давидович Василь
135. Данилович Михайло
136. Демчина Микола
137. Демидчук Левко
138. Дембіцький Іван

139. Дембіцький Людвик
140. Держило Володимир
141. Демяній Дмитро
142. Деркач Петро
143. Дідик Андрій
144. Добрянський Василь
145. Добрянський Ілько
146. Добросинець Степан
147. Добротвір Іван
148. Домяник Ярослав
149. Домкович Петро
150. Довганич Володимир
151. Дидак Василь
152. Дума Орест
153. Дубравський Евстахий
158. Дутковський Степан
154. Дулька Іван
155. Дулемба Микола
156. Джавала Ілія
157. Дибас Роман
159. Дуткевич микола
160. Дуткевич Ярослав
161. Дубіняк Лев
162. Дуткевич Роман
163. Дурбак Ярослав
164. Єлиїв Демян
165. Жарський Франц
166. Жарковський Тесдор
167. Ждан Стефан
168. Жолобович Микола
169. Жуковський Іван
170. Жупник Ілько
171. Жук Василь
172. Заколяк Йосиф
173. Загаєвич Семен
174. Завербний Максим
175. Зайшлий Пантелеймон
176. Зелений Стефан
177. Зубкевич Роман
178. Згурський Микола
179. Зубар Михайло
180. Івашко Іван
181. Івашкович Михайло
182. Івашків Антін
183. Іванів Степан
184. Іванів Атаназій
185. Іванців Степан
186. Іванишин Василь
187. Іванюк Володимир
188. Іванець Микола
189. Качмар Гриць
190. Карма Антін
191. Калинський Омелян
192. Каськів Василь
193. Карпа Евген
194. Карпів Іван
195. Кам'янський Евген
196. Казанівський Іван
197. Кеніч Іван
198. Кеда
199. Кенешук Іван
200. Кінаш Теодор
201. Козуляк Михайло
202. Коцюмбас Михайло
203. Корецький Григорій
204. Костів Степан
205. Ковальський Григорій
206. Козій Яків
207. Ковалишин Яків
208. Коник Володимир
209. Ковалик Тадей
210. Ковалишин Василь
211. Ковальчук Михайло
212. Козюринський
213. Корчовський Олекса
214. Корошошин Антін
215. Костецький Степан
216. Корецький Евген
217. Коцюмбас
218. Конюх Михайло
219. Кскош Йосиф
220. Королик Володимир
221. Колос Василь
222. Козак Омелян
223. Ковалик Евген
224. Ковальський Мирон
225. Королик Петро
226. Кожан Василь
227. Коць Маркіян
228. Ковальський Маркіян
229. Ковальський Миксела
230. Копиняк Іван
231. Коць Йосиф
232. Ковалів Володимир
233. Кней Григорій
234. Криницький Антін
235. Креховецький Василь
236. Крупник Лев
237. Крупник Володимир
238. Кравс Володимир
239. Криницький Василь
240. Кривута Іван
241. Крехта
242. Кравчук Льонгін
243. Криса Василь
244. Кравців Осип
245. Кручок Йосиф
246. Кравців Петро
247. Кметь Михайло
248. Кучер Іван

249. Кучер Антін
250. Кульчицький Йосиф
251. Климкович Теодор
252. Кукурудза Максим
253. Кушнір Михайло
254. Кузик Микола
255. Кушик Маріян
256. Куйовський Еміліян
257. Кульмашинський Костантин
258. Курдидик Микола
259. Курдидик Федь
260. Кушнір Микола
261. Кулик Стефан
262. Куренда Олександр
263. Кубчак Михайло
264. Куцишин Дмитро
265. Кусьпісь Павло
266. Курочка Олекса
267. Купльовський Григорій
268. Кулик Павло
269. Кучма Мирослав
270. Лазорко Андрей
271. Лабай Павло
272. Лаврись Стефан
273. Лабінський Андрій
274. Лещишин Тома
275. Левко Василь
276. Левицький Кароль
277. Лебедович Евген
278. Ліщинський Йосиф
279. Лисик Василь
280. Лісовий Михайло
281. Личковський Андрій
282. Локета Гриць
283. Ломага Михайло
284. Лука Іван
285. Луковський Михайло
286. Луцик Василь
287. Луцик Захар
288. Лучко Володимир
289. Лучків Іван
290. Любчинський Богдан
291. Любий Христофар
292. Лялька Григорій
293. Лях Іван
294. Марків Михайло
295. Мальярчук Теодозій
296. Малинкар Микола
297. Магкуш Михайло
298. Маслюк Ілія
299. Максимяк Дмитро
300. Мамишевський Микола
301. Малинкар Іван
302. Максимішин Василь
303. Матвіїв Михайло
304. Мацела Яків
305. Марко Петро
306. Маркевич Мирон
307. Мандюк Мирон
308. Малинович Михайло
309. Мандриковський Михайло
311. Майовський Фердинанд
310. Марко Степан
312. Мельник Іван
313. Мельничин Федь
314. Мерцало Петро
315. Мікіч Йосиф
316. Микульчик Іван
317. Микола Володимир
318. Мороз Микола
319. Мороз Василь
320. Мороз Кирило
321. Мороз Зенон
322. Мостовий Олекса
323. Морозінський
324. Мочурад Микола
325. Мрочко Теодор
326. Мурмила Михайло
327. Мусій Йосиф
328. Мушкевич Омелян
329. Мільяновський Степан
330. Навишка Лука
331. Назаровець Степан
332. Нагірний Дмитро
333. Николишин Микола
334. Николишин Степан
335. Новицький Іван
336. Огороднік Микола
337. Онофер Йосиф
338. Онофер Антін
339. Ожба Нестор
340. Оприск Василь
341. Оприск Степан
342. Осінчук Володимир
343. Осідач Микола
344. Овадюк Олександр
345. Оприско Володимир
346. Охримович Анатоль
347. Паславський Корнило
348. Павлаш Андрій
349. Паламар Дмитро
350. Павлусь Іриней
351. Павелюк Петро
352. Пальчевський Микола
353. Пальчевський Евстахій
354. Пальчевський Олекса
355. Палінський Володимир
356. Пахочок Степан
357. Парамушак Володимир
358. Парипа Богдан

359. Петрасевич Іван
360. Пеліх Йосиф
361. Перелінчик Григорій
362. Пендюк Ярослав
363. Перелянський Тарас
364. Перун Осип
365. Пенкальський Мирон
366. Петрусів Микола
367. Піх Омелян
368. Пінязь Филімон
369. Пілат Олександр
370. Пілат Іван
371. Пілат Степан
372. Пишчин
373. Пліса Михайло
374. Попович Дмитро
375. Попович Климентій
376. Процюк Евстахій
377. Процайло Павло
378. Процишин Михайло
379. Проць Антін
380. Пушкар Михайло
381. Пушкар Онуфрій
382. Притула Дмитро
383. Путько Ілія
384. Перецький Михайло
385. Радзевич Іван
386. Райтар Йосиф
387. Рехлінський Микола
388. Репка Ярослав
389. Різник Яків
390. Різник К.
391. Різник Іван
392. Роздільний Михайло
393. Рожанський Григорій
394. Рудий Михайло
395. Рудий Євген
396. Рудник Петро
397. Сайко Павло
398. Савка Володимир
399. Савка Осип
400. Савула Григорій
401. Савчинський Ярема
402. Сабанек Ярослав
403. Савицький Остап
404. Сеник Петро
405. Сенишин Іван
406. Сараб Микола
407. Сех Степан
408. Семета Осип
409. Семчій Осип
410. Сеньковський Олександр
411. Сеньків Володимир
412. Свенціцький Роман
413. Самбірський Микола
414. Сірко Степан
415. Сікорський Василь
416. Світушак Володимир
417. Свистун Михайло
418. Синенький Микола
419. Слівінський Онуфрій
420. Слободянюк Тимко
421. Синенький Августин
422. Сметана Петро
423. Созаньський Володимир
424. Собанек Ярослав
425. Сусік Дмитро
426. Супрановський Володимир
427. Суминський Теофіль
428. Струк Григорій
429. Струк Микола
430. Стрийняк Тома
431. Стасенько Андрій
432. Стечишин Іван
433. Стецький Олекса
434. Станько Осип
435. Степанюк Олександр
436. Стасюк Гриць
437. Табаш Роман
438. Таранько Володимир
439. Ташух Йосиф
440. Тиндик Йосиф
441. Тинів Василь
442. Тичинський Петро
443. Тижай Михайло
444. Тисячний Микола
445. Тилька Дмитро
446. Томашевський Микола
447. Токарчук Михайло
448. Торкіш Ілярій
449. Турський Іван
450. Турашанко Ілярій
451. Турчин Іван
452. Турчиняк Данило
453. Трач Пантелеймон
454. Український Семен
455. Український Гринько
456. Урбан Іван
457. Федушка Рудольф
458. Федун Василь
459. Федевич Михайло
460. Фединський Степан
461. Федан Петро
462. Федан Павло
463. Філь Теодор
464. Фіялковський Ярослав
465. Филипович Юліян
466. Филипович Нестор
467. Фортуна Богдан
468. Фростяк Володимир

469. Харамбура Станислав
 470. Хамець Іван
 471. Харов Рудольф
 472. Хижак Зеновій
 473. Хомяк Григорій
 474. Хомяк Дмитро
 475. Хміль Михайло
 476. Хомин Сильвестер
 477. Хоркавий Петро
 478. Химяк Роман
 479. Цар Іван
 480. Цісик Осип
 481. Цьонь Василь
 482. Цибульський Антін
 483. Цимбала Микола
 484. Чаган Павло
 485. Чайковський Микола
 486. Чайковський Іван
 487. Чех Григорій
 488. Чучман Євген
 489. Чучман Ілля
 490. Чех Юрій
 491. Чернецький Іван
 492. Чваршинський Петро
 493. Чміль Іван
 494. Чорний Ілько
 495. Шалай Андрій
 496. Шастків Іван

497. Шамула Петро
 498. Шевчик Остап
 499. Шидловський Михайло
 500. Шидловський Осип
 501. Шмідт Антін
 502. Шуст Семен
 503. Шумський Петро
 504. Шургош Йосиф
 505. Шлапак Антін
 506. Шарка Михайло
 507. Штокало Микола
 508. Щепанкевич Михайло
 509. Щетинський Григорій
 510. Щигіл Іван
 511. Йосимечко Іван
 512. Юськів Павло
 513. Юськів Тесдор
 514. Юрас Григорій
 515. Яблонський Петро
 516. Яворський Дмитро
 517. Яніцький Михайло
 518. Янковський Віктор
 519. Яремко Іван
 520. Яремків Михайло
 521. Яримчук Іван
 522. Яцульчак Михайло
 523. Яцинич Осип
 524. Яримчук Юрій

Спис питомців висланих Р.-П. Бурси до Відня

1. Андрейчук Вінцентій
 2. Адамчук Володислав
 3. Александрович Микола
 4. Андручишин Ілько
 5. Білоніжка Степан
 6. Бельзун Дамян
 7. Боднар Микола
 8. Бочан Іван
 9. Бойко Михайло
 10. Білик Лев
 11. Бліхор Осип
 12. Баранкевич Йосиф
 13. Борис Йосиф
 14. Бобик Михайло
 15. Бортовський Іван
 16. Бобенський Михайло
 17. Будний Стефан
 18. Боцюрко Ілярій
 19. Біленький Стефан
 20. Бродович Йосиф
 21. Беревуляк Дмитро
 22. Блажків Іван

23. Білінський Петро
 24. Бучко Лазар
 25. Бучко Михайло
 26. Било Анатоль
 27. Бабій Михайло
 28. Бігун Іван
 29. Бем Ілько
 30. Билень Степан
 31. Борис Ілько
 32. Будняк Дмитро
 33. Баландюк Йосиф
 34. Баналь Микита
 35. Буда Андрій
 36. Будний Михайло
 37. Боднар Василь
 38. Будзінський Маріян
 39. Босий Іван
 40. Базюк Прокіп
 41. Борич Теодор
 42. Білінський Євген
 43. Бобецький Михайло
 44. Банах Антін

45. Богович Іван
46. Бунт Олекса
47. Безушко Іван
48. Безбацький Володимир
49. Бабій Василь
50. Бомба Володимир
51. Блюк Іван
52. Белюх Ксаверій
53. Вовчук Теодор
54. Вороновський Еміліян
55. Ворсневич Данило
56. Вибираний Василь
57. Возьний Андрей
58. Вербовський Йосиф
59. Вірста Яків
60. Вовчук Антін
61. Величко Василь
62. Ворона Михайло
63. Вотик Василь
64. Возьний Василь
65. Василік Бронислав
66. Війтович Олекса
67. Врублевський Іван
68. Василевський Степан
69. Верещак Іван
70. Вергун Володимир
71. Гринчишин Василь
72. Гинька Микола
73. Грибик Михайло
74. Горбан Миксла
75. Галелюка Павло
76. Гаврилюк Павло
77. Гуменюк Лев
78. Гуцайлюк Станислав
79. Грабар Стефан
80. Гадяк Теодор
81. Грабель Стефан
82. Гринчишин Василь
83. Губіцький Йосиф
84. Головінський Онуфрій
85. Гаталяк Степан
86. Гора Петро
87. Грицай Михайло
88. Голодишин Михайло
89. Галушка Петро
90. Гунька Теодор
91. Гурич Павло
92. Городецький Василь
93. Городецький Андрій
94. Галапан Теодор
95. Глюм Степан
96. Гуменний Іван
97. Гуменний Тимко
98. Горинчак Іван
99. Головатий Василь
100. Галушка Михайло
101. Глозовський Тадей
102. Грот Антін
103. Гсрозон Іван
104. Гельбер Іван
105. Дінда Адам
106. Довжиський Данило
107. Дорош Григорій
108. Дяків Андрій
109. Дубінський Яків
110. Дякун Теодор
111. Давидчак Микола
112. Дзидзан Степан
113. Данилюк Андрей
114. Дудій Олекса
115. Дячук Микола
116. Дорош Степан
117. Данко Яків
118. Дзвоновський Віктор
119. Джулинський Дмитро
120. Дзятковський Степан
121. Дичок Дмитро
122. Дрозд Василь
123. Дубіцький Микола
124. Дробуж Іван
125. Даниш Степан
126. Довгий Степан
127. Дудак Олекса
128. Дуда Теодор
129. Дідора Михайло
130. Демко Гринь
131. Дума Іван
132. Жорняк Михайло
133. Задорожний
134. Загаєвич Семен
135. Земба Іван
136. Задорожний Василь
137. Злий Дмитро
138. Зінкевич Михайло
139. Загоруйко Маріян
140. Задорожний Степан
141. Залеський Іван
142. Івашкевич Ілярій
143. Іванів Ілько
144. Іваськевич Мирон
145. Іванос Василь
146. Іванишин Тимко
147. Іванців Гринько
148. Івасик Микола
149. Катамай Іван
150. Кузьо Михайло
151. Кашуба Омелян
152. Косович Еміліян
153. Козма Василь
154. Ковалишин Адам

155. Коваль Василь
156. Корнбергер Іван
157. Кулик Евстахій
158. Король Іван
159. Козій Кость
160. Колодка Ілько
161. Коперсевич Яків
162. Коваль Михайло
163. Кузьмів Григорій
164. Кефор Микола
165. Кобасюк Онуфрій
166. Кулик Юрко
167. Кулик Михайло
168. Куренда Гринько
169. Кізима Михайло
170. Криса Яків
171. Куриковський Ярослав
172. Крохмальний Іван
173. Коцьоган Василь
174. Калужний Микола
175. Кучма Василь
176. Кошаба Семеон
177. Колодій Дмитро
178. Кайда Микола
179. Кравець Михайло
180. Колодій Степан
181. Кузь Василь
182. Кифор Степан
183. Кіш Володислав
184. Кравець Гринь
185. Кирилів Федь
186. Клакович Іван
187. Кузик Йосиф
188. Кучер Юрко
189. Колісник Йосиф
190. Кудибін Михайло
191. Кулик Василь
192. Кравець Филип
193. Козацішин Степан
194. Коморець Василь
195. Келешук Іван
196. Крамарчук Михайло
197. Кацап Гринько
198. Корчинський Яків
199. Кирило Володимир
200. Калінський Микола
201. Ключка Петро
202. Калін Роман
203. Курман Микола
204. Коберницький Яків
205. Кузик Василь
206. Кучер Михайло
207. Киримів Микола
208. Качорівський Василь
209. Клуба Дмитро
210. Кайдер Франц
211. Камецький Федько
212. Крижановський Василь
213. Кашуба Василь
214. Куренда Йосиф
215. Куренда Гринько
216. Кулімка Степан
217. Кальмук Іван
218. Кламко Стефан
219. Клепач Дмитро
220. Луцик Микола
221. Ломінський Михайло
222. Лівач Микола
223. Лаврів Василь
224. Левицький Степан
225. Левандовський Антін
226. Лукасевич Василь
227. Любенецький Дмитро
228. Луців Стефан
229. Лобчук Тимко
230. Ляшук Михайло
231. Лисак Федь
232. Луків Іантелеймон
233. Лиливан Євген
234. Ламша Михайло
235. Лівач Іван
236. Левандовський Казимир
237. Левкович Стах
238. Мацелка Микола
239. Мацелка Теодор
240. Маркуш Михайло
241. Маркевич Іван
242. Максимів Василь
243. Мацук Михайло
244. Марко Степан
245. Мельник
246. Мотрук Петро
247. Марко Василь
248. Марко Сава
249. Маліцький Андрій
250. Малинович Лука
251. Мандрик Микола
252. Малиновський Іван
253. Макуш Михайло
254. Мельник Григорій
255. Маровський Йосиф
256. Малішевський Яків
257. Максимонько Іван
258. Мозоль Андрій
259. Машура Іван
260. Мамяців Олекса
261. Млинко Михайло
262. Масний Михайло
263. Мишуга Петро
264. Машсік Іван

266. Марніцький Михайло
265. Мороз Володимир
267. Мокрій Еміліян
268. Мірус Юліян
269. Марків Михайло
270. Маришук Юрко
271. Малий Гринько
272. Мозола Стефан
273. Максгон Йосиф
274. Нагловач Григорій
275. Нениш Михайло
276. Нениш Микола
277. Николишин Йосиф
278. Николишин Андрій
279. Нижник Петро
280. Нагірняк Іван
281. Нижаловський Йосиф
282. Найда Дмитро
283. Ненумсіль О.
284. Онишків Василь
285. Олійник Теодор
286. Онишак Михайло
287. Олійник Михайло
288. Присташ Йосиф
289. Пелехатий Йосиф
290. Писар Кирило
291. Присташ Михайло
292. Підкова Іван
293. Пелехатий Степан
294. Подусовський Михайло
295. Поничак Корнило
296. Панас Петро
297. Паньків Петро
298. Паньків Володимир
299. Пилявський Михайло
300. Пим Петро
301. Паламар Ізидор
302. Пернак Дмитро
303. Пізар Михайло
304. Паньчак Павло
305. Пришляк Никола
306. Паленицький Степан
307. Паньків Василь
308. Припецький Роман
309. Палюджишин Никола
310. Паук Василь
311. Пельчарський Жугмонт
312. Процик Степан
313. Плюшак Теодор
314. Пришляк Іван
315. Підкова Степан
316. Пасічник Олекса
317. Присмала Теодор
318. Пастух Михайло
319. Прусач Михайло
320. Пажернюк Петро
321. Пригуба Василь
322. Палюба Григорій
323. Пилат Семко
324. Понлод Никола
325. Попель Іван
326. Пушка Тома
327. Памерський Михайло
328. Паньчак Іван
329. Пинянський Йосиф
330. Пурій Роман
331. Попович Василь
332. Рудий Станислав
333. Романчукевич Василь
334. Романчукевич Касіян
335. Романчукевич Константин
336. Романчукевич Василь
337. Рудий Богдан
338. Рубель Гринько
339. Радинський Амрозій
340. Радковський Стефан
341. Радванський Теодор
342. Редька Микола
343. Рибайло Іван
344. Рожнятовський Михайло
345. Рожнятовський Теодор
346. Радкевич Демян
347. Рибчин Микола
348. Решетило Михайло
349. Рожанський Лев
350. Рокецький Володимир
351. Романів Михайло
352. Рудник Данило
353. Склепкович Степан
354. Сидяга Йосиф
355. Сидяга Ілярій
356. Стрільчук Микола
357. Сорока Семен
358. Сосяк Дмитро
359. Стадник Василь
360. Смух Семен
361. Скібінський Петро
362. Сабодах Теодор
363. Сенів Петро
364. Сотник Михайло
365. Савчин Іван
366. Сагайдак Григорій
367. Сливич Григорій
368. Скоропад Михайло
369. Слонціцький Семеон
370. Скорик Володимир
371. Скалений Адам
372. Стеншевич Станислав
373. Слобода Федір
374. Солтис Антін

375. Сиваник Павло
376. Сайкевич Дмитро
377. Сорючка Максим
378. Стрийський Василь
379. Савка Петро
380. Стефанець Микола
381. Самач Іван
382. Складник Петро
383. Солодуха Борис
384. Сабат Степан
385. Сабат Василь
386. Смащишин Семко
387. Сороковський Евстахій
388. Саєвич Адольф
389. Стеблина Орест
390. Сівчук Віктор
391. Смик Дмитро
392. Слеблюк Василь
393. Сторож Антін
394. Сенькович Григорій
395. Титла Йосиф
396. Томасевич Йосиф
397. Тихий Іван
398. Томашевський Михайло
399. Томашевський Володимир
400. Темчук Ф.
401. Телебда Никола
402. Тихий Антін
403. Томаль Петро
404. Тосер Михайло
405. Турак Іван
406. Трус Назар
407. Твардовський Йосиф
408. Тригуба Іван
409. Угрин Володимир
410. Фушей Дмитро
411. Франковський Михайло
412. Хандрицьків Іван
413. Хемій Микола
414. Харамбура Тома
415. Хомусяк Іван
416. Хома Михайло
417. Хамчук Стефан
418. Хамар Іван
419. Хамас Федь

420. Цітецький Петро
421. Ціхольський Степан
422. Цурковський Євген
423. Цепко Григорій
424. Цап Петро
425. Чеховський Станислав
426. Чернецький Филип
427. Чернецький Федь
428. Чериба Кирило
429. Чума Йосиф
430. Чачинський Іван
431. Чіснюк Ілько
432. Чуба Анатоль
433. Чмир Степан
434. Чупляк Микола
435. Штогрин Євген
436. Штогрин Микола
437. Шляхтич Лев
438. Шайда Михайло
439. Шульга Іван
440. Шкварок Михайло
441. Шевців Петро
442. Шатковський Петро
443. Шкіра Микола
444. Шкварок Микола
445. Шидловський Йосиф
446. Шминець Филип
447. Шульба Йосиф
448. Шелемей Доротея
449. Шевчук Іван
450. Щербак Степан
451. Щербатий Йосиф
452. Щиголь Дмитро
453. Юрків Петро
454. Юзик Антін
455. Якубів Григорій
456. Язык Степан
457. Ящишин Яків
458. Ярмола Степан
459. Ярмола Василь
460. Яцків Іван
461. Яйковський Степан
462. Яремко Григорій
463. Яремович Павло

Питомці Р.-П. Бурси при вул. Пасічній 2. Рік 1936-37

1. Андрейчук Василь
2. Бутейко Клим
3. Бучкевич Володимир
4. Бень Богдан
5. Бомба Іван
6. Васюк Юстин

7. Васюк Степан
8. Войтович Сергій
9. Ващишин Іван
10. Вітковський Антін
11. Вількушинський Йосиф
12. Ваврик Тарас

13. Гребенюк Ярослав
14. Глоба Венедикт
15. Гандзюк Теодор
16. Галань Гриць
17. Гудим Ярослав
18. Гладун Ярослав
19. Гураль Михайло
20. Глуховський Євген
21. Данилів Ярослав
22. Елиїв Зенон
23. Залішук Микола
24. Зельман Василь
25. Ільницький Лев
26. Ковалькевич Павло
27. Криса Володимир
28. Коцовський Теофіл
29. Король Володимир
30. Лазорко Павло
31. Лапко Лев
32. Ліщинецький Іван
33. Маковський Богдан
34. Маковський Іляріон
35. Мельничук Володимир
36. Маланчук Петро
37. Марко Степан
38. Макар Володимир
39. Мельник Михайло

40. Матушевський Петро
41. Маріяш Антін
42. Нагайло Мирослав
43. Незвісний Семен
44. Орисик Василь
45. Онисько Володимир
46. Потятиник Іван
47. Пришляк Володимир
48. Польовий Теодор
49. Прицак Омелян
50. Піскор Степан
51. Панькевич Порфірій
52. Прус Дамян
53. Протань Степан
54. Серединський Степан
55. Салевич Степан
56. Серна Павло
57. Стернюк Анатоль
58. Саврас Володимир
59. Туркевич Володимир
60. Хомик Юстин
61. Шандра Микола
62. Шандра Іван
63. Щуровський Михайло
64. Якимець Василь
65. Яцюха Олекса

Питомці Р.-П. Бурси при вул. Бартосівній 3. Рік 1936-37

1. Антонович Юліан
2. Безхлібник Олекса
3. Бавура Теодор
4. Васькович Григорій
5. Василишин Іван
6. Гром Лавро
7. Гергуца Володимир
8. Геречка Остап
9. Друченко Олекса
10. Дірко Михайло
11. Дацко Степан
12. Дякун Михайло
13. Дзядикевич Володимир
14. Дикий Степан
15. Іванців Володимир
16. Кіпецький Антін
17. Кордунів Микола
18. Ковалисько Олександр
19. Курчицький Евстахій
20. Кашуба Іван
21. Лобачевський Василь
22. Лучанко Михайло
23. Лисий Іван
24. Лавринів Євген
25. Мушкевич Володимир

26. Микитин Степан
27. Москва Олександр
28. Мандзій Василь
29. Москаль Іван
30. Прокопович Борис
31. Писар Євген
32. Пріндин Михайло
33. Папіж Ярослав
34. Панчишин Степан
35. Рапко Дмитро
36. Сенишин Микола
37. Сірко Степан
38. Сулима Микола
39. Степанюк Дмитро
40. Стасюк Віталій
41. Серватович Сергій
42. Савицький Остап
43. Сидор Яків
44. Федолович Яромир
45. Федсрович Володимир
46. Фуртак МIRON
47. Чайка Яків
48. Швайкун Маркіян
49. Ярошик Тиміш

ЗМІСТ:

1. о. Бучацький О. До українського громадянства	стор.	3
2. Крип'якевич І. Ремісничі учні в давніх часах	"	5
3. Коренець Д. Фахові школи.	"	9
4. Др. Витанович І. Проблема українського міста	"	17
5. Пасіка М. Тяжкий шлях українського ремесла в давній Польщі.	"	23
6. о. Квіт О. Виховна праця бурси.	"	29
7. Стирняський Я. Сорок літ праці.	"	38
8. Данилевич Р. Перший український ремісничий журнал	"	99
9. о. Годунько О. На шляху до дальшої розбудови.	"	105
10. Горицвіт О. Спортовий рух між ремісниками	"	110
11. Цьонь В. Мої спомини з бурсацьких часів	"	116
12. о' Квіт О. Бурсацька орхестра	"	120
13. Щуровський М. До сили й слави	"	123
14. Дяків Л. Молоді робітники	"	126
15. Глібовицький В. На стрічу соняшному завтра	"	135
16. Кархут В. Український ремісничий пласт.	"	140
17. Гаранчук К. Нічо нам лихо ні пригоди	"	143

СПИС ФОТОГРАФІЙ :

1. Митрополит А.Шептицький	стор.	5	25. На вузькоторівці	стор	53
2. о. Залуцький І.	"	6	26. Зустріч у Бубнищі	"	59
3. Мишуга О.	"	7	27. Щасливі літа	"	63
4. Нагірний В.	"	9	28. Питомці і о. Годунько	"	67
5. о. Бачинський Е.	"	11	29. Наш хор	"	73
6. о. Малиновський О.	"	13	30. На пам'ятку	"	77
7. о. Бучацький О.	"	15	31. Промова на посвяченню	"	81
8. інж. Мудрак Ю.	"	15	32. Акт посвячення	"	85
9. мец. Рожанковський Т.	"	17	33. Бурса при вул. Пасічній	"	89
10. Стефанівський М.	"	19	34. Аматорський гурток	"	93
11. Ярка М.	"	21	35. Наша філія	"	95
12. інж. Дурбак П.	"	24	36. Табор на Соколі	"	97
13. Галібей М.	"	25	37. Молоді робітники	"	101
14. Др. Цимбалістий П.	"	27	38. Бурса при вул. Ходоровського	"	103
15. Цьонь В.	"	29	39. З фасом	"	105
16. Виділ і питомці (1923)	"	30	40. Цеголка на будову	"	107
17. Виділ і питомці (1928)	"	31	41. Укр. Рем. Спорт. Клуб	"	111
18. Виділ Товариства	"	33	42. Перед змаганням	"	113
19. Управа кооперативи	"	35	43. Бурса при вул. Бартосівни	"	117
20. Питомці і Управа (1930)	"	37	44. Нова Хата	"	124
21. Питомці і о. Квіт	"	39	45. Вечір Слова і Пісні	"	133
22. Питомці і п. Саварин	"	41	46. Св-Юрський Собор	"	137
23. Організація рем. спорту	"	45	47. Водний табір	"	141
24. На прогульці	"	49			

4,89 / 1986

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...

ЛИСТ ФОТОГРАФИЙ

1. ...	25. ...
2. ...	26. ...
3. ...	27. ...
4. ...	28. ...
5. ...	29. ...
6. ...	30. ...
7. ...	31. ...
8. ...	32. ...
9. ...	33. ...
10. ...	34. ...
11. ...	35. ...
12. ...	36. ...
13. ...	37. ...
14. ...	38. ...
15. ...	39. ...
16. ...	40. ...
17. ...	41. ...
18. ...	42. ...
19. ...	43. ...
20. ...	44. ...
21. ...	45. ...
22. ...	46. ...
23. ...	47. ...

2503^у_{рл}

СОРОК ЛІТ ПРАЦІ
Ремісничо-промислової
Б У Р С И
У Л Ь В О В І